

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (การจัดการทรัพยากร)
ปริญญา

การจัดการทรัพยากร

โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา

สาขา

ภาควิชา

เรื่อง ทุนทางสังคมที่ส่งผลต่อการใช้ประโยชน์จากของป่าของกลุ่มชาติพันธุ์
 ในบริเวณลุ่มน้ำปิงตอนบนส่วนที่ 1 อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

Social Capital Effecting Forest Product Utilization of The Ethnic Groups in Upper Ping
Watershed Part 1, Chiang Dao District, Chiang Mai Province

นามผู้วิจัย นายปองพล พฤษภากรณ์

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์นุชนาถ มั่งคั่ง, Ph.D.)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์นภวรรณ ฐานะกาญจน์ พงษ์เขียว, Ph.D.)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์โสวัตรี ณ ถลาง , Ph.D.)

ประธานสาขาวิชา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์นุชนาถ มั่งคั่ง, Ph.D.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์กัญญา ชีระกุล, D.Agr.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ เดือน พ.ศ.

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

ทุนทางสังคมที่ส่งผลต่อการใช้ประโยชน์จากของป่าของกลุ่มชาติพันธุ์
ในบริเวณลุ่มน้ำปิงตอนบนส่วนที่ 1 อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

Social Capital Effecting Forest Product Utilization of The Ethnic Groups
in Upper Ping Watershed Part 1, Chiang Dao District, Chiang Mai Province

โดย

นายปองพล พฤษภากรณ์

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการทรัพยากร)

พ.ศ. 2552

ปองพล พฤษภากรณ์ 2552: ทูทางสังคมที่ส่งผลต่อการใช้ประโยชน์จากของป่าของกลุ่มชาติพันธุ์
ในบริเวณลุ่มน้ำปิงตอนบนส่วนที่ 1 อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
(การจัดการทรัพยากร) สาขาวิชาการจัดการทรัพยากร โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ผู้ช่วยศาสตราจารย์นุชนาถ มั่งคั่ง, Ph.D. 146 หน้า

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะทางสังคม และเศรษฐกิจ และทุนทางสังคมที่มีผลกับ
การเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าของกลุ่มชาติพันธุ์ในบริเวณลุ่มน้ำปิงตอนบนส่วนที่ 1 อำเภอเชียงดาว จังหวัด
เชียงใหม่ ข้อมูลของการศึกษารวบรวมได้จากใช้แบบสอบถามสัมภาษณ์ครัวเรือนที่อาศัยในพื้นที่ 5 ตำบล 32
หมู่บ้าน จำนวน 320 ครัวเรือน วิเคราะห์ปัจจัยทุนทางสังคมที่มีกับการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าโดยใช้วิธีการ
วิเคราะห์การถดถอยแบบพหุแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

การศึกษาพบว่าหัวหน้าครัวเรือนมีอายุเฉลี่ย 51.84 ปี ส่วนใหญ่ตั้งถิ่นฐานมานานเฉลี่ย 28.52 ปี
มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2 คน อาชีพหลักคือ เกษตรกรรม หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่มีที่ดินถือครอง
เฉลี่ย 10.53 ไร่ ครัวเรือนตัวอย่างมีรายได้เฉลี่ย 114,421.55 บาทต่อปี รายได้จากการเก็บของป่าเพื่อการขาย
มูลค่าเฉลี่ย 1,669 บาทต่อปีต่อครัวเรือน มูลค่าจากการเก็บของป่าเพื่อการอุปโภค และบริโภคเฉลี่ย 2,719.13
บาทต่อปีต่อครัวเรือน หนี้สินในระบบโดยเฉลี่ย 64,016.62 บาทต่อปี หนี้สินนอกระบบโดยเฉลี่ย 3,584.95
บาทต่อปี ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม่อยู่ในระดับมาก

ของป่าที่ครัวเรือนตัวอย่างใช้ประโยชน์มากที่สุด คือ หน่อไม้ป่า พบว่าปริมาณการเก็บหน่อไม้ป่า
9793.84 กิโลกรัมต่อปี โดยเฉลี่ย 30.60 กิโลกรัมต่อปีต่อครัวเรือน มูลค่าโดยเฉลี่ย 539.73 บาทต่อปีต่อครัวเรือน
และจากการประเมินมูลค่าของป่าที่ครัวเรือนตัวอย่างใช้ประโยชน์ทั้งหมดพบว่ามีมูลค่าสูงถึง 1,398,765 บาทต่อปี
เฉลี่ย 4,371.14 บาทต่อปีต่อครัวเรือน

การศึกษาทุนทางสังคมพบว่า การรวมกลุ่มทางสังคมส่วนใหญ่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ ในชุมชนมาก
ถึงร้อยละ 94.06 ความรับผิดชอบต่อส่วนรวมส่วนใหญ่เข้าร่วมประชุมหมู่บ้าน และกิจกรรมในชุมชน คิดเป็น
ร้อยละ 95.54 ความสามารถในการเข้าถึงข่าวสารพบว่าครัวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่เข้าถึงโทรทัศน์มาก คิดเป็น
ร้อยละ 42.17 ครัวเรือนตัวอย่างมีความไว้วางใจต่ออาชีพครู และอาจารย์มากที่สุด $\bar{X} = 178$ ส่วนใหญ่ยังคงมี
ความเชื่อต่อประเพณีดั้งเดิมคิดเป็นร้อยละ 82.19 กิจกรรมทางการเมืองครัวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่เข้าร่วมมาก
ถึงร้อยละ 88.09 และผู้นำชุมชนที่พบเจอมากที่สุดคือผู้ใหญ่บ้านร้อยละ 88.75 จากการวิเคราะห์ปัจจัยทุนทาง
สังคมที่ส่งผลต่อการเข้าไปใช้ประโยชน์ของป่า ได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญ และการพัฒนาชุมชน
ความไว้วางใจต่อ ครู แพทย์ และทหาร ความเชื่อทางด้านประเพณีดั้งเดิม เช่น การบวชป่า ความสามารถ
ในการเข้าถึงสื่อทางด้านโทรทัศน์ และการพูดคุยกับเพื่อนบ้าน การรับรู้การบริหารราชการที่ดีของผู้นำชุมชน

Pongpon Pruksapakon 2009: Social Capital Effecting Forest Product Utilization of The Ethnic Groups in Upper Ping Watershed Part 1, Chiang Dao District, Chiang Mai Province. Master of Science (Resource Management), Major Field: Resource Management, Interdisciplinary Graduate Program. Thesis Advisor: Assistant Professor Nuchanata Mangkung, Ph.D. 146 pages.

The objective of this research is to study the social characteristics, economic characteristics, and social capital factors affecting forest products utilization in the Upper Ping Watershed Part 1, Chiang Dao District, Chiang Mai Province. Data are collected from 320 households in 32 villages located within the 5th subdistrict area. The data are then analyzed using stepwise multiple regression analysis, having significance level of 0.05.

The result shows that the average age of the head of the family is 51.84 years old. The average time of settlement in the area is 28.52 years. The majority of household engages in agriculture and the average number of household labor is 2. The average size of land holding by the head of the family is 10.53 rai. The sample households in this study have an average income of 114,421.55 Baht per annum. The average value of forest products harvested for selling purpose is at 1,699 baht, while the average value for own use is at 2,719 baht per household per annum. The average debt per household per annum is at 64,016.62 Bath, while the average informal debt is at 3,584.95 Bath. Most households have good knowledge of forest preservation.

The most utilized forest product is wild bamboo shoot. The total harvest per annum is 9,793.84 kilograms, averaging at 30.60 kilograms per household or 539.73 Bath in value. The estimated total value of forest products utilization is 1,398,765 baht per annum, averaging at 4,371.14 per household.

Analyses in social network show that 94.06 percent of the households are members of certain functional groups in their communities. 95.54 percent take part in village meetings and other communal activities. 42.17 percent have access to television. Villagers trust schoolteachers more than other professions. The analysis also reveals that 82.19 percent of villagers still believe in local traditions and customs. 88.09 percent take part in local politics and 88.75 percent of community leaders are village headmen. Further analyses in social capital factors indicate factors affecting forest utilization are as follow: community activities in important holidays, village development, activities relating to the preservation of forest, religious and local beliefs such as "forest ordainment", villagers' trusts and opinions toward school teachers, doctors, and military personnel, access to television, communication between neighbors, and an awareness of community leaders' role in the preservation of forest.

Student's signature

Thesis Advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะสำเร็จลงด้วยดี เนื่องมาจากได้รับความช่วยเหลือจากหลายฝ่ายในโอกาสที่ผู้ศึกษาใคร่ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์นุชนาถ มั่งคั่ง อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์นภวรรณ ฐานะกาญจน์ พงษ์เขียว และผู้ช่วยศาสตราจารย์โสวัตร วัฒนกลาง อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ตรวจสอบแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนเสร็จสิ้นสมบูรณ์

ขอกราบขอบพระคุณโครงการวิจัย “Social capital and informal social networks in changing natural and institutional environment” ซึ่งเป็นโครงการร่วมระหว่าง ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กับ IAMO: Leibniz Institute of Agricultural Development in Central and Eastern Europe ประเทศเยอรมนี โดยมี Dr. Thomas Dufhues ที่ให้โอกาสผู้วิจัยร่วมทีมในโครงการดังกล่าวจนทำให้เกิดวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เกิดขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณชาวบ้านที่อาศัยในอำเภอเชียงดาว ทั้ง 320 ครัวเรือน ได้กรุณาให้ข้อมูลต่างๆ ที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ท้ายสุดนี้ผู้วิจัยขอกราบเท้าบิดา มารดาที่เคารพที่ให้การสนับสนุน และเป็นกำลังใจให้อย่างเสมอมา และต้องขอขอบคุณพี่และเพื่อนในสาขาทุกคน และทุกคนที่เกี่ยวข้องที่ให้ความช่วยเหลือและกำลังใจแก่ผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา ทั้งนี้ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ผลการศึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการนำข้อมูลไปใช้เป็นแนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ทุนทางสังคมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ต่อไปในอนาคตเพื่อให้พื้นที่ป่าคงสภาพความสมบูรณ์ และสามารถเอื้อประโยชน์ต่อชุมชนรอบพื้นที่ป่าได้อย่างยั่งยืน

ปองพล พุกษภากรณ์
มีนาคม 2552

สารบัญ

หน้า

สารบัญตาราง	(4)
สารบัญภาพ	(8)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
ขอบเขตการวิจัย	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
นิยามศัพท์	6
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	8
ความหมาย และแนวคิดเกี่ยวกับทุนทางสังคม	8
กระบวนการทุนทางสังคม	13
องค์ประกอบทุนทางสังคมในประเทศไทย	15
การวัดทุนทางสังคม	16
ความสำคัญของป่าที่มีต่อชุมชนท้องถิ่น	20
สภาพพื้นที่ทั่วไปของพื้นที่ศึกษา	32
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	36
กรอบแนวคิดในการวิจัย	40
สมมติฐาน	41
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	42
ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง	41
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	43
การเก็บรวบรวมข้อมูล	48
วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล	49

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 สภาพสังคม และเศรษฐกิจ ของกลุ่มชาติพันธุ์	50
ด้านเพศ	51
ด้านอายุ	52
ด้านระดับการศึกษา	53
การนับถือศาสนา	54
ด้านอาชีพหลัก	54
ระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่	55
ขนาดที่ดินที่ถือครอง	55
จำนวนแรงงานในครัวเรือน	58
รายได้จากการขายของป่า	61
รายได้จากการอุปโภคและบริโภคของป่า	61
รายได้รวมจากการเก็บหาของป่า	63
ภาวะหนี้สินในระบบ	63
ภาวะหนี้สินนอกระบบ	67
ภาวะมีหนี้สินรวม	67
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องป่าไม้	68
บทที่ 5 การวิเคราะห์ทุนทางสังคมที่ส่งผลต่อการใช้ประโยชน์จากของป่าของกลุ่มชาติพันธุ์	
การใช้ประโยชน์จากของป่า	74
ปริมาณ และมูลค่าการใช้ประโยชน์จากของป่า	74
ปัจจัยทุนทางสังคม	100
การรับรู้การบริหารราชการที่ดี	108
ข้อวิจารณ์	128
บทที่ 6 สรุปและข้อเสนอแนะ	132
สรุปผลการวิจัย	132
ข้อเสนอแนะ	136
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	138

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

เอกสาร และสิ่งอ้างอิง

139

ประวัติการศึกษา และการทำงาน

146

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
3.1	จำนวนตัวอย่างครัวเรือนที่สุ่มเลือก	43
4.1	เพศ และอายุของหัวหน้าครัวเรือนตัวอย่างจำแนกตามชาติพันธุ์	53
4.2	การศึกษา ศาสนา และอาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือนตัวอย่างจำแนกตามชาติพันธุ์	56
4.3	ระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่ จำนวนที่ดินที่ถือครอง และจำนวนแรงงานหลักในครัวเรือนของหัวหน้าครัวเรือนตัวอย่างจำแนกตามชาติพันธุ์	58
4.4	รายได้เฉลี่ยของหัวหน้าครัวเรือนตัวอย่างจำแนกตามชาติพันธุ์	62
4.5	มูลค่าจากการขายของป่าของหัวหน้าครัวเรือนตัวอย่างจำแนกตามชาติพันธุ์	64
4.6	รายได้การอุปโภค และบริโภคของป่าของหัวหน้าครัวเรือนตัวอย่างจำแนกตามชาติพันธุ์	65
4.7	รายได้รวมจากการเก็บหาของป่าของครัวเรือนตัวอย่างจำแนกตามชาติพันธุ์	66
4.8	ภาวะหนี้สินในระบบของครัวเรือนตัวอย่างจำแนกตามชาติพันธุ์	70
4.9	ภาวะหนี้สินนอกระบบของครัวเรือนตัวอย่างจำแนกตามชาติพันธุ์	71
4.10	ภาวะหนี้สินรวมของครัวเรือนตัวอย่างจำแนกตามชาติพันธุ์	72

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
4.11	ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับป่าไม้ของหัวหน้าครัวเรือนตัวอย่างจำแนกตามชาติพันธุ์	73
5.1	การเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าไม้ของครัวเรือนตัวอย่างจำแนกตามชาติพันธุ์	75
5.2	ปริมาณและมูลค่าการใช้ประโยชน์จากของป่าของครัวเรือนตัวอย่างชาวไทยพื้นเมือง	94
5.3	ปริมาณและมูลค่าการใช้ประโยชน์จากของป่าของครัวเรือนตัวอย่างชาวลahu	95
5.4	ปริมาณและมูลค่าการใช้ประโยชน์จากของป่าของครัวเรือนตัวอย่างชาวลีซู	96
5.5	ปริมาณและมูลค่าการใช้ประโยชน์จากของป่าของครัวเรือนตัวอย่างชาวกะเหรี่ยง	97
5.6	ปริมาณและมูลค่าการใช้ประโยชน์จากของป่าของครัวเรือนตัวอย่างชาวไทยใหญ่	98
5.7	ปริมาณและมูลค่าการใช้ประโยชน์จากของป่าของครัวเรือนตัวอย่างชาวม้ง	99
5.8	การรวมกลุ่มทางสังคมของกลุ่มครัวเรือนตัวอย่างกลุ่มจำแนกตามชาติพันธุ์	101
5.9	การมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมของครัวเรือนตัวอย่างจำแนกตามชาติพันธุ์	104
5.10	การเข้าถึงข่าวสาร และการสื่อสารของครัวเรือนตัวอย่างจำแนกตามชาติพันธุ์	109

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
5.11	เครือข่ายทางสังคมของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามจำนวนคนสนิท ที่สามารถให้ความช่วยเหลือเมื่อเกิดปัญหาและระดับความปลอดภัย ในหมู่บ้านจำแนกตามชาติพันธุ์	110
5.12	เครือข่ายทางสังคมของกลุ่มตัวอย่างแยกตามความไว้วางใจต่ออาชีพต่างๆ จำแนกตามชาติพันธุ์	111
5.13	เครือข่ายทางสังคมของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความเชื่อทางด้าน ประเพณีและวัฒนธรรม จำแนกตามชาติพันธุ์	112
5.14	การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองของครัวเรือนตัวอย่างจำแนกตามชาติพันธุ์	113
5.15	การพบเจอผู้ใหญ่บ้าน กำนัน นายอำเภอ ของครัวเรือนตัวอย่างจำแนกตาม ชาติพันธุ์	114
5.16	ประสิทธิภาพของผู้ใหญ่บ้าน กำนัน นายอำเภอ ในทัศนะของครัวเรือน ตัวอย่างจำแนกตามชาติพันธุ์	115
5.17	การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเมื่อใช้มูลค่าจากการขายของป่า	118
5.18	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างปัจจัยทุนทางสังคมกับ ด้านมูลค่าจากการขายของป่า	119
5.19	ค่าน้ำหนักความสำคัญของการพยากรณ์ที่ส่งผลต่อการเข้าไปใช้ประโยชน์ จากของป่าด้านมูลค่าจากการขายของป่าวิธี Stepwise	120

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
5.20	การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเมื่อใช้ด้านมูลค่าจากการอุปโภคและบริโภคของป่า	121
5.21	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างปัจจัยต้นทุนทางสังคมกับด้านมูลค่าจากการอุปโภคและบริโภคของป่า	122
5.22	ค่าน้ำหนักความสำคัญของการพยากรณ์ที่ส่งผลต่อการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าด้านมูลค่าจากการอุปโภคและบริโภคของป่า โดยวิธี Stepwise	124
5.23	การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเมื่อใช้มูลค่าของป่าทั้งหมดที่ครัวเรือนนำออกมาใช้ประโยชน์ เป็นเกณฑ์	125
5.24	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างปัจจัยต้นทุนทางสังคมกับมูลค่าของป่าทั้งหมดที่ครัวเรือนนำออกมาใช้ประโยชน์	126
5.25	ค่าน้ำหนักความสำคัญของการพยากรณ์ที่ส่งผลต่อการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าด้านมูลค่าของป่าทั้งหมดที่ครัวเรือนนำออกมาใช้ประโยชน์ โดยวิธี Stepwise	127

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	แสดงกรอบความคิดกระบวนการทุนทางสังคม	14
2.2	แผนที่แสดงลักษณะการใช้ที่ดิน ในเขตลุ่มน้ำปิงตอนบน อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่	32
2.3	แผนที่แสดงขอบเขตอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่	35
2.4	กรอบแนวคิดการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าของกลุ่มชาติพันธุ์	40
5.1	แผนภูมิมูลค่าการใช้ประโยชน์จากของป่าเฉลี่ยต่อครัวเรือนจำแนกตามชาติพันธุ์	93

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

ที่ผ่านมาประเทศไทยใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติเพื่อมุ่งเสริมสร้างทุนทางเศรษฐกิจเป็นหลัก ทำให้มีการใช้ทรัพยากรโดยไม่คำนึงถึงข้อจำกัด ทำให้ระบบนิเวศเสื่อมโทรมเสียสมดุล ซึ่งถือได้ว่าเป็นระบบความสัมพันธ์ที่ทำลายตนเอง เพราะนอกจากทุนทรัพยากร ธรรมชาติถูกลดทอนลงในระยะยาวแล้ว อีกทั้งรัฐยังต้องสิ้นเปลืองงบประมาณ เพื่อการฟื้นฟูหรือป้องกันความเสียหายจากภัยธรรมชาติ หรือการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม

นับตั้งแต่มีการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 จนถึงปัจจุบันเป็นฉบับที่ 10 ถึงแม้จะมีการปรับเปลี่ยนนโยบายไปตามสภาพบริบทของเศรษฐกิจ และสังคมในการวางแผนนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน โดยเฉพาะการกระตุ้นทางเศรษฐกิจ มุ่งเน้นการสร้างสาธารณูปโภค การแก้ไขปัญหาความยากจน การกระตุ้นและการพัฒนาเศรษฐกิจระหว่างประเทศ จากกระแสโลกในขณะนั้น จนมาถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 8 ที่ได้ปรับให้มุ่งเน้นการพัฒนาคนเป็นศูนย์กลาง และการนำแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 จากทิศทางของการพัฒนาได้กระตุ้นให้เกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่ทำให้ขาดดุลยภาพระหว่างทรัพยากรธรรมชาติ และทิศทางของการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะในพื้นที่ต้นน้ำจึงเป็นพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด จากการพัฒนาประเทศไทยที่ผ่านมาเป็นการพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจกระแสหลักที่มุ่งเน้นความเจริญทางด้านวัตถุและทางกายภาพเป็นสำคัญ เป็นการพัฒนาในลักษณะเชิงรับ และแยกส่วน ที่มุ่งเน้นเพียงด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะ ส่งผลให้ด้านอื่นๆ ต้องขาดหายไป เช่น ขาดมิติทางวัฒนธรรม และทุนทางสังคม จากการพัฒนาดังกล่าวส่งผลให้เกิดการใช้ทรัพยากรต่างๆ ไปเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะทรัพยากรป่าไม้ซึ่งเป็นวัตถุดิบที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก ทำให้พื้นที่ป่าไม้เดิมที่มีจำนวนมากกลับลดน้อยลง เห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ, 2549) กล่าวว่า

“ในช่วง 40 ปีที่ผ่านมาประเทศไทยสูญเสียพื้นที่ป่าไม้ไปแล้วประมาณ 67 ล้านไร่ จากพื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทยที่มีถึงร้อยละ 53.3 ในปี 2504 ลดลงเหลือร้อยละ 32.6 ในปี 2546 ทั้งนี้ช่วงระหว่างปี 2504-2532 พื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทยลดลงในอัตราเฉลี่ย 2.9 ล้านไร่ต่อปี แต่ภายหลังกนโยบายการยกเลิกสัมปทานป่าไม้ ทำให้ช่วงระหว่างปี 2532-2547 แนวโน้มการสูญเสียพื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทยลดลงเหลือประมาณ 0.78-1.0 ล้านไร่ต่อปี อย่างไรก็ตาม พื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทย ก็ยังมีไม่ถึงร้อยละ 40 ซึ่งเป็นระดับที่จะรักษาสมดุลของระบบนิเวศ และเป็นฐานการพัฒนาประเทศได้อย่างยั่งยืน อีกทั้งป่าที่ปลูกทดแทนขึ้น ก็มีความอุดมสมบูรณ์ของความหลากหลายทางชีวภาพน้อยกว่าป่าธรรมชาติอยู่มาก”

ทั้งที่รัฐบาลได้พยายามออกพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ เพื่อควบคุมพื้นที่ป่าตั้งแต่ พ.ศ.2507 จะเห็นได้จาก “มาตรา 14 ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ห้ามมิให้บุคคลใดยึดถือครอบครอง ทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยในที่ดิน ก่อสร้าง แผ้วถาง เผาป่า ทำไม้ ก่อกำของป่า หรือกระทำการใดๆ อันเป็นการเสื่อมเสียแก่สภาพป่าสงวนแห่งชาติ” จากพระราชบัญญัติ ป่าสงวนแห่งชาติ (2507) เป็นต้นมา แต่ก็ไม่สามารถควบคุมพื้นที่ป่าไม้ให้ลดน้อยลง ซึ่งผลจากการควบคุมโดยกฎหมายที่ผ่านมากลับขัดแย้งกับทิศทางของการพัฒนาจากภาครัฐก่อให้เกิดความขัดแย้งในบริบทของการพัฒนามากยิ่งขึ้น เนื่องจากทิศทางในการพัฒนาประเทศที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น

ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมาจากการควบคุมพื้นที่ป่าระหว่างภาครัฐที่ใช้กฎหมายเข้าควบคุมกับกลุ่มคนที่อยู่ในพื้นที่ป่าเดิมที่ได้รับผลกระทบได้ก่อให้เกิดกระแสของการเรียกร้องสิทธิในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร เพื่อปรับเปลี่ยนทิศทางของการพัฒนา และแนวทางในการจัดการทรัพยากรโดยชุมชน และก่อให้เกิดความคิดในการที่จะอนุรักษ์ และสิทธิในการใช้ทรัพยากรของท้องถิ่นให้คงอยู่สืบไปสู่รุ่นลูกหลานด้วยความเป็นธรรม เพราะชุมชนที่เคยอาศัยอยู่ในป่าหรือรอบบริเวณชายป่าก็ยังมีความต้องการใช้ประโยชน์จากป่าในด้านต่างๆ ในรูปแบบที่ไม่เกิดผลกระทบกับป่าโดยการใช้ประโยชน์จากป่าที่ไม่ใช่เนื้อไม้ (non – timber) แทน เพราะผลผลิตจากป่า เช่น หน่อไม้ น้ำผึ้ง เป็นต้น ก็ยังมีราคาตลาด และยังเป็นที่ต้องการในตลาดอยู่มาก การเข้าไปใช้ประโยชน์ป่าแบบนี้จึงไม่ผิดกฎหมาย แต่ถ้าชาวบ้านในชุมชนรอบบริเวณป่าเข้าไปเก็บผลผลิตที่นอกเหนือจากการใช้ในครัวเรือน นำผลผลิตจากป่าออกมาจำหน่ายเป็นรายได้เสริมจำนวนมาก อาจส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศเกินกว่าที่ป่าจะผลิตผลผลิตให้เพียงพอต่อความต้องการของตลาดได้ ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศในป่า การจัดการในชุมชนเพื่อควบคุมการเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่า จึงเป็นกลไกที่สำคัญต่อการควบคุมการเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่า เช่น การเก็บของป่า กลไกดังกล่าวนี้ก่อให้เกิดข้อตกลงขึ้นในชุมชนต่อการเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าโดยผ่านทางทุนทางสังคม

ทุนทางสังคมได้สร้างความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ทั้งในระดับบุคคล ระดับสาธารณะ โดยทุนทางสังคมเป็นสะพานเชื่อมโยงระหว่างกันของเครือข่ายต่างๆ โดยให้เห็นถึงคุณค่าที่ได้เข้ามา ร่วมกิจกรรม ได้ปฏิบัติร่วมกัน ซึ่งจะประกอบไปด้วยระบบทางความคิด บรรทัดฐานทางสังคม และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา อุ๋นเรื่อน ทองอยู่สุข (2547) ได้กล่าวไว้ว่า “วัฒนธรรมประเพณีที่มี ลักษณะเฉพาะของกลุ่ม หรือชุมชนนั้นๆ เพื่อจัดรูปแบบขององค์กรทางสังคมให้ดำเนินไปด้วยดี โดยจัดสรรผลประโยชน์เป็นทางเลือกใหม่ในการพัฒนาที่จะนำไปสู่ความเข้มแข็งในการพึ่งพา หรือจัดการตนเองของชุมชนได้” ทั้งนี้ อมรา พงศาพิชญ์ (2543) กล่าวเสริมว่า “ทุนทางสังคมจะช่วย สร้างภูมิคุ้มกันกันช่วยเหลือสมาชิกของสังคม และบรรเทาผลกระทบให้ลดน้อยลงในยามเผชิญกับ ภาวะวิกฤติเศรษฐกิจเมื่อปี พ.ศ.2540”

ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ต้นน้ำ หรือ เขตป่าสงวนเป็นสิ่งที่ไม่ สามารถแยกออกจากกันได้ การหาจุดที่สมดุลระหว่างคน กับป่า ความแตกต่างระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ ในพื้นที่จึงมีความสำคัญที่ควรนำมาเป็นเครื่องมือที่ใช้การจัดการป่า โดยให้ชุมชน หรือ สังคมของ ที่ อยู่ในพื้นป่าได้ใช้ความเป็นสังคมในการปกป้องรักษาป่า ผ่านระบบทุนทางสังคม เพื่อให้เกิด ความเหมาะสมในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่า

ทุนทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมกับทุนทางสังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นปัจจัยในการสร้างสังคมที่อุดมสมบูรณ์ มีกิน มีใช้ อยู่มาโดยตลอด การลดลงของทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ ที่ดินทำกิน และปริมาณน้ำ ได้ทำลายฐานเศรษฐกิจของชุมชน พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนวิถี การดำเนินชีวิต และสร้างปัญหาความขัดแย้งจากการแย่งชิงการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ระหว่าง ชุมชน และระหว่างชุมชนกับภาครัฐ นอกจากนั้น คุณภาพสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรมลง อย่างไรก็ดีตาม วัฒนธรรมและภูมิปัญญาจากทุนทางสังคมที่มีอยู่ เช่น การบวชป่า สืบชะตาน้ำ การทำประมงพื้นบ้าน การทำสวนสมรม (การทำสวนผสมของหลากหลายพันธุ์ไม้หลังบ้านในภาคใต้) ฯลฯ และจิตสำนึกเชิง อนุรักษ์ของคนและชุมชน จะช่วยคืนทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้กับสังคมไทย และระบบนิเวศของประเทศได้ หากชุมชนมีความเข้มแข็งและมีความตระหนักถึงความสำคัญของ ทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจังซึ่งการแก้ไขปัญหาโดยใช้กระบวนการทุนทาง สังคมสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10

ทุนทางสังคมได้รับการยอมรับ เผยแพร่ และถูกกำหนดโดยสำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติให้เป็นวาระแห่งชาติ (2546) ให้เป็น 1 ใน 4 วาระ กล่าวคือ 1) ความยากจน และการกระจายรายได้ 2) ความสามารถในการแข่งขันของประเทศ 3) การพัฒนาทุนทางสังคม และ 4) การพัฒนาที่ยั่งยืน และเพื่อให้การพัฒนา และการนำทุนทางสังคมไปใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้วิธีการบริหารจัดการที่เหมาะสม กับบริบทในพื้นที่ลุ่มน้ำปิงตอนบนส่วนที่ 1 ในพื้นที่ อำเภอยางตลาด จังหวัดเชียงใหม่ จากปัญหา และความสำคัญของทรัพยากรในพื้นที่ป่า ในชุมชนดังกล่าวจึงควรมีการพัฒนากระบวนการทุนทางสังคมขึ้นมา และนำมาใช้ในการจัดการให้เกิดประโยชน์

จากสภาพปัญหาดังกล่าวนี้นักวิจัยเห็นถึงความสำคัญของทุนทางสังคมที่ส่งผลต่อการเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ลุ่มน้ำปิงตอนบนส่วนที่ 1 ในพื้นที่ อำเภอยางตลาด จังหวัดเชียงใหม่ พื้นที่ตัวอย่างมีความสำคัญทั้งในบทบาทการเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร อีกทั้งยังมีความหลากหลายทางชีวภาพเป็นจำนวนมาก และเนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ได้ถูกประกาศเป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์ต้นน้ำชั้น 1A แต่ก็ยังคงมีปัญหาในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าซึ่งเป็นวิถีของคนในท้องถิ่นที่ยังคงดำเนินมาจนถึงปัจจุบัน การใช้ประโยชน์ของป่าเป็นจำนวนมากเกินกำลังที่ป่าจะผลิตอาจส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศจนเกิดผลกระทบต่อระบบแวดล้อม ซึ่งมีความเกี่ยวข้องในการดำรงชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น ทั้งที่เป็นชาวไทยพื้นราบและความแตกต่างระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งมีความแตกต่างกันทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ที่ส่งผลต่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติจากการใช้ภูมิปัญญาซึ่งมีทั้งในส่วนที่สอดคล้องและแตกต่างกัน การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาตินั้นจะแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมที่จะเป็นผลจากการสะท้อนถึงความตั้งใจร่วมกันของคนในชุมชนท้องถิ่นที่จะรักษา สภาพและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติซึ่งก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ผลที่ได้จากงานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้เหมาะสมกับพื้นที่อื่นๆ ในประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพสังคม และเศรษฐกิจของกลุ่มชาติพันธุ์ในบริเวณลุ่มน้ำปิงตอนบนส่วนที่ 1 อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
2. ศึกษาปริมาณ และมูลค่าจากการใช้ประโยชน์จากของป่าของกลุ่มชาติพันธุ์ในบริเวณลุ่มน้ำปิงตอนบนส่วนที่ 1 อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อศึกษาทุนทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ในบริเวณลุ่มน้ำปิงตอนบนส่วนที่ 1 อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
4. วิเคราะห์ทุนทางสังคมกับการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าในบริเวณลุ่มน้ำปิงตอนบนส่วนที่ 1 อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษาได้กำหนดขอบเขตการศึกษาในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบนส่วนที่ 1 ในอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ โดยกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอเชียงดาว ประกอบด้วย 5 ตำบล คือ ตำบลเชียงดาว ตำบลเมืองงาย ตำบลทุ่งข้าวพวง ตำบลปิงโค้ง และตำบลแม่นะ ที่เป็นหัวหน้าครัวเรือน หรือตัวแทนของครัวเรือนเดียวกัน ซึ่งสามารถให้ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ทั้ง 5 ตำบล โดยในพื้นที่ที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ ได้แก่ คนไทยพื้นเมือง ลีซูลาหู่ กะเหรี่ยง ไทใหญ่ ม้ง และการศึกษางานวิจัยนี้มีระยะเวลาในการเก็บข้อมูลภาคสนามอยู่ระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2550 ถึง มกราคม 2551

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ทราบถึงการใช้ทุนทางสังคมที่มีความสัมพันธ์ต่อการใช้ประโยชน์ของป่าของกลุ่มชาติพันธุ์ปัจจัยที่มีผลต่อความสัมพันธ์ของทุนทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์จากป่าของกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาทุนทางสังคมของชุมชนต่อการจัดการพื้นที่ป่าของชุมชนทำให้เกิด

การจัดการที่เหมาะสมกับกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการจัดการในพื้นที่ลุ่มน้ำปิงตอนบน ส่วนที่ 1 อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

นิยามศัพท์

ทุนทางสังคม หมายถึง ผลรวมของการรวมกลุ่มทางสังคม กิจกรรมในการพัฒนาหมู่บ้าน การมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม การเข้าถึงข่าวสาร และการสื่อสาร เครือข่ายทางสังคมที่สามารถให้ความช่วยเหลือเมื่อเกิดปัญหา ความเชื่อทางวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงาม การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง การรับรู้การบริหารงานราชการที่ดีมาเปลี่ยนให้เป็นทุนทางสังคมให้คนในชุมชนสามารถเข้าถึง และใช้ประโยชน์ได้

การใช้ประโยชน์จากของป่า หมายถึง การนำทรัพยากรป่าไม้มาใช้ประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ การเก็บหาของป่า การล่าสัตว์ป่า การใช้ไม้สอย ไม้ไฟ ไม้ฟืน และถ่าน มาใช้ในครัวเรือน หรือนำมาจำหน่ายเพื่อเป็นรายได้เสริม

ของป่า หมายถึง ผลผลิตที่ได้จากป่าทุกชนิดที่เป็นทั้งเนื้อไม้ และไม้ชิ้นเนื้อไม้

ไม้ใช้สอย หมายถึง ผลผลิตจากป่าที่เป็นเนื้อไม้ เช่น ไม้ฟืน เป็นต้น

ไม้ใช้ไม่ใช้สอย หมายถึง ผลผลิตจากป่าที่ไม่ใช่เนื้อไม้ เช่น หน่อไม้ ผลไม้ป่า ผักป่า เห็ดป่า เป็นต้น

กลุ่มชาติพันธุ์ หมายถึง ชาวไทยภูเขาเผ่าต่างๆ ประกอบด้วย ไทยพื้นเมือง ไทใหญ่ กะเหรี่ยง ลาหู่ ลีซอ และม้ง ที่อาศัยอยู่ในบริเวณลุ่มน้ำปิงตอนบนส่วนที่ 1 อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ของพื้นที่ทั้ง 5 ตำบล คือ ตำบลเชียงดาว ตำบลแม่นะ ตำบลปิงโค้ง ตำบลเมืองงาย ตำบลทุ่งข้าวพวง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

ชุมชน หมายถึง ครัวเรือนที่อาศัยรวมกันอยู่ในหมู่บ้านในพื้นที่ที่ทำการศึกษาในแต่ละหมู่บ้าน

รายได้จากการเก็บหาของป่า หมายถึง ผลตอบแทนเป็นตัวเงิน และไม่เป็นตัวเงินที่ได้จากการเก็บหาของป่ามาใช้ประโยชน์ (บริโภค อุปโภค และเพื่อจำหน่าย) โดยสมาชิกในครัวเรือน

การรวมกลุ่มทางสังคม หมายถึง การที่สมาชิกในครัวเรือนสนใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ ภายในหมู่บ้านหรือชุมชนด้วยตนเอง ซึ่งมีกิจกรรมร่วมกัน หรือมีการประชุมกัน เช่น กลุ่มสถานก๊วย กลุ่มสมาชิกผู้ปลูกข้าวโพด เป็นต้น

การมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม หมายถึง การเข้าร่วม และให้ความช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ เช่น การเข้าร่วมประชุมหมู่บ้าน การเข้าร่วม และจัดกิจกรรมวันสำคัญ และการพัฒนาหมู่บ้าน เป็นต้น

การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร หมายถึง ความสามารถในการเข้าถึงการสื่อสารในรูปแบบต่างๆ เช่น ด้านโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น

เครือข่ายทางสังคม หมายถึง จำนวนคนสนิทที่สามารถให้ความช่วยเหลือเมื่อเกิดปัญหา ความเชื่อใจเพื่อนบ้าน ความไว้วางใจต่ออาชีพต่างๆ ความปลอดภัยในชุมชน และความเชื่อทางด้านประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์

การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง หมายถึง การใช้สิทธิในการเลือกตั้งท้องถิ่น และระดับประเทศ

การรับรู้การบริหารงานราชการ หมายถึง ประสิทธิภาพการดำเนินของผู้นำชุมชนที่เป็นทางการในด้านความเป็นผู้นำ การแก้ไขความขัดแย้ง การตัดสินใจ และความเสียสละหรือแรงกาย

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

การตรวจเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่องทุนทางสังคม และการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา และการนำผลงานการศึกษาที่เกี่ยวข้องมาใช้เป็นแนวทางการศึกษา และการอ้างอิง ซึ่งประกอบด้วย

ความหมาย และแนวคิดเกี่ยวกับทุนทางสังคม

ในระยะสิบกว่าปีที่ผ่านมาได้มีการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับแนวคิดทุนทางสังคมอย่างกว้างขวาง ผู้ที่ได้ศึกษาและอภิปรายอย่างเป็นระบบหลายท่านได้นิยามไว้ว่า

“ความหลากหลายของหน่วยทางสังคมซึ่งมีองค์ประกอบร่วม 2 ประการ คือ มิติด้านโครงสร้างสังคม และมิติด้านการเอื้อหรือหนุนเสริมให้เกิดการกระทำโดยผู้กระทำทั้งจากตัวบุคคล และจากองค์กร” อย่างไรก็ตามคำนิยามของ Coleman จะมีความคลุมเครือระหว่างสิ่งที่เป็นองค์ประกอบของทุนทางสังคมกับกลไกที่ทำให้เกิดทุนทางสังคม โดย Coleman ระบุว่า ทุนทางสังคมมีลักษณะคล้ายกับทุนในรูปแบบอื่นๆ ทุนทางสังคมสร้างผลผลิตภาพ สร้างโอกาสในการทำงานให้บรรลุป่าประสงค์ซึ่งไม่สามารถบรรลุได้หากขาดทุนทางสังคม เช่น กลุ่มที่มีสมาชิกมีความซื่อสัตย์และไว้วางใจซึ่งกันและกัน ย่อมมีโอกาสทำงานบรรลุความสำเร็จมากกว่ากลุ่มที่ขาดสิ่งเหล่านี้ (Coleman, 1999)

Nan Lin (2001) ระบุว่าทุนทางสังคมเป็นการลงทุนด้านความสัมพันธ์ทางสังคมซึ่งผู้ลงทุนคาดหวังว่าจะได้รับผลตอบแทนไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง (โครงการกำหนดดัชนีทุนทางสังคม กระทรวงพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์, 2548)

ปัจจุบัน “ทุนทางสังคม” เริ่มเป็นที่ยอมรับกันมากขึ้นในสังคมไทย และเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญต่อการพัฒนาที่จะนำไปสู่ความยั่งยืนทั้งในระดับประเทศ และระดับสากล อีกทั้งยังเป็นปรากฏการณ์ใหม่ในแวดวงวิชาการหลายด้าน เช่น เศรษฐศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ซึ่งชี้ว่าทุนทางสังคมเป็นปัจจัยการผลิตใหม่ที่มีส่วนช่วยในการกระตุ้น และขยายมูลค่าทางเศรษฐกิจ ให้เศรษฐกิจ

เจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง (Unger, 1998) และในขณะเดียวกันทุนทางสังคมยังถูกใช้ในแนวทางของการพัฒนาสังคมด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแก้ไขปัญหาความยากจน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาการเมือง และการบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อม ให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน และยังเป็นยุทธศาสตร์การอยู่รอดของโลกในปัจจุบัน จากการที่ธนาคารโลกออกมาเน้นย้ำในเรื่องของการพัฒนาที่ยั่งยืนในศตวรรษที่ 21 ว่าเป็นการพัฒนาในรูปแบบที่หลากหลาย ในเชิงสหวิทยาการ ซึ่งจะต้องบูรณาการความหลากหลายต่างๆ เหล่านั้นให้มีความสอดคล้องสมดุลกัน ที่ประกอบไปด้วยปัจจัยทุนที่สำคัญ 5 ประการ คือ (World Bank, 2002)

1. ทุนทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ฐานะการเงินที่ใช้ในการประกอบธุรกิจเศรษฐกิจในเชิงมหภาค การวางแผน และภาวะการณ์ลงทุน รวมถึงการบริหารจัดการธุรกิจ เป็นต้น
2. ทุนทางกายภาพ ได้แก่ การปรับปรุงสาธารณูปโภคพื้นฐานรวมถึงการสร้างเครื่องมือเครื่องมื่อต่างๆ เช่น เส้นทางคมนาคมขนส่ง เทคโนโลยี การสื่อสาร เป็นต้น
3. ทุนทางมนุษย์ เช่น การมีสุขภาพดี มีการศึกษา มีคุณธรรม จริยธรรม มีพฤติกรรมที่เหมาะสม เพื่อการปรับปรุงตลาดแรงงาน และการเพิ่มผลิตให้มากขึ้น เป็นต้น
4. ทุนทางสังคม เช่น ความรู้ ความชำนาญ ความสามารถ สถาบันทางสังคม ความสัมพันธ์ ความไว้วางใจ และบรรทัดฐานทางสังคม ซึ่งเป็นรูปแบบปฏิสัมพันธ์ที่ก่อรูปทั้งเชิงคุณภาพ และปริมาณ เป็นต้น
5. ทุนทางธรรมชาติ เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งด้านการค้า และที่ไม่เกี่ยวข้องกับการค้า ระบบนิเวศน์ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของประชาชน ความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ รวมถึง อาหาร น้ำ พลังงาน อากาศ การกำจัดของเสียจากการใช้ ฤดูกาล รวมทั้งสิ่งอื่นๆ ที่ใช้สนับสนุน การดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น การพักผ่อนหย่อนใจ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นต้น

ในลักษณะทุนที่สำคัญทั้ง 5 ประการดังที่กล่าวแล้วนั้น พบว่า ทุนทางสังคม เป็นปัจจัยทุนใหม่ที่ได้รับความสนใจ และเป็นที่ยอมรับว่ามีความจำเป็น และเหมาะสมต่อการพัฒนาประเทศอย่างยิ่ง (สำนักพัฒนาสังคม และคุณภาพชีวิต, 2546)

จากแนวคิดข้างต้นได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของทุนทางสังคม ซึ่งในเวลาต่อมาได้มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับทุนทางสังคมเป็นจำนวนมากและได้ให้นิยามของคำว่า “ทุนทางสังคม” ไว้ดังนี้

ความหมาย ของทุนทางสังคม

มักเป็นคำถามที่ได้ยินอยู่เสมอเมื่อมีการพูดถึงคำว่า “ทุนทางสังคม” ความไม่ชัดเจน และกว้างเกินไปยังเป็นปัญหาคลุมเครือในการกำหนดความหมายของทุนทางสังคมอยู่มาก มีนักวิชาการหลายท่านทั้งไทย และต่างประเทศ พยายามกำหนดความหมายให้เกิดความชัดเจน และครอบคลุมในแง่มุมต่างๆ ดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับทุน “ทุนทางสังคม” เริ่มต้นขึ้นมากกว่า 80 ปีแล้ว ในรัฐเวอร์จิเนีย ปรากฏผลการศึกษาของ Putnam (1993) ซึ่งเป็นที่ยอมรับว่าเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ทุนทางสังคม ได้แก่ ความไว้วางใจ บรรทัดฐาน และเครือข่ายที่จะช่วยให้การร่วมมือร่วมใจในผลประโยชน์ และเพิ่มความก้าวหน้าจากการลงทุนทางกายภาพ และมนุษย์ยังใช้ก็ยิ่งเพิ่มขึ้น ไม่มีการลดลงอย่างทรัพยากรอย่างอื่นๆ ทั้งนี้ Calton (1995) ยังได้ชี้ให้เห็นว่าทุนทางสังคมจะเกิดขึ้นต่อเมื่อมีเครือข่าย ความสัมพันธ์ทางสังคมในลักษณะใหม่ที่เกิดขึ้นจากความเชื่อถือ และความไว้วางใจที่มีต่อกัน และพัฒนาขึ้นมาจนมีศักยภาพช่วยให้เกิดความร่วมมือ เชื่อมโยงกันระหว่างบุคคลกับบุคคล หรือ กับกลุ่มบุคคลในลักษณะความสัมพันธ์ต่างๆ (วิชล มนต์เอื้อศิริ, 2547)

ทุนทางสังคม หมายถึง ความเป็นกลุ่มก้อนของสังคมที่มีการศึกษาดี การมีวัฒนธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต การมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม การมีประสิทธิภาพในการทำงานรวมทั้งมีการเมือง และระบบราชการที่ดี (ประเวศ วะสี, 2542)

ทุนทางสังคม หมายถึง ความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น ความสามัคคี การรวมพลัง มีองค์กรที่จัดการระบบต่างๆ ในชุมชน มีศิลปวัฒนธรรม มีจิตรวมใจ มีความสามัคคีสมานรักใคร่กลมเกลียวกัน ซึ่งทุนทางสังคมเหล่านี้ จะเป็นพื้นฐานให้ท้องถิ่น และชุมชนเมืองมีการพัฒนาที่เข้มแข็งจริงจัง และยั่งยืน (ชนพล พรหมสุวงศ์, 2546)

ทุนทางสังคมมิใช่เรื่องใหม่ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย หากแต่เป็นคุณค่าเดิมที่สังคมไทยมีอยู่ สังคมไทยมีคุณค่าที่เป็นทุนทางสังคมของตนเองมานานแล้ว และมีอยู่อย่างมากมาย (ประภาพรรณ อุ๋นอบ, 2542) เช่น

1. ระบบคุณค่า อุดมการณ์ ความเชื่อ ที่วางอยู่บนพื้นฐานของความเคารพนอบน้อมต่อธรรมชาติ หรือกำหนดตนเองเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ อันมีรากฐานมาจากพุทธศาสนา
2. ภูมิปัญญาท้องถิ่น และกระบวนการเรียนรู้ที่ชุมชนสรรค์สร้าง และสั่งสมมาเพื่อการดำรงชีพ เช่น ภูมิปัญญาด้านเกษตรกรรม การแพทย์พื้นบ้าน การอยู่อาศัย เป็นต้น ซึ่งเป็นความรู้แบบตะวันตก เป็นองค์ความรู้ที่กลั่นกรองจากประสบการณ์ที่ละเอียดลึกซึ้ง และแนบแน่นกับธรรมชาติอย่างแยกไม่ออก
3. ระบบความสัมพันธ์ของคนในชุมชนที่มีลักษณะของระบบครอบครัวเครือญาติ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน โครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมไทยแนวระนาบเอื้อให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในยามตกทุกข์ได้ยาก เช่น ระบบการเอามือเอาร่างกันในทุกภาค เป็นต้น
4. กฎ จารีต ประเพณี อันเป็นลักษณะเฉพาะของท้องถิ่น ที่หล่อหลอมจากประสบการณ์ของคนรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง เป็นสำนึกร่วมของคนในชุมชนที่มุ่งสร้างระบบขึ้นมาเพื่อควบคุมชุมชนให้ดำเนินชีวิตไปตามระบบคุณค่า
5. ระบบกรรมสิทธิ์ และการจัดการร่วมกัน เช่น สิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากร อันเป็นสิทธิการใช้ และดูแลรักษาสิ่งที่เป็นทรัพย์สินรวมของชุมชน และสาธารณะประโยชน์ เป็นต้น
6. ความหลากหลายทางวัฒนธรรม อันเป็นที่มาของภูมิปัญญา วิธีคิดที่แตกต่างกันไปตามระบบนิเวศ เงื่อนไขที่สำคัญทางเศรษฐกิจ และการเมือง
7. ผู้นำทางปัญญาของชุมชน หรือ ปราชญ์ชาวบ้าน ที่มีภูมิปัญญาในการดำรงชีพด้านต่างๆ อันได้แก่ ผู้อาวุโส พระ หมอพื้นบ้าน ผู้นำเกษตรกร เป็นต้น

8. กลุ่มองค์กรที่ดำเนินกิจกรรมสาธารณะในประชาสังคม เช่น องค์กรชาวบ้าน เครือข่ายประชาชน องค์กรพัฒนาเอกชน กลุ่มวิชาชีพ นักวิชาการที่ดำเนินกิจกรรมเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในประเด็นต่างๆ เป็นต้น

ทุนทางสังคม คือ ปัจจัยที่นำมาใช้เป็นพื้นฐานในกระบวนการการสร้างสรรค์ลักษณะต่างๆ ของชุมชน ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม (เอี่ยม ทองดี และคณะ, 2542)

อานันท์ กาญจนพันธุ์ (2544) ได้กล่าวว่า ทุนทางสังคม ได้แก่ วิธีคิด ระบบความรู้ในการจัดการวิถีของความเป็นชุมชน เช่น การจัดการใช้ทรัพยากร การจัดระบบความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกันในสังคมชุมชน ไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับธรรมชาติ หรือมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยวิถีคิดเชิงซ้อนและเกี่ยวข้องกับเรื่องระบบความรู้/ภูมิปัญญา อีกทั้งยังต้องอาศัยกฎเกณฑ์มากำกับการใช้ความรู้ นั้น ซึ่งอาจเป็นในรูปของจารีต ประเพณี กฎหมาย หรือกฎเกณฑ์ทางสังคม พร้อมกันนั้นก็ต้องมีองค์กรที่เข้ามาทำหน้าที่จัดการเรื่องนั้นๆ เช่น การใช้ทรัพยากรต่างๆ การจัดการกองทุนในหมู่บ้าน เป็นต้น

รายละเอียดของทุนทางสังคมว่าเป็นทรัพยากรของบุคคลที่จะช่วยให้มนุษย์สามารถทำกิจกรรมบางอย่างได้สำเร็จ หากไม่มีทุนทางสังคมแล้วอาจจะกระทำการบางอย่างไม่สำเร็จ ซึ่งอีกในแง่มุมหนึ่งของทุนทางสังคมอาจอำนวยความสะดวกให้เกิดกิจกรรมบางอย่างที่ไม่เอื้อประโยชน์ต่อคนบางคนหรือบางกลุ่มได้ (Coleman, 1999)

World Bank (2002) ได้กำหนดความหมายของทุนทางสังคมว่า คือ สถาบัน ความสัมพันธ์ และบรรทัดฐานต่างๆ ที่ก่อรูปทั้งเชิงคุณภาพ และปริมาณของปฏิสัมพันธ์ทางสังคม โดยทุนทางสังคมไม่ได้หมายถึงปัจเจกบุคคลใดๆ จำนวนสถาบัน หรือองค์กรรวมกัน แต่หมายถึง ความสัมพันธ์ ความเชื่อมโยงระหว่างกันของปัจเจกบุคคล กลุ่ม สถาบัน หรือ องค์กรต่างๆ เข้าด้วยกัน

จากความหมายของนักวิชาการหลายท่านข้างต้นผู้วิจัยจึงนิยามความหมายของทุนทางสังคมในการวิจัยครั้งนี้ว่า ทุนทางสังคม หมายถึง ผลรวมของการรวมกลุ่มทางสังคม กิจกรรมในการพัฒนาหมู่บ้าน การมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม การเข้าถึงข่าวสาร และการสื่อสาร เครือข่ายทางสังคมที่สามารถให้ความช่วยเหลือเมื่อเกิดปัญหา ความเชื่อทางวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงาม การเข้าร่วม

กิจกรรมทางการเมือง การรับรู้การบริหารงานราชการที่ดีมาเปลี่ยนให้เป็นทุนทางสังคมให้คนในชุมชนสามารถเข้าถึง และใช้ประโยชน์ได้

กระบวนการทุนทางสังคม

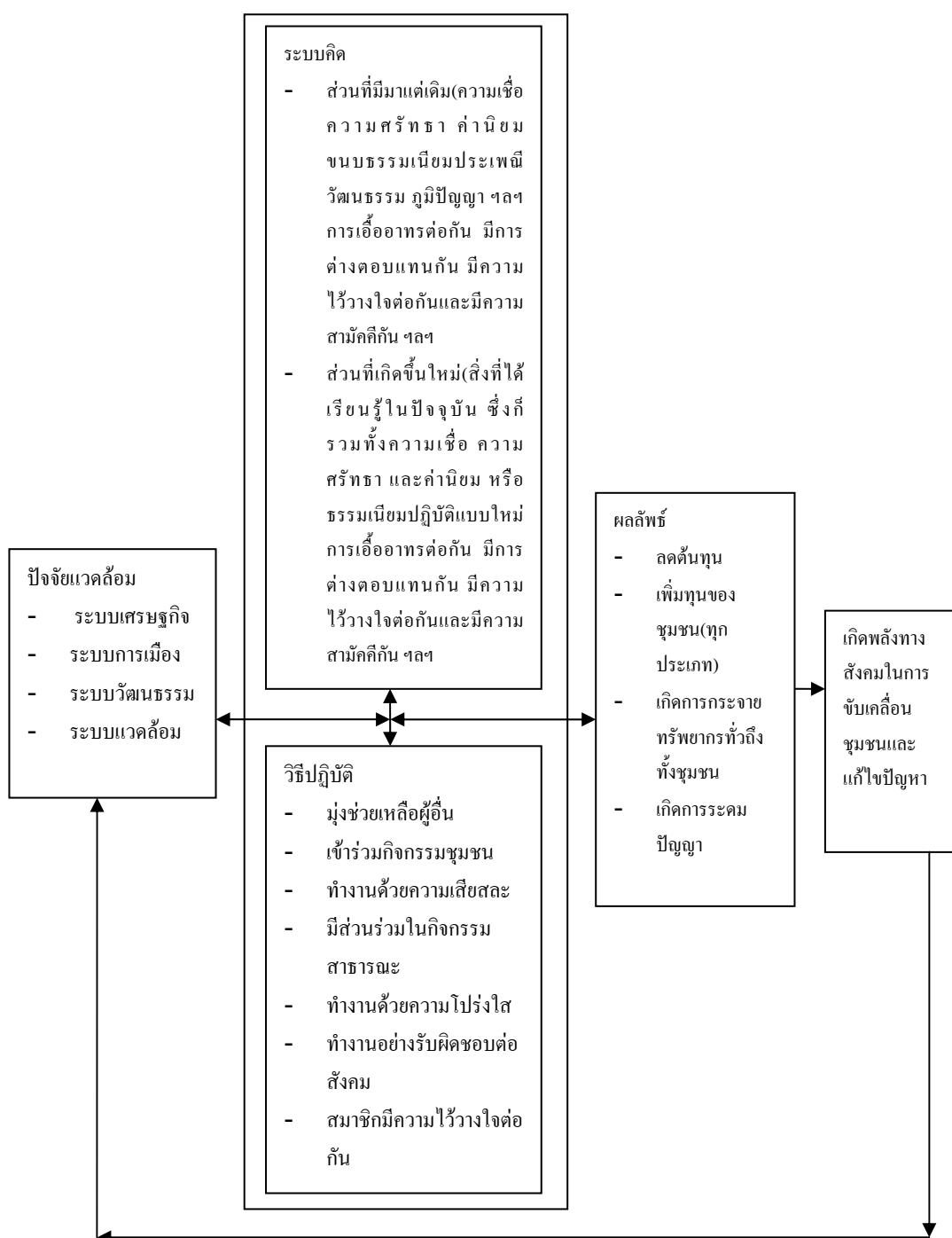
การศึกษากระบวนการทุนทางสังคม แบ่งออกเป็น 2 ส่วน (วรวิติ โรมรัตนพันธ์, 2548)

1. ส่วนที่เป็นกระบวนการทุนทางสังคม จะประกอบไปด้วย 3 ส่วน อันได้แก่

1.1 ส่วนที่เป็นระบบคิด จะเป็นส่วนที่มีความเป็นนามธรรมสูง ระบบคิดดังกล่าวจะมีทั้งส่วนที่มีมาแต่ดั้งเดิม อันได้แก่ ความเชื่อ ศรัทธา ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญา ทั้งปัจเจก กลุ่ม องค์กร สถาบัน หรือชุมชนได้สืบทอดมาจากบรรพชนในอดีต นอกจากนั้นระบบคิดอีกส่วนหนึ่งอาจจะมาจากสิ่งที่ได้เรียนรู้ในปัจจุบัน ซึ่งก็รวมทั้งความเชื่อ ศรัทธา ค่านิยม หรือธรรมเนียมปฏิบัติแบบใหม่ สำหรับสาระหลักที่อยู่ในระบบคิดดังกล่าวได้แก่ ระบบคิดที่เกิดจากค่านิยมที่มีการเอื้ออาทรต่อกัน มีการต่างตอบแทนกัน มีความไว้วางใจระหว่างกัน และมีความสามัคคีกัน ฯลฯ เหล่านี้ เป็นต้น

1.2 ส่วนที่เป็นวิธีปฏิบัติ จะเป็นส่วนที่มีความสัมพันธ์กับส่วนที่เป็นระบบคิด นั้นหมายความว่า เมื่อปัจเจก กลุ่ม องค์กร สถาบัน หรือชุมชนมีระบบคิดเกี่ยวกับค่านิยมในการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ระบบคิดดังกล่าวก็จะส่งผลให้สมาชิกมีการปฏิบัติต่อกันด้วยความเอื้ออาทร และมีความร่วมมือกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นต้น

1.3 ส่วนที่เป็นผลลัพธ์ จะเป็นส่วนที่เกิดจากผลของการที่สมาชิกมีระบบคิดและวิธีการปฏิบัติอย่างไร ซึ่งผลลัพธ์ดังกล่าวอาจจะอยู่ในรูปของทรัพยากรที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมหรือเป็นทุนในรูปแบบต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม อาทิ ทุนที่เป็นตัวเงิน (ทุนในรูปของกองทุน ชุมชน) ทุนมนุษย์ (แรงงานที่มีการลงแขกเอาแรงช่วยเหลือกัน) ทุนทรัพยากรธรรมชาติ (มีป่าไม้ที่เป็นป่าของชุมชน) ทุนภูมิปัญญา (มีความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาของชุมชน) โดยที่ทรัพยากรหรือทุนต่างๆ เหล่านี้ เป็นของชุมชน หรือเป็นของสาธารณะที่สมาชิกในชุมชนสามารถเข้าถึงและมาใช้ประโยชน์ได้

ภาพที่ 2.1 แสดงกรอบความคิดกระบวนการทุนทางสังคม
ที่มา: วรวิทย์ โรมรัตนพันธ์ (2548)

2. ส่วนที่เป็นปัจจัยแวดล้อมของกระบวนการ ได้แก่ ปัจจัยภายนอกต่างๆ ที่เป็นทั้งรูปธรรม (เงินทุนจากภายนอก เครื่องมือที่ได้รับความช่วยเหลือจากภายนอก บุคลากร หรือวิชาการจากภายนอก) และนามธรรม (ความช่วยเหลือจากวิชาการภายนอก ข้อมูลข่าวสาร ความรู้ต่างๆ จากภายนอก) รวมทั้งผลที่เกิดจากระบบเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีจากภายนอกที่มีผลกระทบต่อระบบคิด และวิถีปฏิบัติภายในกลุ่ม องค์กร สถาบัน และชุมชน (ภาพที่ 2.1)

จากการวิจัยทางด้านทุนทางสังคมที่ผ่านมาต่างประเทศได้มีงานวิจัยด้านนี้เป็นจำนวนมาก แต่กับประเทศไทยมีบริบททางชุมชน และวัฒนธรรมที่แตกต่างกันค่อนข้างมาก ในประเทศไทยจึงได้มีหน่วยงานสำนักงานมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้ทำวิจัย และสรุปองค์ประกอบทุนทางสังคมในประเทศไทย ดังนี้

องค์ประกอบทุนทางสังคมในประเทศไทย

จากร่างรายงานการจัดทำกรอบตัวชี้วัดทุนทางสังคมไทย ของ สำนักงานมาตรฐานการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ ปีพ.ศ. 2548 (สศช.) ได้สรุปทุนทางสังคมสำหรับประเทศไทย องค์ประกอบทุนทางสังคมจึงประกอบไปด้วย 6 องค์ประกอบ คือ

1. ด้านกลุ่มและเครือข่าย (Groups and Networks)
2. ด้านความไว้วางใจและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Trust and Solidarity)
3. ด้านกิจกรรมร่วม และความร่วมมือ (Collective Action and Cooperation)
4. ด้านข่าวสารและการสื่อสาร (Information and Communication)
5. ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม และการผนวกเข้าร่วม (Social Cohesion and Inclusion)
6. ด้านการมีอำนาจ และกิจกรรมทางการเมือง (Empowerment and Political Action)

ซึ่งจากร่างรายงานการจัดทำตัวชี้วัดทุนทางสังคมไทยข้างต้นสอดคล้องกับแนวความคิดของความต่อเนื่องในการกำหนดการช่วยเหลือซึ่งกันถือเป็นการเพิ่มทุนทางสังคม การมีแบบแผนของการร่วมมือกันในส่วน of สถาบันของรัฐสามารถทำให้เกิดทุนทางสังคมได้โดยกำหนดเป็นนโยบายด้านต่างๆ นอกจากนี้ทุนทางสังคมในมิติความสัมพันธ์ทางสังคม ทำให้ทุนทางสังคมเพิ่มขึ้น และมีความยั่งยืนที่ก่อให้เกิดความร่วมมือ สนับสนุน ส่งเสริมการดำเนินงาน การมีบรรทัดฐาน มีความไว้วางใจ และมีเครือข่ายโยงกันเพื่อการแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพประกอบไปด้วยปัจจัยต่างๆ (วิชล มนต์เอื้อศิริ, 2547) ดังนี้

1. การมีเครือข่ายสังคมที่มีความใกล้ชิดกัน
2. ความมั่นคงของความสัมพันธ์ทางสังคม
3. การร่วมมือกันเป็นไปอย่างต่อเนื่อง
4. การติดต่อสื่อสารต่อเนื่องและสม่ำเสมอ
5. การสนับสนุนให้ระบบการจัดการบริหารของกลุ่มคงอยู่

งานวิจัยในครั้งนี้จึงได้นำกรอบชีวิตนี้มาเป็นหลักในการดำเนินการวิจัย โดยยึดหลักตามองค์ประกอบของทุนทางสังคม โดยสำนักงานมาตรฐานการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ตาม 6 มิติดังกล่าว ซึ่งจากการตรวจสอบพบว่าผู้วิจัยได้สรุปทุนทางสังคมไว้ทั้งหมด 6 ด้าน ซึ่งได้นักวิชาการหลายท่านได้เสนอวิธีการวัดทุนทางสังคมในรูปแบบต่างๆ ที่สอดคล้องใน 5 – 6 มิติข้างต้น

การวัดทุนทางสังคม

การวัด หรือ การประเมินทุนทางสังคมไว้ดังนี้ การวัดทุนทางสังคมจะมีตัวชี้วัดการมี หรือ การสะสมอยู่ของทุนทางสังคมได้แก่ 6 มิติ (Grootaert, 1997 อ้างใน อุ่นเรือน ทองอยู่สุข, 2547) ดังนี้

1. กลุ่ม และเครือข่าย โดยพิจารณาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของกลุ่มและองค์การ การเป็นสมาชิก และบทบาทของสมาชิก ระดับการมีส่วนร่วมในกลุ่ม ความช่วยเหลือที่ให้และได้รับจากกลุ่ม การเลือกผู้นำกลุ่ม และการเปลี่ยนถ่ายอำนาจ และการรับรู้เกี่ยวกับกลุ่ม องค์การ หรือเครือข่ายจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

2. ความเชื่อใจ และความเป็นเครือข่าย พิจารณาในประเด็นที่เกี่ยวกับความเชื่อใจต่อเพื่อนบ้าน คนแปลกหน้า และรับรู้ต่อประเด็นของความเชื่อใจ ความเป็นปึกแผ่นจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

3. กิจกรรมร่วม และ ความร่วมมือ พิจารณาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเข้าร่วมกิจกรรมของประชาชนในกิจกรรมของชุมชน หรือการให้การร่วมมือ หรือจัดการกับภาวะวิกฤติของชุมชน การละเมิดข้อตกลงของชุมชน และความคาดหวังต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน

4. ข้อมูลข่าวสาร และการสื่อสาร พิจารณาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแนวทาง หรือวิธีการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของประชาชน และการเข้าถึงส่วนบริการ โครงสร้างพื้นฐานประเภทการสื่อสาร และโทรคมนาคม

5. ความร่วมมือทางสังคม และการเข้าร่วม พิจารณาในประเด็นที่เกี่ยวกับธรรมชาติ ความแตกต่างที่มีอยู่ในชุมชนที่อาจก่อให้เกิดความขัดแย้ง และกลไกการจัดการ การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของกลุ่มต่างๆ และการกีดกันในชุมชน

6. อำนาจ และกิจกรรมการเมือง พิจารณาในประเด็นที่เกี่ยวกับการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งในส่วนของการเมืองท้องถิ่นเอง และจากการเมืองในระดับอื่นๆ ที่จะส่งผลกระทบต่อวิถีของชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม 2 ระดับ คือ ระดับครัวเรือน และระดับชุมชนตามตัวชี้วัดของการวัดทุนทางสังคมใน 6 มิติ ข้างต้น

Knack and Keefer (1997) ได้เสนอวิธีการวัดทุนทางสังคมด้วยแบบสอบถามใน 2 ลักษณะ คือ การวัดความไว้วางใจ และการวัดบรรทัดฐาน

1. การวัดความไว้วางใจใช้แบบสอบถามเพื่อพิจารณาว่าผู้ตอบมีความไว้วางใจที่จะติดต่อปฏิสัมพันธ์กับบุคคลทั่วไปหรือไม่ แล้ววัดร้อยละของผู้ที่ตอบว่าไว้วางใจ

2. การวัดบรรทัดฐาน ใช้วิธีวัดแบบสอบถามโดยกำหนดตำแหน่งให้บรรทัดฐานสังคม 5 ประเภท มีน้ำหนักเท่ากัน คัดปัจจัยที่เป็นผลกระทบที่ไม่เกี่ยวข้องออก ประกอบด้วย บรรทัดฐานทางสังคม 5 ข้อ คือ การตระหนักในสิทธิ ความละเอียดอ่อนต่อผู้อื่น การเคารพหน้าที่ที่มีต่อสังคม ความรู้สึกผิดในตนเอง และความซื่อสัตย์

Nan Lin (2001) การวัดทุนทางสังคม โดยใช้ตัวแปรหลัก 3 ตัว คือ ทรัพยากรที่ดำรงอยู่ในโครงสร้างสังคม การเข้าถึงทรัพยากรดังกล่าว และการใช้ทรัพยากรดังกล่าว ทรัพยากรที่ดำรงอยู่ในโครงสร้างสังคมมีสองลักษณะ คือ 1) ทรัพยากรเครือข่าย (Network resources) ประกอบด้วย ประการแรก การที่บุคคลหรือกลุ่มมีขอบเขตความสัมพันธ์กับบุคคลใดหรือกลุ่มใดบ้าง เช่น กลุ่มองค์กรชาวบ้าน มีความสัมพันธ์กับเทศบาลหรือองค์กรสาธารณะประโยชน์ ประการที่สอง ทรัพยากรที่เป็นไปได้มากที่สุดในเครือข่ายความสัมพันธ์ซึ่งหมายถึงองค์กรที่มีแนวโน้มหนุนช่วยองค์กรชาวบ้านมากที่สุด ประการที่สามความหลากหลายของทรัพยากรของกลุ่มที่มีความสัมพันธ์ด้วย เช่น การที่กลุ่มชาวบ้านมีความสัมพันธ์กับองค์กรอื่นที่มีทรัพยากรแตกต่างกัน โดยบางกลุ่มอาจเป็นกลุ่มที่มีวิชาการบางกลุ่มอาจมีแหล่งทุน และประการที่สี่ องค์ประกอบของทรัพยากร ซึ่งหมายถึง ทรัพยากรดังกล่าวเป็นทรัพยากรที่มีอยู่ทั่วไป หรือเป็นทรัพยากรเฉพาะกลุ่ม 2) สถานภาพขององค์กรที่ติดต่อ ซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าซึ่งอยู่ภายใต้การครอบครองของกลุ่มที่ติดต่อด้วย เช่น ความมั่งคั่ง อำนาจ และสถานภาพทางสังคมของกลุ่มเหล่านั้น เพื่อช่วยให้เกิดกิจกรรมเฉพาะที่กลุ่มหรือบุคคลประสงค์ให้เกิด (อุ้นเรือน ทองอยู่สุข, 2547)

วิธีวัดค่าทุนทางสังคม

วิธีการวัดทุนทางสังคมว่าไม่สามารถวัดได้โดยตรง แต่จากคำจำกัดความระบุว่าเป็น องค์ประกอบระหว่างบุคคล ที่ช่วยให้เกิดความไว้วางใจ และเกิดความร่วมมือ การทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ร่วมกันต่อส่วนร่วมจึงสามารถวัดได้โดยทางอ้อม กล่าวคือ วัดสิ่งที่เป็นคุณสมบัติส่วนบุคคลที่แสดงออกถึงความไว้วางใจกัน การช่วยเหลือเกื้อกูล ความสัมพันธ์ทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ยังพบวิธีการวัดทุนทางสังคมจากแบบสอบถามได้ 2 แบบ (World Bank, 2002)

การวัดความไว้วางใจใช้แบบสอบถามแบบใช่หรือไม่ใช่เลือกตอบได้ 2 แนวทาง เช่น ไว้วางใจ หรือ ไม่ไว้วางใจ (โดยการตัดคำตอบที่ไม่แน่ใจออก) แล้ววัดจำนวนร้อยละของผู้ที่ตอบ ไว้วางใจ สำหรับการวัดบรรทัดฐาน ใช้วิธีวัดจากแบบสอบถามเช่นเดียวกันแต่เป็นการกำหนดโดยการให้คะแนนจากการกำหนดบรรทัดฐานไว้ 5 ประเภทมีน้ำหนักเท่ากัน ให้ค่าคะแนนประเภทละ 10 คะแนนซึ่งมีคะแนนรวม 50 คะแนน แล้วเปรียบเทียบค่ากันในเมืองต่างๆ และตัดผลกระทบที่ไม่เกี่ยวข้องออก วิธีของ Knack and Keefer เป็นวิธีการวัดบรรทัดฐานทางสังคมทั่วไป ประกอบด้วย บรรทัดฐาน 5 ชั้น คือ การตระหนักในสิทธิ ความละเอียดอ่อนต่อผู้อื่น การเคารพหน้าที่ที่มีต่อสังคม ความรู้สึกผิด และความซื่อสัตย์ (Knack and Keefer, 2002)

การวัดทุนทางสังคมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพใช้เทคนิคการสัมภาษณ์ การสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม (Participant Observation and Non Participant Observation) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) มีเครื่องมือในการดำเนินการคือ “คู่มือโครงการศึกษาศักยภาพทุนทางสังคมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม” ซึ่งทีมวิจัยพัฒนาขึ้นมาเอง และมีขั้นตอนการศึกษาดังนี้ (สถาบันวิจัยสังคมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546)

1. ทำความเข้าใจร่วมกันโดยใช้เวทีพูดคุยแลกเปลี่ยนร่วมกันระหว่างผู้วิจัยกับนักวิจัย ชุมชนและผู้สนใจ
2. เก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกัน ได้แก่ ศึกษาเอกสารรายงาน สังเกต สัมภาษณ์ สนทนา สัมภาษณ์ เป็นต้น
3. การเรียนรู้ร่วมกัน โดยใช้เวทีพูดคุย แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ซึ่งผ่านการศึกษาเอกสาร สังเกต สัมภาษณ์ สัมภาษณ์ โดยใช้ข้อสรุปเป็นองค์ความรู้ร่วมกัน
4. สังเคราะห์/วิเคราะห์ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาและสังเคราะห์ร่วมกับปรากฏการณ์ อื่นๆ เพื่อถอดบทเรียนทั้งหมด
5. สรุปผลการศึกษาโดยใช้เวทีการเรียนรู้ร่วมกัน สรุปองค์ความรู้ที่สะท้อนถึงเรื่องทุนทาง สังคมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จากข้อมูลผลการศึกษานำเสนอเบื้องต้น ทำให้เห็นว่าทุนทางสังคมเป็นศักยภาพทุนประเภทหนึ่งที่เกิดจากความร่วมมือร่วมใจของคน ทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างคนหรือสถาบันขึ้น โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวตั้งอยู่บนพื้นฐานของความไว้วางใจ ความเอื้ออาทร และความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ทุนทางสังคมเป็นเสมือนสมบัติสาธารณะที่สมาชิกทุกคนในชุมชนสามารถเข้าถึง และใช้ประโยชน์ได้ตลอดเวลา ที่สำคัญทุนทางสังคมเป็นสิ่งที่ยิ่งใช้ยิ่งมีเพิ่มมากขึ้น

ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้นำหลักการทางองค์ประกอบดังกล่าวนี้มาเป็นต้นแบบในการวิจัย โดยนำดัชนีชี้วัดทุนทางสังคมไทยมาประยุกต์ให้สอดคล้องกับพื้นที่การศึกษาโดยการสร้างแบบสัมภาษณ์ในระดับปัจเจกบุคคล ในการศึกษาครั้งนี้จึงยึดทุนทางสังคมในมิติของความสัมพันธ์ของบุคคลเป็นหลัก เช่น การเข้าร่วมกลุ่มทางสังคม การมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม การเข้าถึงข่าวสาร และการสื่อสาร เครือข่ายทางสังคม การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง การรับรู้การบริหารราชการที่ดี

ความสำคัญของป่าที่มีต่อชุมชนท้องถิ่น

ครอบครัวที่ยังอาศัยของป่าเพื่อยังชีพและเป็นรายได้ กล่าวคือ ประมาณร้อยละ 80 ของประชากรในประเทศที่กำลังพัฒนาของโลกต้องการของป่าเพื่อเป็นอาหาร และเพื่อบำรุงสุขภาพ ผู้หญิงจากครัวเรือนที่ยากจนมีส่วนพึ่งพาของป่ามากเพื่อใช้บริโภคและจำหน่ายเป็นรายได้เสริมของครัวเรือนในระดับชุมชนของป่านั้นเป็นวัตถุดิบที่สำคัญในปัจจุบันของป่าไม่น้อยกว่า 150 ชนิดที่เป็นสินค้าสำคัญระหว่างประเทศ ยกตัวอย่างเช่น น้ำผึ้ง หวายไม้ไผ่ เมล็ดไม้ เห็ด ยาง หวาน้ำหอม ส่วนของพืชและสัตว์ที่ใช้เกี่ยวกับเวชภัณฑ์ ในปัจจุบันของป่าเป็นสิ่งที่ดึงดูดความสนใจในระดับโลก เนื่องจากการยอมรับเพิ่มขึ้นในส่วนที่สนับสนุนให้บรรลุวัตถุประสงค์ทางด้านสิ่งแวดล้อม และการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ (FAO, 2000)

การพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง ปริมาณทั้งหมดหรือสัดส่วนของการบริโภคในครัวเรือนที่แต่ละครัวเรือนเก็บหาทรัพยากรมาจากป่าไม้ รวมทั้งผลผลิตการเกษตรที่เก็บเกี่ยวมาจากพื้นที่ป่าไม้ ลักษณะและขอบเขตพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ของครัวเรือนชนบท อาจแบ่งได้ 3 ประการ คือ (Poffenberger, 1993)

1. การเก็บหาเพื่อยังชีพเป็นลักษณะการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ที่สำคัญที่สุดของครัวเรือนชนบทตั้งแต่อดีตกาล ถึงแม้ว่าปัจจุบันจะมีความเจริญก้าวหน้าทางด้านต่างๆ มีการผลิตสินค้าและบริการเพื่อการยังชีพ มีการซื้อขายแลกเปลี่ยนและบริโภคกันในระหว่างมนุษย์ ทั้งในระดับชุมชนเมือง ชุมชนชนบท แต่ชาวชนบทก็ต้องพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ หรือการเก็บของป่าเพื่อการยังชีพ เริ่มตั้งแต่การเก็บหาอาหารจากพืชป่าจากส่วนต่างๆ ของต้นไม้ ทั้งดอก ใบ ผล เมล็ด ลำต้น ราก รวมทั้งอาหารที่ได้จากสัตว์ป่า หรือผลิตภัณฑ์จากสัตว์ป่า ใช้เป็นส่วนประกอบในการประกอบอาหาร ใช้ในรูปของเชื้อเพลิง เช่น ฟืน และถ่าน การใช้พืชสมุนไพรในการรักษาโรค เป็นต้น

2. การเก็บของป่าเพื่อสร้างรายได้ เป็นการเก็บของป่าเพื่อนำไปขายเป็นรายได้ให้แก่ครัวเรือน เพื่อแลกเปลี่ยนกับสิ่งอุปโภคที่ครัวเรือนขาดแคลนหรือหาไม่ได้จากธรรมชาติ การเก็บของป่าในประเทศไทยส่วนใหญ่มักเก็บเพื่อการบริโภคในครัวเรือน หากเก็บหาได้มากเกินไปที่จะบริโภคหมดในครัวเรือนก็จะนำไปขายที่ตลาด หรือขายภายในหมู่บ้าน ลักษณะในการขายแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การขายของป่าเก็บหามาโดยตรงโดยคงสภาพเดิม เช่น เห็ด ฟืน พืชผักป่า ผลไม้ป่า เนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์จากสัตว์ป่า อีกประเภทหนึ่งได้แก่ การขายของป่าที่เก็บหามาได้โดยแปรรูปแล้ว เช่น เลื้อ เครื่องจักสานจากไผ่และหวายในการนำของป่ามาแปรรูปก่อนนำออกขายสู่ตลาดนั้นถือว่าเป็นอุตสาหกรรมของป่าที่สร้างรายได้ให้ชาวบ้านเป็นจำนวนมาก

3. การเก็บหาของป่ามาเพื่อเป็นปัจจัยการผลิต ครัวเรือนในชนบทเก็บของป่า มาใช้เป็นปัจจัยการผลิตซึ่งโดยทั่วไปมักเป็นการเกษตร ได้แก่ เก็บหาไม้ไผ่มาทำด้ามเครื่องมือการเกษตรพวกจอบ เสียม พลั่ว คราดนำมูลค้างคาวมาใช้เป็นปุ๋ย นำส่วนต่างๆ ของ ต้นไม้มาใช้เป็นอาหารสัตว์ หรือนำสะเดามาทำเป็นยาปราบศัตรูพืช (มณฑล จำเริญพุกฤษ, 2535)

การพึ่งพิงจากป่าในด้านต่างๆ ว่าทรัพยากรทั้งหลายที่ต้องพึ่งพิงจากป่า ก็คือของป่าที่ชาวชนบทเก็บหามาเพื่อใช้ในการดำรงชีวิต ได้แก่ ไม้ฟืน พืชผักป่า เห็ด ผลไม้ป่า พืชสมุนไพร แมลงกินได้ และพืชหัตถกรรม ในการเก็บหาของป่าอาจแบ่งออกตามวัตถุประสงค์ได้ 3 ประการ คือ (วรารุณ สุวรรณรัตน์, 2549)

1. การเก็บหาเพื่อยังชีพ เริ่มตั้งแต่การเก็บหาอาหารจากพืชป่า ส่วนต่างๆ ของต้นไม้ ประชากรในชนบทส่วนใหญ่มีฐานะยากจนแต่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ เพราะมีรายได้ที่มีใช้ตัวเงินแฝงอยู่ รายได้ที่มีใช้ตัวเงินนั้น ก็คือมูลค่าของผลิตผลจากของป่าชนิดต่างๆ

2. การเก็บหาของป่าเพื่อสร้างรายได้ เป็นการเก็บหาของป่าเพื่อนำไปขายเป็นรายได้ให้แก่ครัวเรือนเพื่อแลกเปลี่ยนกับสิ่งอุปโภคที่ขาดแคลน ลักษณะการขาย แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 การขายของป่าที่เก็บหามาโดยตรง และยังคงสภาพเดิม เช่น เห็ด และผลไม้ป่า

2.2 การขายของป่าที่เก็บหามาได้โดยแปรรูปแล้ว เช่น เลื้อ และเครื่องจักสาน

3. การเก็บหาของป่าเพื่อนำมาเป็นปัจจัยการผลิต ครัวเรือนในชนบทเก็บหาของป่ามาใช้เป็นปัจจัยการผลิต โดยทั่วไปมักเป็นการเกษตร ได้แก่ เก็บหาไม้ไผ่มาทำด้ามเครื่องมือ พวกจอบ เสียม พลั่ว และคราด เป็นต้น

ปัจจุบันป่ามีบทบาทสำคัญ เนื่องจากมีส่วนเกี่ยวข้องกับการครองชีพของประชาชนในชนบท และประชาชนที่อาศัยอยู่ในป่า (วนิดา สุบรรณเสนี, 2539) ได้รวบรวมบทบาทที่สำคัญของของป่า ดังนี้

1. เพื่อใช้เป็นอาหารพื้นบ้าน

2. เพื่อประโยชน์ในการใช้สอยในครัวเรือนในชีวิตประจำวัน

3. เพิ่มรายได้ให้ครัวเรือนในระดับท้องถิ่น

4. ก่อให้เกิดการสร้างงานในด้านการเก็บหา การผลิต และการขนส่ง

5. ของป่าบางชนิดได้พัฒนาเป็นสินค้าส่งออกกระดานนาชาติ ของป่าทำรายได้ให้ประเทศถึงปีละ 400 – 500 ล้านบาท

6. ช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หากได้มีการจัดการอย่างถูกต้องความหมายของของป่า

ความหมายของของป่า

คำว่าของป่าหรือผลผลิตที่เกิดจากป่าไม่ใช่เนื้อไม้ Non – Timber Forest Products (NTFPs) ซึ่งแต่เดิมใช้คำว่า ผลิตภัณฑ์รอง ซึ่งในวงการป่าไม้ของประเทศเนปาลได้ใช้คำนี้มากกว่าครึ่งศตวรรษ และ FAO (2000) ใช้คำว่า Non wood Forest Products ซึ่งหมายถึง ผลผลิตทางด้านชีววิทยา นอกเหนือจากเนื้อไม้ที่ได้รับจากป่า และที่ไม่ใช่จากป่า รวมถึงจากสัตว์ป่า ผลผลิตจากสวนป่า ระบบวนเกษตร ตัวอย่างของป่ารวมทั้งผลผลิตที่ใช้เป็นอาหาร และกิจกรรมเกี่ยวกับอาหาร เช่น เห็ด ผลไม้เปลือกแข็ง ผลไม้ สมุนไพร และเครื่องปรุงอาหาร เครื่องเทศ พืชมีกลิ่นหอม เส้นใยที่ใช้ในการก่อสร้างทำเฟอร์นิเจอร์ ทำเสื้อผ้า หรือเครื่องใช้ภาชนะต่างๆ ยางไม้ ชันไม้ นอกจากนี้ยังมีผลิตภัณฑ์จากสัตว์ที่นำมาทำยา เครื่องสำอาง และใช้ในทางวัฒนธรรม

“ของป่า” ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 หมายความว่า บรรดาของที่อยู่ในป่าตามธรรมชาติ คือ (พยางค์ จัตราวิรุฬห์, 2534)

1. ไม้รวมทั้งส่วนต่างๆ ของไม้ ถ่านไม้ น้ำมันไม้ ยางไม้ ตลอดจนสิ่งอื่นๆ ที่เกิดจากไม้
2. พืชต่างๆ ตลอดจนสิ่งอื่นๆ ที่เกิดจากพืช
3. รังนก ครั่ง รวงผึ้ง น้ำผึ้ง ขี้ผึ้ง มูลค้างคาว
4. หินแร่ที่ไม่ใช่แร่ตามกฎหมายแร่ และหมายความรวมถึงถ่านไม้ที่บุคคลทำขึ้นด้วย

ของป่า ตามความหมายของกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ ให้ความหมายว่า สิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นหรือมีอยู่ในป่าธรรมชาติ เป็นต้นว่า (วิสูตร สมนึก, 2535)

1. ไม้พินถ่าน เปลือกไม้ ใบไม้ ดอกไม้ เมล็ด ผลไม้ หน่อไม้ ชันไม้ และรากไม้
2. หญ้า อ้อ แขน ปรี๊ด ตาก กก กระจูด กล้วยไม้ กูด และพืชอื่นๆ
3. ซากสัตว์ ไข่ หนังส ขา นอ งา กราม กระดูก ขน รังนก ครั่ง รังผึ้ง และมูลค้างคาว
4. ดิน หิน กรวด ทราย แร่ และน้ำมัน

ความหมายของป่า หมายถึง ผลผลิตที่ได้จากป่าทุกชนิด ยกเว้นไม้ (ไม้ ในที่นี้ หมายถึง ผลไม้เนื้อไม้ที่ได้จากต้นไม้โดยตรง เช่น ไม้ซุง ไม้แปรรูป ผลไม้ต่าง ๆ เท่านั้น คำว่าไม้ อาจเกิดความสับสนกับคำจำกัดความของ ของป่า ตามกฎหมายป่าไม้) ในอดีตถือว่าของป่า เป็นผลผลิตรองและไม้เป็นผลผลิตหลัก (วนิดา สุบรรณเสนี, 2544)

ความหมายของป่าในเชิงกว้าง หมายถึง เป็นผลผลิตที่มีชีวิตทั้งหมดที่ไม่ใช่เนื้อไม้ซึ่งนำออกจากป่า และรวมถึงบริการอื่นๆ ที่ได้รับจากป่า ดังนั้นจะรวมไปถึงไม้ฟืน ถ่าน น้ำผึ้ง น้ำมันยางชัน เครื่องเทศ เครื่องจักสานที่ทำด้วย เถาวัลย์ หล้าต่างๆ ที่ใช้เส้นใบในการทำกระดาษหรือผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสัตว์ป่าเพื่อใช้ในพิธีกรรมต่างๆ หรือเป็นเครื่องประดับ ซึ่งคำว่าบริการต่างๆ จากป่า หมายถึง หน้าที่ของป่าในลักษณะที่เป็นทำเลเลี้ยงสัตว์ แหล่งต้นน้ำลำธาร ปกป้องการพังทลายของดิน และ พายุ ที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าและป่าที่ได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งได้แบ่งประเภทของป่าออกเป็น 2 ประเภทดังนี้ (Hammelt, 1993)

1. ผลผลิตจากป่าที่ใช้เพื่อการบริโภค เป็นการนำของป่ามาใช้ในระดับครัวเรือน เช่น ใช้ประกอบอาหาร ยารักษาโรค และทำเครื่องประดับ เครื่องใช้สอยที่จำเป็นต่อการยังชีพ และ ผลผลิตที่สามารถนำไปขายในตลาดได้
2. คุณประโยชน์ทางอ้อมจากป่า ซึ่งได้แก่คุณค่าที่เกิดจากการรักษาต้นน้ำลำธาร การรักษาคุณภาพอากาศ การคุ้มครองสัตว์ป่า และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การดำรงชีวิตของชาวชนบท ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่แนวกันชนเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง จังหวัดอุทัยธานี จะต้องพึ่งพิงป่าเป็นหลัก ไม่ว่าจะเป็นการเข้าไปตัดไม้สำหรับสร้างที่อยู่อาศัย หาฟืน เพื่อใช้เป็นเชื้อเพลิงในการประกอบกิจกรรมประจำวันในครัวเรือน หรือเข้าไปเก็บหาของป่า เช่น เห็ด พืชผักป่า ผลไม้ป่าเพื่อการยังชีพ ถ้าหากมีเหลือเฟือก็สามารถนำมาจำหน่ายเป็นรายได้เสริมของครัวเรือน ผลผลิตจากป่าในรูปของป่า ที่เก็บหามาได้จำแนกได้เป็น ของป่าที่เก็บหามาเพื่อบริโภค และจำหน่าย ได้แก่ น้ำผึ้ง หน่อไม้ เห็ด และพืชผักป่ากับ ของป่า ที่เก็บหามาเพื่อบริโภคเพียงอย่างเดียว ได้แก่ ไม้ไผ่ สมุนไพร ผลไม้ป่า และแมลงกินได้ (วุฒิพล หัวเมืองแก้ว และคณะ, 2539)

การจัดประเภทของของป่า

ตามพระราชบัญญัติป่าไม้พุทธศักราช 2484 ได้จัดของป่าออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ของป่าหวงห้าม คือ ของป่าที่หายาก มีอยู่จำนวนน้อย เพื่อป้องกันการสูญพันธุ์ ได้แก่ กล้วยไม้ป่าทุกชนิด จันทน์แดง จันทน์ผา ชันทุกชนิด กฤษณา อบเชย น้ำมันยาง และใบลาน เป็นต้น
2. ของป่าไม่หวงห้าม คือ ของป่าที่ไม่ได้มีรายชื่อกำหนดเป็นของป่าหวงห้ามข้างต้น ได้แก่ น้ำผึ้งธรรมชาติ รวงผึ้ง เขากวางอ่อน ครั่ง รังนกนางแอ่น และไม้ไผ่ เป็นต้น

การใช้ประโยชน์จากของป่า

ชุมชนในชนบทเป็นชุมชนที่อยู่ใกล้ป่า การมองเห็นประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากป่าจึงมีลักษณะเป็นการใช้ประโยชน์ทางตรงที่เกิดขึ้นทันทีในท้องที่มากกว่ามุ่งประโยชน์ทางอ้อม ประโยชน์ดังกล่าวโดยส่วนใหญ่มุ่งสนองความจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต การใช้ประโยชน์ของป่านอกจากจะใช้จากเนื้อไม้โดยตรงแล้ว ยังใช้ในลักษณะการเก็บหาของป่า (วนิดา สุบรรณเสนี, 2539)

ลักษณะของผลประโยชน์ป่าไม้ชุมชน ผลประโยชน์ที่สามารถคิดเป็นมูลค่าตลาดได้ (Market-Valued Benefit) (ธันวา ใจเที่ยง, 2535 อ้างใน วนิดา สุบรรณเสนี, 2539) ผลประโยชน์ที่สามารถคิดเป็นมูลค่าตลาดได้ หมายถึง ผลประโยชน์จากป่าไม้ที่สามารถวัดมูลค่าออกมาเป็นตัวเงินตามราคาตลาด (Market Price) ได้ เนื่องจากเป็นผลผลิตที่มีตัวตนจับต้องได้ การคิดมูลค่าจึงสามารถใช้ราคาที่เกิดจากอุปสงค์และอุปทานของผลผลิตนั้นในท้องตลาดเป็นหลัก ผลประโยชน์ประเภทนี้ได้แก่ ไม้และผลิตภัณฑ์ต่างๆ จากไม้ ตลอดจนผลผลิตพืชและสัตว์ที่เกิดจากพื้นที่ป่าไม้ด้วย ซึ่งนับว่าผลประโยชน์ของป่าไม้ชุมชนในลักษณะเช่นนี้มีความสำคัญทางเศรษฐกิจต่อชุมชนในชนบทเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือ

1. เป็นแหล่งอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการและแหล่งสมุนไพรของชุมชน
2. เป็นแหล่งการจ้างงานและรายได้ของชุมชน
3. เป็นแหล่งปัจจัยการผลิตและวัตถุดิบในการผลิตอื่นๆ ของชุมชน

ประโยชน์ของป่าไม้ทางตรงและทางอ้อม กล่าวคือ ผลผลิตจากไม้และของป่า เป็นประโยชน์ทางตรงที่มนุษย์ได้จากป่า ดังนี้ (นิวัติ เรืองพานิช, 2542)

1. ไม้ เป็นผลผลิตจากป่าที่รู้จักกันดีและนิยมใช้กันอย่างแพร่หลายตั้งแต่โบราณกาล โดยใช้ก่อสร้างบ้านเรือน ทำเครื่องเรือน และก่อสร้างอื่นๆ อาทิเช่น การทำสะพาน ทำรถ ต่อเรือ ทำเครื่องมือประกอบการเกษตร การประมง และทำเครื่องกีฬาต่างๆ เป็นต้น
2. เชื้อเพลิง แหล่งเชื้อเพลิงที่ได้จากป่า ได้แก่ ฟืนและถ่าน ซึ่งใช้ในการหุงต้ม และใช้ในโรงงานอุตสาหกรรมต่างๆ เป็นต้น
3. วัตถุเคมี วัตถุเคมีที่ได้จากป่า ได้แก่ เซลลูโลสและลิกนิน เซลลูโลสใช้มากในการทำกระดาษไหมเทียม (rayon) วัตถุระเบิด น้ำตาล แอลกอฮอล์ และยีสต์ และอาจทำเป็นอาหารสัตว์ได้ ส่วนลิกนินใช้ในการทำนิลา ทำน้ำหอม และเครื่องสำอางต่างๆ ยากนอมอาหารไม่ให้บูดเน่า และยารักษาโรคผิวหนัง ถ้าเอาไม้ไปกลั่นในเตาอบก็จะได้กรดอะซาลิก น้ำมันดิน และเอทิลแอลกอฮอล์ ซึ่งใช้ในอุตสาหกรรมต่างๆ เป็นต้น
4. อาหาร มนุษย์ได้อาหารหลายอย่างจากป่า เช่น ดอก ผล ใบ เมล็ด ของพันธุ์ไม้ต่างๆ หน่อไม้ เห็ด หัวกลอย มันต่างๆ และอาหารที่ได้จากสัตว์ป่า รวมทั้งนก สัตว์เลื้อยคลาน และแมลงต่างๆ เช่น ผึ้ง เป็นต้น
5. ยารักษาโรค ยารักษาโรคที่ได้จากป่า ได้แก่ สมุนไพรต่างๆ ยาแก้โรคเรื้อรังจากน้ำมันของผลกระเบา ยารักษาโรคความดันโลหิตสูงจากรากของต้นระย้อม ยารักษาโรคหัวใจจากเมล็ดของต้นแสลงใจ สารกำจัดแมลงและปลาจากต้นหางไหล เป็นต้น
6. เส้นใย เส้นใยที่ได้จากป่ามีหลายชนิด เช่น จากเปลือกไม้ต่างๆ และจากเถาวัลย์ชนิดต่างๆ
7. ชัน น้ำมัน และยางไม้ ของป่าที่สำคัญมีชันตะเคียนตาแมว และชันกะบาก ใช้ทำน้ำมันชักเงา ยางรักใช้ในการทำเครื่องเงิน กำยานใช้ในการทำเครื่องหอมและทำยา ยางสนใช้ในการทำยา ทำน้ำมันผสมสี ทำสบู่ และยาขัดรองเท้า เป็นต้น น้ำมันไม้ (wood-oil) ได้จากน้ำมัน

ของต้นยาง เหียงกราด เป็นต้น ซึ่งใช้ในการทำไม้ ชันยาเรือ และทำบ้านเรือน ยางไม้ (gum) ที่สำคัญ คือ ยางเยลูดงใช้ในการทำหมากฝรั่ง และยางขนุนนกใช้ในการหุ้มสายเคเบิลได้น้ำ เป็นต้น

8. ฝาคพอกหนังและสี มีพันธุ์ไม้ในป่าหลายชนิดที่เปลือก แก่น หรือผล สามารถนำมาใช้ทำฝาค (tannin) พอกหนังได้ดี เช่น เปลือกก้อ โกงกาง โปรง คุณ กระดินพิมาน แก่นสีเสียด ผลสมอไทย และสมอพิเภก เป็นต้น ส่วนสีก็อาจได้จากแก่น ชัน และผลของพันธุ์ไม้บางชนิด เช่น แก่นของไม้ แกแล ชันจากต้นรง และผลของต้นคำปา เป็นต้น

9. อาหารสัตว์ มนุษย์ได้ใช้ป่าไม้เป็นที่เลี้ยงสัตว์และเป็นแหล่งอาหารสำหรับเลี้ยงสัตว์มาช้านาน เพราะในป่ามีหญ้า ใบไม้ เปลือกไม้ ผลและเมล็ดไม้ที่สัตว์ชอบกินอยู่มากมายหลายชนิด

การใช้ประโยชน์จากของป่าในประเทศไทย ดังนี้ (วนิดา สุบรรณเสนี, 2544)

1. หวาย เป็นพืชเลื้อยที่มีหนามอยู่ในวงศ์ย่อย Calmoideae ของวงศ์ปาล์ม (กรมป่าไม้, 2539) มีลำต้นเลื้อยไปตามดินหรือเกาะไปตามต้นไม้อื่นๆ ในโลกนี้มีหยาอยู่ประมาณ 600 ชนิด 14 สกุล ในประเทศไทยพบหยา 55 ชนิด 6 สกุล ได้แก่ *Calamus*, *Korthalsia*, *Daemonorops*, *Plectocomia*, *Myrialepsis* และ *Plectocomiopsis* พบขึ้นสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 3,000 เมตรในป่าธรรมชาติ การใช้ประโยชน์จากหยา ได้แก่ ใช้ทำจักสานและงานฝีมือต่างๆ ใช้ทำเฟอร์นิเจอร์ ใช้เป็นสมุนไพร รักษาโรค เช่น รุมาคิสซัม หอบหืด ท้องร่วง แก้งูกัด และโรคกล้ามเนื้อ และใช้รับประทาน หน่อ และยอด

2. ไม้ในประเทศไทย มี ไม้ 55 ชนิด 13 สกุล ได้แก่ *Arundinaria*, *Bambusa*, *ephalostachyum*, *Dendrocalamus*, *Dinochloa*, *Gigantochloa*, *Melocalamus*, *Melocanna*, *Neohouzeaua*, *Pseudosasa*, *Schizostachyum*, *Teinostachyum* และ *Thyrsostachys* ชนิดของไม้ ไม้ที่ราษฎรนิยมนำมาใช้ประโยชน์จากป่า ได้แก่ ไม้ตง (*Dendrocalamus asper* Backer) ไม้รวก (*Thyrsostachys siamensis* Gamble) ไม้สีสุก (*Bambusa blumeana* Schult) ไม้ไร่ (*Gigantochloa albociliata* Kurz.) และ ไม้ป่าหรือ ไม้หนาม (*Bambusa arundinacea* Willd.) เป็นต้น การใช้ประโยชน์จากไม้ ได้แก่ การใช้ลำต้นในการก่อสร้าง บ้าน ทำพื้น ฝาผนัง บันได รั้ว ภาชนะเครื่องเล่น เครื่องดนตรี เฟอร์นิเจอร์จักสาน ทำพื้น และเป็นวัตถุดิบในการทำเยื่อกระดาษ เป็นต้น

3. ชันและยางที่พบในประเทศไทย มี 27 ชนิด ได้แก่ ชันตะเคียนทอง (*Hopea odorata* Roxb.) ชันกระบาก (*Anisoptera costata* Korth.) น้ำมันยางเหียง (*Dipterocarpus obtusifolius* Teijsm.) น้ำมันยางกราด (*Dipterocarpus intricatus* Dyer.) และน้ำมันยางพลวง (*Dipterocarpus tuberculatus* Roxb.) เป็นต้น มณฑล (2535) ให้ความหมายชันและยางว่า ชัน (resin) เป็นสารเหลวที่ไหลซึมออกจากไม้ยืนต้น โดยธรรมชาติไม่ระเหย สามารถสกัดได้จากการเจาะเนื้อไม้ หรือ กรีดทำรอยแผลให้เปลือกขาดออก ชันมีประโยชน์ คือ ทำแล็คเกอร์ น้ำมันทาชักเงา น้ำมันก๊าด และพลาสติกสังเคราะห์ สำหรับยาง (gums) เป็นสารที่เกิดจากกระบวนการลำเลียงอาหารไปสู่ส่วนต่างๆ ของไม้ยืนต้น มีลักษณะเป็นของเหลวที่ออกมาจากต้นไม้โดยธรรมชาติ หรือไหลออกมาเมื่อได้รับการกรีด หรือ เจาะเนื้อไม้ เมื่อนำมาผ่านกระบวนการบางอย่างสามารถนำมาผลิตวัสดุต่าง ๆ ได้มากมาย เช่น สีนํายาอม หมากฝรั่ง กาว และสารสังเคราะห์ เป็นต้น

4. สมุนไพรและเครื่องเทศเป็นสิ่งที่แยกจากกันได้ยาก พืชชนิดเดียวกันอาจเป็นทั้งสมุนไพร และเป็นทั้งเครื่องเทศขึ้นอยู่กับการใช้ประโยชน์พืชนั้นๆ สมุนไพรอาจเรียกได้ว่าเป็นยาพื้นบ้านเป็นที่ยอมรับและใช้กันมาแต่สมัยโบราณ ในปัจจุบันมีสมุนไพรมากกว่า 1,000 ชนิด แต่มีประมาณ 100 ชนิดที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ สมุนไพรที่ใช้กันส่วนหนึ่งมาจากป่า โดยไปขุดหาจากป่าตามความต้องการของตลาด ได้แก่ หนุ้าหวดแมว (*Orthosiphon aristatus* Miq.) มะเกลือ (*Diospyros mollis* Griff.) คัดเค้า (*Randia siamensis* Craib) และเสลดพังพอน (*Barleria lupulina* Lindl.) เป็นต้น

เครื่องเทศในสมัยโบราณนอกจากจะใช้ในการแต่งกลิ่นอาหารให้ชวนรับประทาน กลบกลิ่นคับคาว แล้ว ยังใช้เครื่องเทศช่วยถนอมอาหาร ไม่ให้เกิดการหืน บูด เน่า เครื่องเทศเกือบทุกชนิดมีน้ำมันหอมระเหย (essential oil) เป็นองค์ประกอบส่วนใหญ่จึงมีการใช้เครื่องเทศเป็นยารักษาโรค หรือเป็นส่วนผสมของยารักษาโรค (นิจศิริ เรืองรังษี, 2534) เครื่องเทศในประเทศไทยมีมากมายหลายชนิด ได้แก่ กระวาน (*Amomum krervanh* Pierre) กานพลู (*Syzygium aromaticum* (L.) Merr. & L.M. Perry) ลูกจันทน์เทศและดอกจันทน์เทศ (*Myristica fragrans* Houttuyn) และอบเชย (*Cinnamomum cassia* (Nees) Nees ex. Blume) เป็นต้น

5. พืชอาหารที่เก็บจากป่าประกอบไปด้วย พืชผักป่า พืชหัว ผลไม้ป่า และเห็ด มีพืชหลายชนิดที่ได้พัฒนาจนเป็นพืชเศรษฐกิจ เนื่องจากเป็นพืชอเนกประสงค์ และเป็นที่นิยมรับประทานกันทั่วไป พืชผักป่า เป็นพืชที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของประชาชนในชนบทสูงสุด เนื่องจากมีการเก็บหาพืชผักป่ามาใช้เป็นอาหารประจำวัน และขายในท้องตลาด ได้แก่ สะเดา (*Azadirachta indica* A.Juss. var. *siamensis* Valetton) ผักกูด (*Ceratopteris thalictroides* Brongh.) ถิ่นฟ้า (*Oroxylum indicum* Vent.) และผักหวานป่า (*Melientha suavis* Pierre.) เป็นต้น นอกจากพืชผักป่าแล้ว ยังมีหัวพืช หน่อไม้ หน่อหวาย ผลไม้ป่าอีกหลายชนิดที่ราษฎรเก็บกินเป็นอาหาร ได้แก่ หน่อไม้ หน่อหวาย กลอย (*Dioscorea hispida* Dennst.) มะขามป้อม (*Phyllanthus emblica* Linn.) และสมอ (*Terminalia chebula* Retz.) เป็นต้น เห็ดกินได้ เป็นพืชสำคัญชนิดหนึ่งของป่าไม้ในเมืองไทย พบมากในฤดูฝน ใช้ในการทำอาหาร ทำได้หลายตำรับ และมีรสอร่อย บางชนิดใช้เป็นสมุนไพรรักษาโรคได้ เห็ดที่พบมากในประเทศไทยมีมากมายหลายชนิด ได้แก่ เห็ดเผาะ (*Astraeus hygrometricus* (Pers) Morg.) เห็ดลม (*Lentinus praerigidus* Berk.) และ เห็ดโคน (*Termitomyces albuminosus* (Berk) Heim) เป็นต้น

6. แมลงอุตสาหกรรม และแมลงกินได้มีหลายชนิดที่มีความเกี่ยวข้องกับมนุษย์ มาแต่สมัยโบราณ และได้มีการพัฒนาแมลงซึ่งได้จากป่ามาสู่อุตสาหกรรม ได้แก่ ครั่งและผึ้ง ส่วนแมลงกินได้ บางชนิดที่มีการซื้อขายกันตามตลาดในท้องถิ่นมีปริมาณไม่มากนัก แต่ก็สามารถเพิ่มรายได้แก่ครัวเรือนในชนบท แมลงของป่าแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ

6.1 ครั่ง เป็นสารที่ขับถ่ายออกจากตัวแมลงครั่ง (*Laccifer lacca* Kerr) ข้างครั่งมีลักษณะเหนียวเหลือง เมื่อถูกอากาศนานเข้าจะแข็งตัวเป็นสีน้ำตาลแดง ในสมัยโบราณใช้สีจากครั่งเป็นสมุนไพรสำหรับรักษาโรค เช่น โลหิตจาง ใช้สีย้อมไหมและหนังสัตว์และในปัจจุบันยังใช้ย้อมไหมและฝ้าย และทำสีอาหาร เช่น ขนมะขาม นอกจากนี้ ครั่งยังมีประโยชน์ในการนำมาทำผลิตภัณฑ์ได้หลายชนิด เช่น ครั่งประทับตรา ภาชนะเครื่องใช้ น้ำหมัก และสี เป็นต้น

6.2 ผึ้ง ในประเทศไทยน้ำผึ้งได้จากผึ้งพื้นเมือง 3 ชนิด และผึ้งพันธุ์ 1 ชนิด รวมเป็น 4 ชนิด ได้แก่ ผึ้งหลวง (*Apis dorsata* F.) ผึ้งโพรง (*Apis cerana* F.) ผึ้งมิม (*Apis florea* F.) และผึ้ง (*Apis mellifera* L.) ผลิตภัณฑ์ผึ้งมีการใช้ประโยชน์ ดังนี้

น้ำผึ้ง เป็นอาหารบริสุทธิ์ตามธรรมชาติ เหมาะสำหรับเป็นส่วนผสมของยาแผนโบราณหลายชนิดเพื่อช่วยลดความฝาดของตัวยา ใช้แปรรูปเป็นอาหาร ใช้ผสมอาหารเพื่อให้มีกลิ่นดี และรสชาติที่น่ารับประทาน ใช้เป็นยารักษาโรคต่างๆ เช่น โรคความดันโลหิตสูง แก้วไอ และหลอดลมอักเสบ เป็นต้น

จี๊ผึ้ง หรือไขผึ้ง นำมาใช้ประโยชน์ในทางการแพทย์ ใช้หุ้มยาเม็ดทำให้ยาเก็บได้นาน ใช้ผสมเป็นครีมหรือยาจี๊ผึ้ง ทำให้เนื้อยาข้นและแข็งตัวขึ้น ใช้ทำเครื่องสำอาง ใช้ทำสีผึ้ง ใช้ทาเทียนไข ใช้ในการเคลือบเงา และใช้ในงานอลูมิเนียมหรือเครื่องเงิน เป็นต้น

นมผึ้ง ใช้เป็นสมุนไพรบำรุงสุขภาพ และรักษาโรคบางอย่าง เช่น โรคปวดข้อ และโรคเกี่ยวกับระบบประสาท เป็นต้น

พิษผึ้ง แก้วปวดข้อ หอบหืด ต่อมไทรอยด์โต ลดความดันโลหิตสูง และแก้อาการบวม-อักเสบ

เกสรผึ้ง เป็นอาหารเสริม และเป็นส่วนประกอบของยาสมุนไพร ช่วยให้เจริญอาหาร ขับถ่ายเป็นปกติ การหมุนเวียนโลหิตเป็นปกติ และรักษาโรคโลหิตจาง เป็นต้น

6.3 แมลงกินได้ ราษฎรในชนบทจะเก็บกินเป็นอาหารว่าง และเป็นอาหารเสริมโปรตีน ซึ่งมีขายในตลาดท้องถิ่น ได้แก่ ตั๊กแตน (*Cyrtacanthacris tatarica* Linnaeus) แมลงดา (*Lethocerus indicus* Lep.-Serv.) และจิ้งหรีด (*Acheta testacea* Walker) เป็นต้น

7. ไม้หอมได้มีการนำมาสกัดน้ำหอมระเหยเพื่อใช้ประโยชน์ ไม้หอมที่น่าสนใจในประเทศไทย ได้แก่ จันทนา (*Tarenna hoaensis* Pitard) ใช้ประกอบเครื่องยา สบหรือไม้หอม (*Altingia excelsa* Noronha) เนื้อไม้มีกลิ่นหอม ใช้ทำรูป หรือโลงศพ และกฤษณา ไม้กฤษณาในประเทศไทย มี 3 ชนิด ได้แก่ *Aquilaria malaccensis* Roxb. (syn. *A. agallocha* Roxb.), *Aquilariacrassna* Pierre ex. H. Lec. และ *Aquilaria subintegra* Dinghou น้ำมันหอมระเหยจากกฤษณา ใช้ในอุตสาหกรรมน้ำหอม และการแต่งกลิ่นยาสูบ เป็นต้น

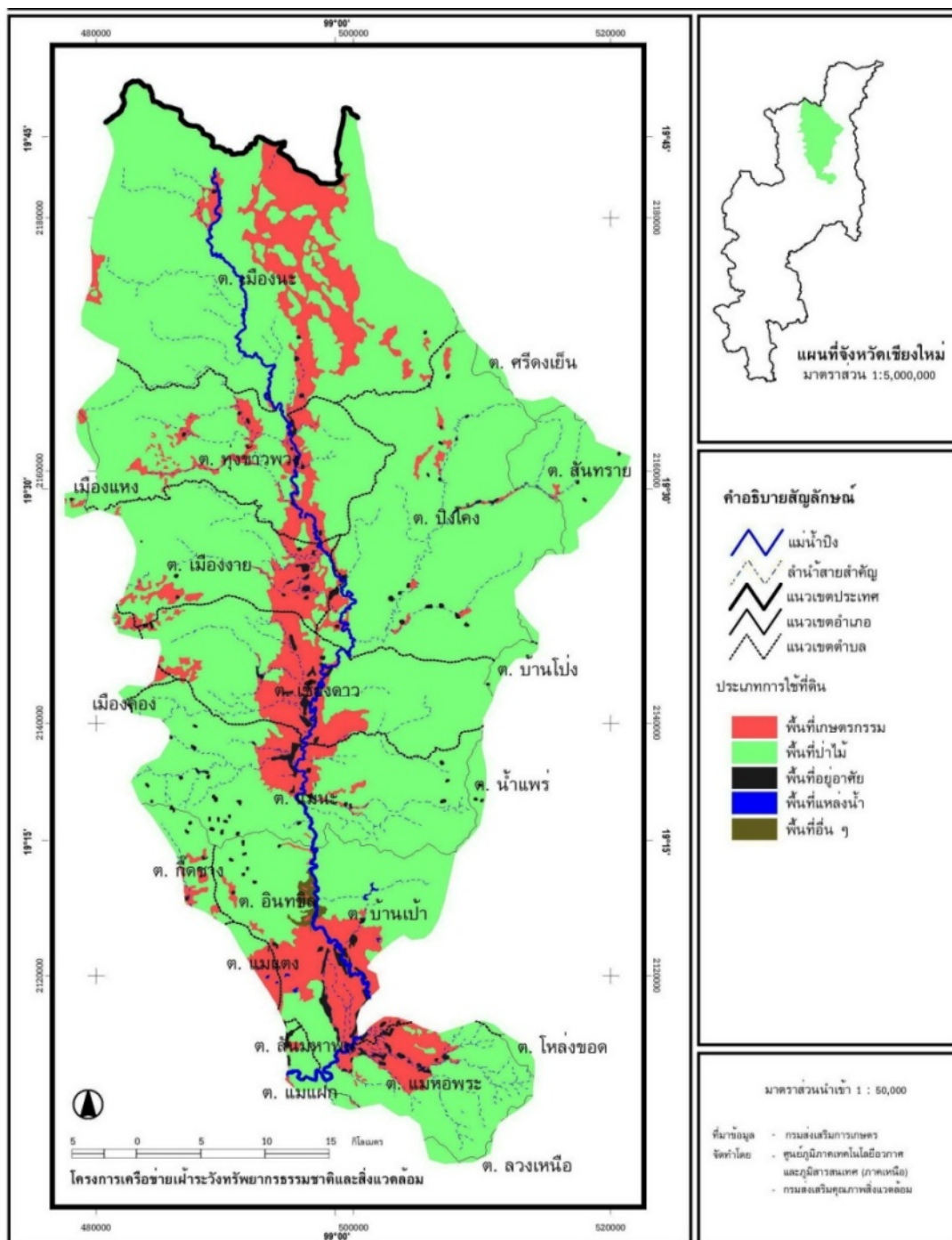
8. เปลือกไม้ที่มีการเก็บหาในประเทศไทย ปัจจุบันมีอยู่ 12 ชนิด โดยเปลือกไม้ที่สำคัญมี 3 ชนิด คือ ยางบก (*Persea kurzii* Kosterm.) ใช้ประโยชน์ในการทำรูป อบเชย (*Cinnamomum cassia* (Nees) Nees ex. Blume) เปลือกอบเชยมีกลิ่นหอมฉุน และมีรสหวาน ใช้เป็นส่วนประกอบของอาหาร และปอกระสา (*Broussonetia papyrifera* Vent) เปลือกปอกระสาใช้ทำเยื่อกระดาษทำกระดาษสา ด้วยมือแบบอุตสาหกรรมพื้นบ้าน

9. แทนนิน และสีธรรมชาติได้จากการนำเนื้อไม้และส่วนต่างๆ ของต้นไม้ เช่น ผล เปลือก ใบ มาใช้ประโยชน์เพื่อเป็นการเพิ่มคุณค่าให้แก่ของป่า ซึ่งในการใช้ประโยชน์นี้อาจใช้ส่วนต่างๆ ของต้นไม้โดยตรง หรือสกัดนำมาเป็นประโยชน์ก็ได้

สารธรรมชาติที่เรียกว่า แทนนิน (tannin ภาษาพื้นเมืองเรียกว่า น้ำฝาด) เป็นสารสกัดในถุงของเหลวภายในเซลล์ พบในเปลือก เนื้อไม้ ใบ ราก ผล (มณฑล, 2535) แทนนิน เป็นสารที่ใช้ในการฟอกหนัง เป็นสารช่วยลดความหนืดในบ่อน้ำมัน ใช้ในการทำหมึกพิมพ์ ทำสีย้อมผ้าให้ทนนาน และใช้เป็นส่วนผสมในยารักษาโรคและเครื่องสำอาง เป็นต้น

สีธรรมชาติจากพืชและสัตว์ในประเทศไทยบางชนิด นำมาใช้ประโยชน์ในด้านการทำเป็นสีย้อมผ้าธรรมชาติ เช่น คราม (*Indigofera tinctoria* Linn.) และสีเลียด (*Acacia catechu* Willd.) เป็นต้น

สภาพพื้นที่ทั่วไปของพื้นที่ศึกษา

ภาพที่ 2.2 แผนที่แสดงลักษณะการใช้ที่ดิน ในเขตลุ่มน้ำปิงตอนบน อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

ที่มา: ศูนย์สารสนเทศสิ่งแวดล้อม กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (2548)

1. ลักษณะทางกายภาพ

เมื่อพิจารณาสภาพภูมิประเทศของพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบนแล้ว น้ำแม่ปิงมีต้นกำเนิดจากเทือกเขาผีปันน้ำและเทือกเขาดอนธงชัย ในเขตอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ และไหลลงทางทิศใต้ผ่านหุบเขาเข้าสู่พื้นที่ราบในเขตอำเภอแม่แตง ที่ซึ่งน้ำแม่จัดไหลมาบรรจบทางฝั่งซ้าย และน้ำแม่แตงไหลมาบรรจบฝั่งขวา จากนั้นน้ำแม่ปิงก็ไหลลงสู่พื้นที่ราบลุ่มเชียงใหม่ – ลำพูน โดยมีน้ำแมวกวไหลมาบรรจบน้ำแม่ปิงทางฝั่งซ้ายในเขตพื้นที่จังหวัดลำพูน จากนั้นน้ำแม่ปิงก็จะไหลไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ก่อนไปทางใต้ และน้ำแม่ลี้ไหลมาบรรจบน้ำแม่ปิงทางด้านฝั่งซ้ายในเขตอำเภอจอมทอง จากอำเภอจอมทอง น้ำแม่ปิงไหลลงทิศใต้ มีน้ำแม่แจ่มไหลมาบรรจบทางฝั่งขวาในเขตอำเภอสอด และน้ำแม่ตื่นไหลมาบรรจบทางฝั่งขวาในเขตอำเภอดอยเต่า ก่อนไหลลงสู่อ่างเก็บน้ำเขื่อนภูมิพลที่อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่

อย่างไรก็ตาม พื้นที่ลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบนที่จะทำการศึกษา คือ พื้นที่ลุ่มน้ำแม่ปิงส่วนที่ 1 ตามการแบ่งของหน่วยงานราชการ และมีพื้นที่ครอบคลุมพื้นที่ 6 ตำบลในเขตอำเภอเชียงดาว (ยกเว้นตำบลเมืองคอง) ประกอบด้วย ตำบลเชียงดาว, ตำบลเมืองนะ, ตำบลทุ่งข้าวพวง, ตำบลเมืองงาย, ตำบลปิงโค้ง, และตำบลแม่นะ

2. ที่ตั้งและอาณาเขต

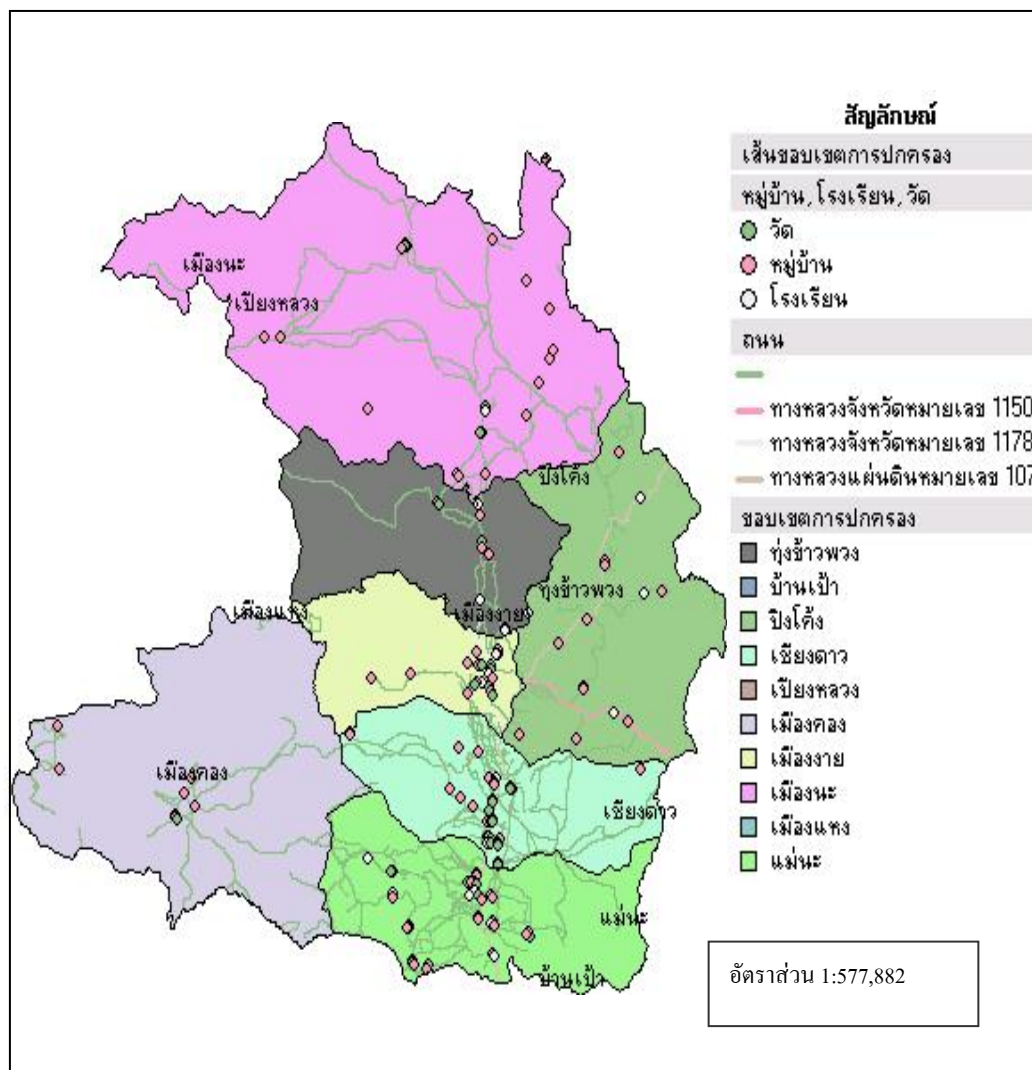
อำเภอเชียงดาวมีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 107 สายเชียงใหม่-ฝาง ตัดผ่านตามแนวเหนือใต้บริเวณพื้นที่ราบที่ถนนตัดผ่านเป็นระยะทางประมาณ 38 กิโลเมตรนั้น พื้นที่ราบส่วนใหญ่เป็นเขตตำบลเชียงดาว ส่วนตำบลแม่นะ, ตำบลเมืองงาย, ตำบลทุ่งข้าวพวง, ตำบลปิงโค้ง, และตำบลเมืองนะ มีสภาพเป็นภูเขาสูงสลับซับซ้อน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ตำบลเมืองนะมีความสูงเฉลี่ย 1,000 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง พื้นที่ลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบนมีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับอำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ และชายแดนประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพพม่า
ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับอำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ และอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

พื้นที่ลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบนมีอุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปีในช่วง 20 – 29 องศาเซลเซียส โดยมีอุณหภูมิสูงสุด 40 องศาเซลเซียสและอุณหภูมิต่ำสุด 0 องศาเซลเซียส นอกจากนั้น ยังมีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยตลอดทั้งปี 1,770.9 มิลลิเมตร และช่วงเดือนสิงหาคมนับเป็นช่วงที่มีฝนตกชุกมากที่สุด เมื่อพิจารณาตามสภาพภูมิประเทศแล้ว พื้นที่ลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบนตั้งอยู่ระหว่างเทือกเขาผีปันน้ำตะวันตกกับเทือกเขาถนนธงชัยตะวันออก ซึ่งขนานอยู่ในแนวเหนือลงใต้ และตอนเหนือสุดบรรจบเทือกเขาแดนลาว อันเป็นเขตรัฐฉาน ประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่ง สหภาพพม่า แนวเทือกเขาทั้งสองจะหักโค้งมาทางทิศตะวันออกบริเวณบ้านปิงโค้ง พื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นภูเขา ซึ่งมีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางระหว่าง 300 – 2,190 เมตร มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 1,262,000 ไร่ หรือประมาณ 2,000 ตารางกิโลเมตร และมีพื้นที่ราบอยู่เพียงประมาณ 48 ตารางกิโลเมตรเท่านั้น

3. ลักษณะภูมิอากาศ

สภาวะอากาศโดยทั่วไปของอำเภอเชียงดาว มีลักษณะคล้ายคลึงกับสภาวะอากาศโดยทั่วไปของจังหวัดเชียงใหม่ กล่าวคือ แบ่งออกได้เป็น 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว ซึ่งแต่ละฤดูกาลจะแยกจากกันอย่างชัดเจนมากกว่าภาคกลางของประเทศ อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปี ประมาณ 28.5 องศาเซลเซียส ฤดูร้อนจะเริ่มตั้งแต่ประมาณกลางเดือนกุมภาพันธ์ ไปจนถึงประมาณกลางเดือนพฤษภาคม ในช่วงฤดูร้อนซึ่งมีระยะเวลานานประมาณ 3 เดือน อุณหภูมิสูงกว่าในช่วงเวลาอื่นๆ ในช่วงเดือนมีนาคม ถึงเดือนพฤษภาคม อากาศจะร้อนอบอ้าว อุณหภูมิอาจสูงขึ้นถึง 41 องศาเซลเซียส ฤดูฝนโดยทั่วไปฝนจะเริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ไปจนถึงปลายเดือนกันยายน หรือต้นเดือนตุลาคม เดือนที่มีฝนตกหนักที่สุด คือ เดือนสิงหาคม ฝนที่ตกในบริเวณนี้ส่วนหนึ่งเกิดจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้ ที่พัดมาจากอ่าวเบงกอล และอ่าวไทย และอีกส่วนหนึ่งเกิดจากพายุดีเปรสชันจากทะเลจีนใต้ เมื่อถึงประมาณปลายเดือนกันยายน ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือจากประเทศจีนจะพัดลงมาทางใต้ นำมวลอากาศแห้งมาสู่บริเวณนี้ ทำให้น้ำฝนตกน้อยลงจนหมดไปในปีที่สุด นอกจากในบริเวณพื้นที่ภูเขาสูง เช่น อำเภอเชียงดาว จะมีฝนตกจนถึงเดือนธันวาคม ฤดูหนาวจะเริ่มตั้งแต่ประมาณกลางเดือนตุลาคม ไปจนถึงประมาณเดือนกุมภาพันธ์ อากาศจะแห้งแล้งและหนาวเย็น อุณหภูมิต่ำสุดจะอยู่ในช่วงเดือนมกราคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บนพื้นที่ภูเขาซึ่งอากาศจะเย็นมากใกล้จุดน้ำแข็ง ในช่วงเวลากลางคืนอุณหภูมิต่ำกว่าในช่วงเวลากลางวันประมาณ 5-6 องศาเซลเซียส (กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2546)

ภาพที่ 2.3 แผนที่แสดงขอบเขตอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
ที่มา: กรมพัฒนาที่ดิน (2551)

พื้นที่ลุ่มน้ำแม่ปิงส่วนที่ 1 ตามการแบ่งของหน่วยงานราชการ และมีพื้นที่ครอบคลุมพื้นที่ 6 ตำบลในเขตอำเภอเชียงดาว (ยกเว้นตำบลเมืองคอง ซึ่งอยู่นอกพื้นที่ลุ่มน้ำปิงตอนบนส่วนที่ 1) ประกอบด้วย 1) ตำบลเชียงดาว 2) ตำบลแม่งนะ 3) ตำบลทุ่งข้าวพวง 4) ตำบลเมืองงาย 5) ตำบลปิงโค้ง 6) ตำบลเมืองนะ ซึ่งที่ตำบลเมืองนะนั้นผู้วิจัยไม่ได้เข้าไปทำการศึกษา เนื่องจากเป็นพรมแดนติดต่อระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพพม่า ซึ่งมีปัญหาในด้านความมั่นคง จึงเกิดความไม่สะดวกในการเข้าไปเก็บข้อมูล พื้นที่อาศัยส่วนใหญ่ของครัวเรือนที่ทำการศึกษา

อยู่ในพื้นที่ป่าเป็นส่วนใหญ่ พื้นที่ป่าในบริเวณลุ่มน้ำปิงตอนบนส่วนที่ 1 อำเภอเชิงดาวยังคงความอุดมสมบูรณ์ อีกทั้งแหล่งทรัพยากรที่ครัวเรือนสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์จากทรัพยากรมีความอุดมสมบูรณ์ จึงเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมในการศึกษาปัจจัยทุนทางสังคมที่ส่งผลต่อการเข้าไปใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าดังกล่าว

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สามารถแยกประเภทของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการศึกษาได้ 2 ประเภท 1) ทุนทางสังคม 2) การใช้ประโยชน์จากของป่า

1. งานวิจัยด้านทุนทางสังคม

วิลาวรรณ น้อยภา (2549) ได้ศึกษาทุนทางสังคมต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ พบว่าชุมชนบ้านวังไทรเป็นมีปัจจัยภายในที่มีส่วนทำให้เกิดทุนทางสังคมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ได้แก่ ความเชื่อในผู้นำท้องถิ่น คณะกรรมการและกฎระเบียบ ป่าชุมชน ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน ความเชื่อในพุทธศาสนา และสิ่งเหนือธรรมชาติ และมีปัจจัยภายนอก ได้แก่ สัมปทานทำไม้ขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์ ความภาคภูมิใจจากการเข้ามาศึกษาดูงานต่างๆ ดังนั้นแนวทางการพัฒนาทุนทางสังคมควรมีการพัฒนาทรัพยากรบุคคลทุกระดับในชุมชนเพื่อสืบสานงานอนุรักษ์ป่าในอนาคต การเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในทุกสถาบัน กลุ่ม ครอบครัว บ้าน วัด โรงเรียน เพื่อเชื่อมโยงให้เกิดพลังการจัดการที่มีประสิทธิภาพและการสืบสานผ่านรุ่นอายุต่างๆ และพัฒนาภูมิปัญญา และวัฒนธรรมโดยพัฒนาผสมผสานความรู้ ความเชื่อ ระเบียบที่มีอยู่ในชุมชนนำมาสู่การปฏิบัติรักษาทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่น

ธนพล พรหมสุวษ์ (2546) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ของทุนทางสังคม กับการจัดป่าสมุนไพร : ศึกษาเฉพาะกรณีปลักไม้ลาย ตำบลทุ่งขวาง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาพบว่า วิธีการจัดการป่าสมุนไพรของชุมชนปลักไม้ลาย เป็นลักษณะของการทำงานแบบพหุภาคีระหว่างพระสงฆ์ หน่วยงานภายใน และหน่วยงานภายนอกชุมชน โดยพระสงฆ์เป็นผู้นำในด้านต่างๆ ในการจัดการป่าสมุนไพร อาทิ การเป็นผู้นำด้านการพัฒนาจิตใจ ผู้นำด้านการอนุรักษ์ และบทบาทของการเป็นการผู้ให้การศึกษา ส่วนหน่วยงานภายใน อันได้แก่ สมาชิกในชุมชน

หน่วยสาธารณสุขและโรงเรียน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน สำหรับหน่วยงานภายนอก ได้แก่ มหาวิทยาลัยศิลปากร การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ชมรมแพทย์แผนไทย และกระทรวงสาธารณสุข ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการให้การสนับสนุนทางวิชาการ และงบประมาณ

กระบวนการทุนทางสังคม ที่เกิดขึ้นในชุมชนปลักไม้ลาย เป็นการปรับเปลี่ยนทุนประเภทต่างๆ เช่น ทุนมนุษย์ ทุนความรู้ ทุนทรัพยากรธรรมชาติ ไปเป็นทุนของชุมชน ซึ่งกระบวนการดังกล่าวเกิดจากศรัทธา ความไว้วางใจ การพึ่งพาอาศัย การรักถิ่นฐาน ความรู้สึกเป็นเจ้าของ ความรู้สึกภาคภูมิใจของประชาชน และผู้เกี่ยวข้อง อันนำไปสู่กระบวนการเรียนรู้และการก่อให้เกิดองค์ความรู้ ที่ส่งผลต่อการจัดการป่าสมุนไพร

2. งานวิจัยด้านการใช้ประโยชน์จากของป่า

วรารุช สุวรรณรัตน์ (2549) ได้ศึกษาการใช้ประโยชน์จากของป่า พบว่าครัวเรือนส่วนใหญ่ในพื้นที่ป่าชุมชนโคกระบึงปรือ ตำบลสระจะแซ อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมาอาชีพหลักในการทำการเกษตร รายได้ของครัวเรือนเฉลี่ย 55,787.30 บาทต่อครัวต่อปี จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.7 คนต่อครัวเรือน จำนวนสมาชิกที่เก็บหาของป่า เฉลี่ย 1.74 คนต่อครัวเรือน ความถี่ในการเดินทางเข้าไปเก็บหาของป่าเฉลี่ย 6.44 ครั้งต่อปี โดยมีระยะเวลาเฉลี่ยในการเก็บหาของป่าแต่ละครั้ง 3.40 ชั่วโมง การใช้ประโยชน์จากป่าของราษฎรจำแนกออกได้เป็น 5 ประเภท ได้แก่ หน่อไม้ เห็ดกินได้ พืชผักป่า ผลไม้ป่า และแมลงกินได้ ครัวเรือนส่วนใหญ่เก็บหาหน่อไม้มาใช้ประโยชน์มากที่สุด โดยเก็บหามาใช้ประโยชน์ คิดเป็นปริมาณเฉลี่ยเท่ากับ 10.7 กิโลกรัมต่อครัวเรือนต่อปี จากการทดสอบสมมติฐานพบว่าอาชีพหลักของครัวเรือนมีผลกับการใช้ประโยชน์ ผลไม้ป่า และระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มีผลกับการใช้ประโยชน์ จากหน่อไม้ เห็ดกินได้ พืชผักป่า และแมลงกินได้ มูลค่าที่ได้จากการประเมินการใช้ประโยชน์จากของป่าทั้งหมดเท่ากับ 182,823 บาทต่อปี และมูลค่าสุทธิทั้งหมดที่ชุมชนได้รับจากการใช้ประโยชน์จากของป่า (use value) เท่ากับ 165,563.7 บาทต่อปี

ไพโรจน์ นาครักษา (2551) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าไปใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่ายางน้ำก๊าดเหนือ และป่ายางน้ำก๊าดใต้ ท้องที่ตำบลยางน้ำก๊าดใต้ อำเภอนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี พบว่าในบริเวณดังกล่าวมีการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ 4 รวม 36 ชนิด จำนวน 19 ชนิด ส่วนใหญ่มีการพึ่งพิงไก่อ่าเห็ดโคน หน่อไม้ไผ่

รวก และผักหวานป่า สำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง มีดังนี้ (1) ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้ประโยชน์จากไม้ท่อน และไม้พิน ได้แก่ ที่ตั้งของพื้นที่ทำกิน การใช้ประโยชน์ที่ดิน และความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ (2) ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้ประโยชน์จากไม้ไผ่ ได้แก่ ขนาดพื้นที่ถือครอง ที่ตั้งของที่ทำกิน การมีแหล่งน้ำเพื่ออุปโภค/บริโภค และความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ (3) ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าไปใช้ประโยชน์จากหน่อไม้ ได้แก่ อาชีพหลัก การมีแหล่งน้ำเพื่ออุปโภค/บริโภค และความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ (4) ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้ประโยชน์จากพืชผักป่า ได้แก่ รายได้ของครัวเรือน ขนาดพื้นที่ถือครอง ทำเลที่ตั้งบ้านเรือน และความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ (5) ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้ประโยชน์จากเห็ด ได้แก่ ขนาดพื้นที่ถือครอง และการใช้ประโยชน์ที่ดิน (6) ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้ประโยชน์จากสัตว์ป่า ได้แก่ ทำเลที่ตั้งบ้านเรือน และที่ตั้งของที่ทำกิน และ (7) ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าไปใช้ประโยชน์จากแมลง ได้แก่ ขนาดพื้นที่ถือครอง และการใช้ประโยชน์ที่ดิน

จากการตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้องกับทุนทางสังคมผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติได้มีจัดทำโครงการศึกษาดัชนีชี้วัดทุนทางสังคมในประเทศไทย ขึ้นมาเมื่อปีพ.ศ.2549 ที่ผ่านมา ผู้วิจัยจึงได้เลือกใช้ดัชนีชี้วัดทุนทางสังคมในประเทศไทยที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติโดยมีสถาบันวิจัย และให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ที่ทำการศึกษา โดยผู้วิจัยได้ศึกษาพบว่างานวิจัยดังกล่าวได้ศึกษาจากบริบทของระดับประเทศไทยแล้วมีความชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Grootaert (1997) (อ้างในอุ้นเรือน ทองอยู่สุข, 2547) จึงสามารถสรุปดัชนีชี้วัดทุนทางสังคมที่เหมาะสมกับพื้นที่ทำการศึกษได้ทั้งหมด 6 ด้าน ดังนี้

1. การรวมกลุ่มทางสังคม โดยพิจารณาในประเด็นที่เกี่ยวกับการเข้าร่วมสมาชิกกลุ่มทางสังคม และระดับการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ภายในกลุ่มที่หัวหน้าครัวเรือนเป็นสมาชิก เช่น กิจกรรมการสานก๊วย เป็นต้น เมื่อหัวหน้ากลุ่มได้เรียกสมาชิกภายในกลุ่มเข้าร่วมประชุมภายในกลุ่มหัวหน้าครัวเรือนได้เข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวอยู่ในระดับใด

2. การมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม พิจารณาในประเด็นที่เกี่ยวกับระดับการเข้าร่วมกิจกรรมของหัวหน้าครัวเรือน หรือสมาชิกในครัวเรือนที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน เช่น กิจกรรมต่างๆ ที่ในชุมชนจัดขึ้นทุกกิจกรรมว่าครัวเรือนได้เข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวอยู่ในระดับใด

3. การเข้าถึงข่าวสาร และการสื่อสาร พิจารณาในประเด็นที่เกี่ยวกับปริมาณการเข้าถึง ข้อมูลข่าวสารของประชาชน เช่น หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ การพูดคุยกับเพื่อนบ้าน เป็นต้น

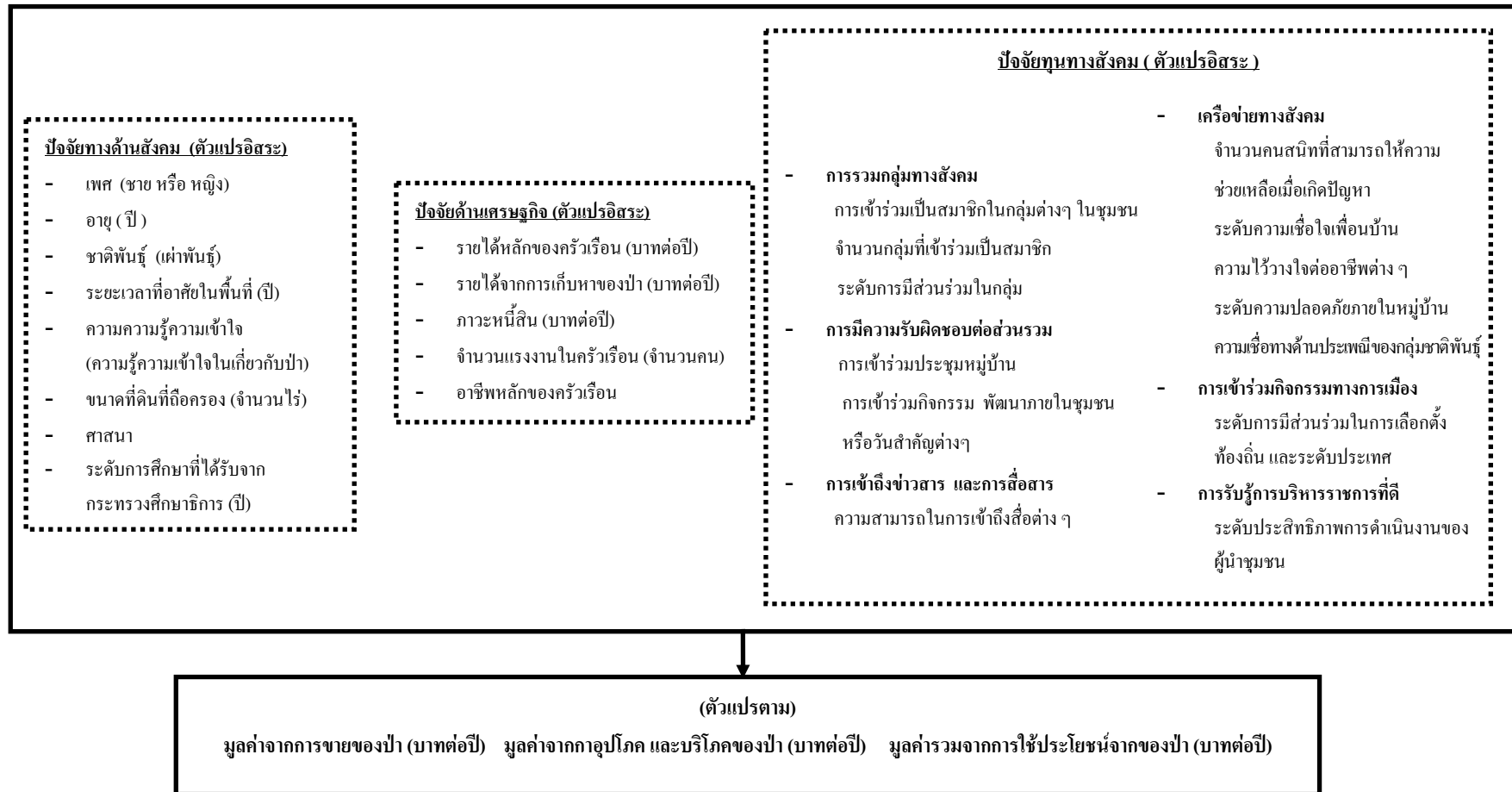
4. เครือข่ายทางสังคม พิจารณาในประเด็นที่เกี่ยวกับระดับความเชื่อใจต่อเพื่อนบ้าน ความไว้วางใจต่อคนแปลกหน้า ระดับความปลอดภัยในหมู่บ้าน ความเชื่อทางประเพณีของแต่ละ กลุ่มชาติพันธุ์

5. การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง พิจารณาในประเด็นที่เกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งในส่วนของการเมืองท้องถิ่นเอง และจากการเมืองในระดับอื่นๆ เช่น การเลือกตั้งท้องถิ่น การเลือกตั้งระดับประเทศ

6. การจัดการบริหารราชการที่ดี พิจารณาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับระดับประสิทธิภาพ ผู้นำชุมชน

จากการตรวจเอกสารทางด้านทุนทางสังคมทั้ง 6 ด้านนี้ ผู้วิจัยจะได้สรุปกรอบแนวคิด เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ไว้ดังนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 2.4 กรอบแนวคิดการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าของกลุ่มชาติพันธุ์

สมมติฐาน

จากกรอบแนวคิดข้างต้น ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานของการวิจัย 3 สมมติฐาน ดังนี้

1. ทูทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์มีความสัมพันธ์ต่อการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่า
ด้านมูลค่าจากการขายของป่า ในบริเวณลุ่มน้ำปิงตอนบนส่วนที่ 1 อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่
2. ทูทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์มีความสัมพันธ์ต่อการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่า
ด้านมูลค่าจากการอุปโภคและบริโภคของป่า ในบริเวณลุ่มน้ำปิงตอนบนส่วนที่ 1 อ.เชียงดาว
จ.เชียงใหม่
3. ทูทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์มีความสัมพันธ์ต่อการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่า
ด้านมูลค่าของป่าทั้งหมดที่ครัวเรือนนำออกมาใช้ประโยชน์ ในบริเวณลุ่มน้ำปิงตอนบนส่วนที่ 1
อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

วิธีวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อศึกษาระดับทุนทางสังคม และทุนทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรด้านป่าไม้ มูลค่าการเข้าไปใช้ประโยชน์จากการเก็บของป่า โดยใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากการสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนในกลุ่มตัวอย่าง และข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นทางการ และไม่ใช่องค์การ และการสังเกต ทั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยในครั้งนี้ใช้แบบสอบถามทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสมาชิกภายในครัวเรือน อาจเป็นหัวหน้าครัวเรือน หรือผู้แทนหัวหน้าครัวเรือนบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเป็นราษฎรที่มีครัวเรือนอยู่ในพื้นที่ 5 ตำบล ได้แก่ ตำบลเชียงดาว ตำบลแม่นะ ตำบลปิงโค้ง ตำบลเมืองงาย และตำบลทุ่งข้าวพวง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ จากทั้ง 5 ตำบล รวมจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 15,676 ครัวเรือน (ศูนย์ข้อมูลเพื่อการพัฒนาชนบท กรมการพัฒนาชุมชน, 2549) ซึ่งในการสุ่มตัวอย่างดำเนินการเป็นสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) ในการเลือกหมู่บ้านที่จะเข้าไปทำการวิจัยในแต่ละตำบลด้วยวิธีการจับฉลาก เป็นวิธีการเลือกตัวอย่างที่ให้ทุกหน่วยในกลุ่มประชากรเป้าหมาย มีโอกาสที่จะถูกเลือกเท่าๆ กัน โดยจับฉลากหมู่บ้านที่จะทำการศึกษาได้จำนวนหมู่บ้านตัวอย่างจำนวน 32 หมู่บ้าน จากจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด 60 หมู่บ้าน

2. ทำการสุ่มจำนวนครัวเรือนตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบระบบ (Systematic Random Sampling) จากการคำนวณโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยใช้บ้านเลขที่ของประชากรที่ศึกษาทั้งหมด 32 หมู่บ้าน จากฐานข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ) กรมพัฒนาชุมชน พ.ศ. 2549 ในการสุ่มเพื่อให้ทุกครัวเรือนมีโอกาสได้รับเลือกเป็นตัวอย่างได้เท่าๆ กัน และเนื่องด้วยข้อจำกัดในด้านงบประมาณและระยะเวลาในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้ทำการวิจัยได้กำหนดจำนวนครัวเรือนตัวอย่างหมู่บ้านละ 10 ครัวเรือน ได้ขนาดตัวอย่างประชากรทั้งหมด 320 ครัวเรือน จาก 32 หมู่บ้าน

ตารางที่ 3.1 จำนวนตัวอย่างครัวเรือนที่สุ่มเลือก

ข้อตำบล	จำนวนหมู่บ้าน ในตำบล ทั้งหมด	จำนวนหมู่บ้าน ที่สุ่มเลือก	จำนวนครัวเรือน ทั้งหมด	จำนวนครัวเรือน ตัวอย่าง
1.ตำบลเชียงดาว	16	8	4,120	80
2.ตำบลแม่่นะ	13	7	3,637	70
3.ตำบลปิงโค้ง	13	7	3,308	70
4.ตำบลเมืองงาย	11	6	2,103	60
5.ตำบลทุ่งข้าวพวง	7	4	2,508	40
รวม	60	32	15,676	320

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่สร้างขึ้นโดยผู้วิจัย และปรับปรุงจากรายงานการวัดทุนทางสังคมของประชาชนจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) รวมทั้งการใช้ประโยชน์จากของป่าให้สอดคล้องกับตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย มีลักษณะคำถามแบบปลายเปิด (Open-ended question) และคำถามแบบปลายปิด (Close-ended question) ซึ่งเนื้อหาในแบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย เพศ การศึกษา อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อปี (ไม่หักค่าใช้จ่าย) กลุ่มชาติพันธุ์ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ครัวเรือน จำนวนที่ดินถือครอง ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับสื่อต่างๆ ความเชื่อประเพณี/วัฒนธรรม ของประชากรในพื้นที่ ศาสนา การเป็นหนี้ จำนวนการเข้าร่วมสมาชิกในชุมชน

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชากรตัวอย่าง รวมทั้งความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้ และการปฏิบัติเกี่ยวกับการอนุรักษ์ ซึ่งข้อความที่ใช้นั้นเป็นลักษณะของข้อความในเชิงบวก และเชิงลบ โดยจำแนกออกเป็นเกณฑ์การให้คะแนนแบ่งเป็น 2 ระดับ ดังนี้

- 2 หมายถึง ปฏิบัติ/มีการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
- 1 หมายถึง ไม่ปฏิบัติ/ไม่มีการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามการใช้ประโยชน์จากเก็บของป่าโดยครอบคลุมปริมาณการเก็บของป่าชนิดต่างๆ ปริมาณการบริโภคของป่า รายได้ที่ได้จากการเก็บของป่าในรอบ 1 ปี ระยะเวลาที่เข้าไปเก็บของป่าแต่ละชนิด โดยคำนวณเฉลี่ยออกมาเป็นรายได้ เป็นบาทต่อปี

ส่วนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับทุนทางสังคมตามที่ถูกวิจัยได้สรุปออกมาจากการตรวจเอกสาร ซึ่งใช้วิธีการวัดในแต่ละด้านแตกต่างกันจึงขออธิบายทีละด้าน 6 ด้าน ดังนี้

1. การรวมกลุ่มทางสังคม

1) จะใช้คำถามเกี่ยวกับเข้าร่วมสมาชิกภายในกลุ่มต่างๆ ในชุมชน ซึ่งข้อความที่ใช้ นั้นเป็นลักษณะของข้อความในเชิงบวก และเชิงลบ โดยจำแนกออกเป็นเกณฑ์การให้คะแนน แบ่งเป็น 2 ระดับ

2 หมายถึง เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ ในชุมชน

1 หมายถึง ไม่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ ในชุมชน

2) จะใช้คำถามเกี่ยวกับระดับจำนวนกลุ่มที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกของครัวเรือน ตัวอย่าง โดยจำแนกออก 4 ระดับ

4 หมายถึง 7 – 9 กลุ่ม

3 หมายถึง 4 – 6 กลุ่ม

2 หมายถึง 1 – 3 กลุ่ม

1 หมายถึง ไม่เข้าร่วม

3) จะใช้คำถามวัดระดับการมีส่วนร่วมภายในกลุ่มของกลุ่มที่หัวหน้าครัวเรือน และสมาชิกในครัวเรือนเข้าร่วมเป็นสมาชิก แบบใช้มาตราส่วนประมาณค่าแบบตัวเลข (Numerical Rating scale) เป็นการวัดอันดับคุณภาพโดยกำหนดระดับความเข้มเป็นตัวเลข (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2547) โดยใช้แบบประเมินระดับการมีส่วนร่วมในกลุ่มที่ครัวเรือนเป็นสมาชิก โดยใช้แบบมาตร ส่วนของลิเคิร์ต (Likert scale) เป็น 3 ช่วง โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

- 2 คะแนน เข้าร่วมกิจกรรมสม่ำเสมอ
- 2 คะแนน เข้าร่วมกิจกรรมปานกลาง
- 1 คะแนน เข้าร่วมกิจกรรมไม่สม่ำเสมอ

2. การมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

1) ซึ่งในส่วนนี้จะใช้คำถามการเข้าร่วมประชุมหมู่บ้านของกลุ่มครัวเรือนตัวอย่าง ซึ่งข้อความที่ใช้นั้นเป็นลักษณะของข้อความในเชิงบวก และเชิงลบ โดยจำแนกออกเป็นเกณฑ์การให้คะแนนแบ่งเป็น 2 ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

- 1 คะแนน เข้าร่วมประชุมหมู่บ้าน
- 0 คะแนน ไม่เข้าร่วมประชุมหมู่บ้าน

2) ส่วนนี้จะใช้คำถามการเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญต่างๆ ในหมู่บ้าน และกาพัฒนาหมู่บ้านของกลุ่มครัวเรือนตัวอย่าง ซึ่งข้อความที่ใช้นั้นเป็นลักษณะของข้อความในเชิงบวก และเชิงลบ โดยจำแนกออกเป็นเกณฑ์การให้คะแนนแบ่งเป็น 2 ระดับ

- 1 คะแนน เข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญ การพัฒนาหมู่บ้าน
- 0 คะแนน ไม่เข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญ การพัฒนาหมู่บ้าน

3) ส่วนนี้จะใช้คำถามระดับการให้ความช่วยเหลือในชุมชนของกลุ่มครัวเรือนตัวอย่างโดยใช้แบบมาตราส่วนแบบตัวเลข (Numerical Rating scale) โดยใช้แบบประเมินค่าวัดความถี่ที่ได้รับจากสื่อต่างๆ โดยใช้แบบมาตรส่วนของลิเคิร์ต (Likert scale) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

- 5 คะแนน เกือบทั้งหมู่บ้าน
- 4 คะแนน ส่วนใหญ่ของหมู่บ้าน
- 3 คะแนน ครึ่งหนึ่งของหมู่บ้าน
- 2 คะแนน ส่วนน้อยของหมู่บ้าน
- 1 คะแนน แทบไม่ให้ความช่วยเหลือ

3. การเข้าถึงข่าวสาร และการสื่อสาร

ซึ่งในส่วนนี้จะใช้คำถามถามข้อมูลเกี่ยวกับการเข้าถึงสื่อในด้านต่างๆ เช่น โทรศัพท์ หนังสือนิตยสาร วิทยุ เพื่อนบ้าน เสียงตามสายภายในชุมชน ซึ่งข้อความที่ใช้นั้นเป็นลักษณะของข้อความในเชิงบวก และเชิงลบ โดยจำแนกออกเป็นเกณฑ์การให้คะแนนแบ่งเป็น 2 ระดับ ดังนี้

- 1 คะแนน ได้รับข่าวสาร
- 0 คะแนน ไม่ได้รับข่าวสาร

4. เครือข่ายทางสังคม

1) จะใช้คำถามข้อมูลเกี่ยวกับความสนิท ความคุ้นเคยที่หัวหน้าครัวเรือนเคยมีการพูดคุยกันเพื่อหาระดับจำนวนคนสนิทที่สามารถให้ความช่วยเหลือเมื่อเกิดปัญหาโดยใช้แบบมาตราส่วนของลิเคิร์ต (Likert scale) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

- 4 คะแนน 21 คน ขึ้นไป
- 3 คะแนน 16 – 20 คน
- 2 คะแนน 11 – 15 คน
- 1 คะแนน 5 – 10 คน
- 0 คะแนน ต่ำกว่า 5 คน

2) จะใช้คำถามข้อมูลเกี่ยวกับความไว้วางใจต่อคนแปลกหน้าที่หัวหน้าครัวเรือนไม่มีความสนิทคุ้นเคย ความไว้วางใจต่ออาชีพต่างในพื้นที่ศึกษา ซึ่งอาจไม่เคยพบเจอกันมาก่อน ซึ่งข้อความที่ใช้นั้นเป็นลักษณะของข้อความในเชิงบวก และเชิงลบ โดยจำแนกออกเป็นเกณฑ์การให้คะแนนแบ่งเป็น 2 ระดับ ดังนี้

- 1 หมายถึง มีความไว้วางใจ
- 0 หมายถึง ไม่มีความไว้วางใจ

3) ส่วนนี้จะใช้คำถามข้อมูลเกี่ยวกับระดับความปลอดภัยภายในชุมชน หรือหมู่บ้านที่ครัวเรือนอาศัยอยู่โดยใช้แบบมาตราส่วนของลิเคิร์ต (Likert scale) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

- 5 คะแนน มีความปลอดภัยเป็นมากที่สุด
- 4 คะแนน มีความปลอดภัยมาก
- 3 คะแนน มีความปลอดภัยปานกลาง
- 2 คะแนน มีความปลอดภัยน้อย
- 1 คะแนน มีความปลอดภัยน้อยที่สุด

4) ส่วนนี้จะใช้คำถามที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยวัดจากระดับความเชื่อต่อพิธีกรรมต่างๆในท้องถิ่นว่าครัวเรือนของตนเองนั้นว่ามีความเชื่อต่อประเพณีต่างๆ เหล่านั้นหรือไม่ ซึ่งข้อความที่ใช้เป็นลักษณะของข้อความในเชิงบวก และเชิงลบ โดยจำแนกออกเป็นเกณฑ์การให้คะแนนแบ่งเป็น 2 ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

- 1 คะแนน มีความเชื่อ
- 0 คะแนน ไม่มีความเชื่อ

5. การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง

ซึ่งในส่วนนี้จะใช้คำถามข้อมูลเกี่ยวกับการเลือกตั้งในท้องถิ่น การเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น (เช่น อบต. อบจ. เทศบาล) หัวหน้าครัวเรือนได้เข้าร่วมกิจกรรมอยู่ในระดับใด โดยใช้แบบมาตราส่วนแบบตัวเลข (Numerical Rating scale) โดยใช้แบบประเมินค่าวัดความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองในชุมชน โดยใช้แบบมาตราส่วนของลิเคิร์ต (Likert scale) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

- 5 คะแนน ไปเลือกตั้งทุกครั้ง
- 4 คะแนน ไปเลือกตั้งเกือบทุกครั้ง
- 3 คะแนน ไปเลือกตั้งบางครั้ง
- 2 คะแนน ไปเลือกตั้งนานๆครั้ง
- 1 คะแนน แทบจะไม่เคยไปเลือกตั้งเลย

6. การรับรู้การบริหารราชการที่ดี

ซึ่งในส่วนนี้จะใช้คำถามเกี่ยวกับผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ โดยการวัดประสิทธิภาพของผู้นำชุมชนในด้านต่างๆ เช่น บุคลิกภาพภายนอก การตัดสินใจ ความเสียสละหรือเวลา ความสามารถในการไกล่เกลี่ยเมื่อเกิดความขัดแย้งในชุมชน โดยใช้แบบมาตราส่วนแบบตัวเลข (Numerical Rating scale) โดยใช้แบบประเมินค่าวัดความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมภายในกลุ่ม และชุมชน โดยใช้แบบมาตราส่วนของลิเคิร์ต (Likert scale) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

- 5 คะแนน ดีมาก
- 4 คะแนน ดี
- 3 คะแนน ปานกลาง
- 2 คะแนน พอใช้
- 1 คะแนน ต้องปรับปรุง

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเป็นขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสารวิชาการ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวกับทุนทางสังคม และการประเมินมูลค่าจากการเก็บหาของป่า ทั้งใน และต่างประเทศจากห้องสมุดและทางอินเทอร์เน็ต เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลตามกรอบแนวคิดของการวิจัย

2. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามกรอบแนวคิดของการวิจัย ซึ่งมีเนื้อหาครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยนี้ จะทำการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ซึ่งแยกได้เป็น 2 ส่วน คือ

1. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างโดยตรง โดยใช้แบบสอบถาม

2. ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลเอกสารวิจัย วารสาร แผนที่และเว็บไซต์ต่างๆ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมป่าไม้ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นต้น

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากแบบสอบถาม (Questionnaire) จะนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ซึ่งมีวิธีการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงพรรณนา

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรต่าง ๆ ได้แก่ เพศ อายุ กลุ่มชาติพันธุ์ ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน จำนวนแรงงานในครัวเรือน อาชีพหลัก การมีอาชีพรอง รายได้ของครัวเรือน ขนาดที่ดินถือครอง ระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐาน และ ปริมาณการเก็บของป่าชนิดต่างๆ ปริมาณการบริโภคของป่า รายได้ที่ได้จากการเก็บของป่าในรอบ 1 ปี ระยะเวลาที่เข้าไปเก็บของป่าแต่ละชนิด โดยคำนวณเฉลี่ยออกมาเป็นรายได้หักต้นทุนในการเข้าไปเก็บของป่า รวมทั้งปัจจัยทุนทางสังคมทั้ง 6 ด้านมาจัดทำฐานข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป และจากข้อมูลที่ได้นำมาคำนวณโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุด

2. การวิเคราะห์ระดับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ โดยผู้วิจัยสร้างแบบทดสอบขึ้นมาทั้งหมด 10 ข้อ โดยให้คะแนน คือ ตอบถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิดให้ 0 คะแนน โดยการแบ่งระดับความรู้ที่แบ่งออกเป็นกลุ่มคะแนน ระดับต่ำ ปานกลาง สูง โดยใช้วิธีการแจกแจงความถี่แบบจัดกลุ่มเพื่อคำนวณหาอันตรภาคชั้น ซึ่งคือจำนวนคะแนนในแต่ละชั้น ดังนี้

$$\text{จำนวนคะแนนในแต่ละชั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้นที่แบ่ง}} = \frac{10-0}{3} = 3.33$$

จากการคำนวณสามารถแบ่งเกณฑ์ช่วงชั้นในการวัดระดับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เป็นกลุ่มคะแนน ได้ดังนี้

ระดับความรู้	กลุ่มคะแนน	ช่วงคะแนน
ต่ำ	ต่ำ	0-3
ปานกลาง	ปานกลาง	4-6
สูง	สูง	7-10

การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงปริมาณ

เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างทุนทางสังคม กับมูลค่าการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าโดยใช้สถิติสหสัมพันธ์แบบตาราง และสถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐานในครั้งนี้ คือ การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุขั้นตอนด้วยวิธีการของ Stepwise Multiple Regression Analysis ค่า R-Squared (R^2) คือ ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจเชิงพหุ เป็นค่าที่แสดงสัดส่วนหรือร้อยละที่ตัวแปรอิสระ ($x_1, x_2, \dots, x_\alpha$) สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของ Y ได้ หรือกล่าวได้ว่าเป็นสัดส่วนของความผันแปร y ที่มีสาเหตุเนื่องจากความผันแปรของตัวแปรอิสระ ซึ่งมีค่า R^2 ที่ใกล้ 1 จะหมายถึงตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับ Y มาก โดยค่า R^2 มีค่าระหว่าง 0 ถึง 1 เมื่อ $R^2 =$ ความผันแปรของ Y เนื่องจากอิทธิพลของ $x_1, x_2, \dots, x_\alpha$ ความผันแปรทั้งหมด

บทที่ 4

สภาพสังคม และเศรษฐกิจ ของกลุ่มชาติพันธุ์

ในบทนี้เป็นการนำเสนอผลการศึกษเกี่ยวกับสภาพสังคม และเศรษฐกิจของกลุ่มชาติพันธุ์ ศึกษาปริมาณ และมูลค่าจากการใช้ประโยชน์ของป่าของกลุ่มชาติพันธุ์ ศึกษาทุนทางสังคมกับการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่า และสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ในบริเวณลุ่มน้ำปิงตอนบนส่วนที่ 1 อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ โดยในแต่ละตารางได้ทำการคำนวณร้อยละในแต่ละชาติพันธุ์ เพื่อสะดวกในการเปรียบเทียบข้อมูลส่วนบุคคลของหัวหน้าครัวเรือน และลักษณะทางด้านเศรษฐกิจ สังคมเนื่องจากครัวเรือนตัวอย่างของแต่ละชาติพันธุ์มีจำนวนไม่เท่ากัน มีรายละเอียด ดังนี้

สภาพสังคม และเศรษฐกิจ

ในส่วนนี้จะกล่าวถึงข้อมูลส่วนบุคคลของหัวหน้าครัวเรือน และลักษณะทางด้านเศรษฐกิจ สังคมของครัวเรือนตัวอย่าง ในพื้นที่ลุ่มน้ำปิงตอนบนส่วนที่ 1 อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีจำนวนครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมด 320 ครัวเรือน ประกอบด้วยครัวเรือนชาวไทยพื้นเมือง 198 ครัวเรือน ชาวเขาเผ่าลาหู่ 26 ครัวเรือน ชาวเขาเผ่าลีซุ 23 ครัวเรือน ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง 32 ครัวเรือน ชาวเขาเผ่าไทใหญ่ 20 ครัวเรือน และชาวเขาเผ่าม้ง 21 ครัวเรือน

ด้านเพศ

พบว่าทั้ง 6 ชาติพันธุ์นั้นแทบไม่พบหัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี โดยส่วนใหญ่ หัวหน้าครัวเรือนในทุกชาติพันธุ์ยกเว้นชาวไทยพื้นเมืองและชาวม้งมีอายุระหว่าง 41-50 ปี ขณะที่หัวหน้าครัวเรือนชาวไทยพื้นเมืองส่วนใหญ่ มีอายุ 61 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 32.32 และ หัวหน้าครัวเรือนชาวม้งส่วนใหญ่ มีอายุระหว่าง 51-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 28.57

เมื่อพิจารณากลุ่มหัวหน้าครัวเรือนตามอายุยกเว้นกลุ่มที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี พบว่าในแต่ละชาติพันธุ์ยกเว้นชาวลาหู่ หัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุระหว่าง 20-30 ปี ถือเป็นกลุ่มที่มีจำนวนน้อยที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มอายุอื่น ขณะที่หัวหน้าครัวเรือนชาวลาหู่ที่มีอายุระหว่าง 20-30 ปี มีถึง

ร้อยละ 15.38 ซึ่งมากกว่าร้อยละเฉลี่ยของหัวหน้าครัวเรือนทั้งหมดในกลุ่มอายุนี้ถึงร้อยละ 10.07 (ตารางที่ 4.1)

ด้านอายุ

พบว่าทั้ง 6 ชนบทที่พบไม่พบหัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี โดยส่วนใหญ่หัวหน้าครัวเรือนในทุกชนบทที่ศึกษาเป็นชาวไทยพื้นเมืองและชาวม้งมีอายุระหว่าง 41-50 ปี ขณะที่หัวหน้าครัวเรือนชาวไทยพื้นเมืองส่วนใหญ่มีอายุ 61 ปีขึ้นไป ร้อยละ 32.32 และหัวหน้าครัวเรือนชาวม้งส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 51-60 ปี ร้อยละ 28.5

เมื่อพิจารณากลุ่มหัวหน้าครัวเรือนตามอายุชนบทที่ศึกษาพบว่าในแต่ละชนบทที่ศึกษาพบว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุระหว่าง 20-30 ปี ถือเป็นกลุ่มที่มีจำนวนน้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มอายุอื่น ขณะที่หัวหน้าครัวเรือนชาวลานูที่มีอายุระหว่าง 20-30 ปี มีถึงร้อยละ 15.38 ซึ่งมากกว่าร้อยละเฉลี่ยของหัวหน้าครัวเรือนทั้งหมดในกลุ่มอายุนี้ถึงร้อยละ 10.07 (ตารางที่ 4.1)

ด้านระดับการศึกษา

เมื่อพิจารณาระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนตัวอย่าง พบว่าหัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่ 178 คน ได้รับการศึกษาที่ระดับประถม 4 ขณะที่หัวหน้าครัวเรือนเพียงแค่ 5 คนหรือร้อยละ 1.56 เท่านั้น ที่ได้รับการศึกษาที่ระดับปริญญาตรี ซึ่งหัวหน้าครัวเรือน 5 คนนี้เป็นชาวไทยพื้นเมืองทั้งหมด

ในกลุ่มของหัวหน้าครัวเรือนที่ไม่ได้รับการศึกษา พบว่าชาวลานูเป็นชนบทที่มีหัวหน้าครัวเรือนที่ไม่ได้รับการศึกษามากที่สุดถึงร้อยละ 92.31 ของหัวหน้าครัวเรือนชาวลานูทั้งหมด รองลงมาคือชาวลีซอ ร้อยละ 71.91 และ ชาวม้ง ร้อยละ 61.9 ตามลำดับ ขณะที่หัวหน้าครัวเรือนชาวไทยพื้นเมืองไม่ได้รับการศึกษาเพียงร้อยละ 3.03

ตารางที่ 4.1 เพศ และอายุของหัวหน้าครัวเรือนตัวอย่างจำแนกตามชาติพันธุ์

ข้อมูลส่วนบุคคล ของหัวหน้าครัวเรือน	ไทยพื้นเมือง (n = 198)		ลาหู่ (n = 26)		ลีซู (n = 23)		กะเหรี่ยง (n = 32)		ไทใหญ่ (n = 20)		ม้ง (n = 21)		รวม (n = 320)	
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
เพศ														
ชาย	118	59.60	17	65.38	17	73.91	23	71.88	14	70.00	14	66.67	203	63.44
หญิง	80	40.40	9	34.62	6	26.09	9	28.13	6	30.00	7	33.33	117	36.56
อายุ														
ต่ำกว่า 20 ปี	1	0.51	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	1	0.31
20 - 30 ปี	7	3.54	4	15.38	2	8.70	1	3.13	1	5.00	2	9.52	17	5.31
31 - 40 ปี	26	13.13	4	15.38	4	17.39	4	12.50	2	10.00	5	23.81	45	14.06
41 - 50 ปี	51	25.76	8	30.77	10	43.48	11	34.38	10	50.00	3	14.29	93	29.06
51 - 60 ปี	49	24.75	6	23.08	5	21.74	6	18.75	6	30.00	6	28.57	78	24.38
61 ปีขึ้นไป	64	32.32	4	15.38	2	8.70	10	31.25	1	5.00	5	23.81	86	26.88
ค่าต่ำสุด	18.00		22.00		30.00		29.00		22.00		27.00		18.00	
ค่าสูงสุด	84.00		83.00		72.00		80.00		78.00		80.00		84.00	
ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	53.56		47.00		46.30		53.47		47.25		49.67		51.84	
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.)	13.20		14.68		11.34		13.23		10.60		15.25		13.40	

เมื่อพิจารณากลุ่มหัวหน้าครัวเรือนที่ได้รับการศึกษาที่ระดับประถม 4 ซึ่งถือเป็นกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด พบว่ามากกว่าร้อยละ 55 ของหัวหน้าครัวเรือนชาวไทยพื้นเมือง ชาวกะเหรี่ยงและชาวไทยใหญ่ได้รับการศึกษาที่ระดับนี้ โดยที่หัวหน้าครัวเรือนชาวไทยพื้นเมืองจบการศึกษาที่ระดับนี้ถึงร้อยละ 69.19 (ตารางที่ 4.2)

การนับถือศาสนา

โดยรวมหัวหน้าครัวเรือนตัวอย่างในทุกชาติพันธุ์นับถือศาสนาพุทธมากที่สุด โดยรูปแบบการนับถือศาสนาของชาวไทยพื้นเมือง ชาวกะเหรี่ยง ชาวไทยใหญ่ และชาวม้ง มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน คือนับถือศาสนาพุทธมากที่สุด รองลงมาคือ ศาสนาพุทธ-ผี และ ศาสนาคริสต์ ตามลำดับ

แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาการนับถือศาสนาของหัวหน้าครัวเรือนชาวลานูและชาวลีซูล พบว่าแม้หัวหน้าครัวเรือนของ 2 ชาติพันธุ์นี้นับถือศาสนาพุทธมากที่สุดแต่ก็ถือว่าน้อยมากเมื่อเทียบกับชาติพันธุ์อื่น ขณะที่หัวหน้าครัวเรือนของ 2 ชาติพันธุ์นี้มีการนับถือศาสนาคริสต์มากกว่าร้อยละ 30 และหัวหน้าครัวเรือนชาวลีซูลนับถือศาสนาพุทธ-ผี ถึงร้อยละ 30.44 ซึ่งมากกว่าร้อยละเฉลี่ยของหัวหน้าครัวเรือนทั้งหมดที่นับถือศาสนาถึงร้อยละ 22.31 (ตารางที่ 4.2)

ด้านอาชีพหลัก

อาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่ทั้ง 6 ชาติพันธุ์นั้น คือ อาชีพเกษตรกร โดยเฉพาะหัวหน้าครัวเรือนตัวอย่างชาวลีซูลนั้นประกอบอาชีพเกษตรกรทั้งหมดร้อยละ 100 รองลงมาคือชาวลานู ร้อยละ 57.69 และชาวไทยใหญ่ ร้อยละ 55 ตามลำดับ ขณะที่สัดส่วนของหัวหน้าครัวเรือนชาวไทยพื้นเมืองและชาวกระเหรี่ยงนั้นประกอบอาชีพนี้มากที่สุดเมื่อเทียบกับอาชีพอื่น แต่มีสัดส่วนของอาชีพนี้เพียงร้อยละ 39.9 และ ร้อยละ 40.63 เท่านั้น

เมื่อพิจารณาอาชีพหลักอื่นๆ นอกเหนือเกษตรกรรม พบว่ารูปแบบการประกอบอาชีพของหัวหน้าครัวเรือนชาวไทยพื้นเมืองและชาวกระเหรี่ยงนั้นมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันคือ อาชีพหลักที่หัวหน้าครัวเรือนทั้ง 2 ชาติพันธุ์นี้ทำมากที่สุดรองจากเกษตรกร คือ อาชีพธุรกิจส่วนตัวและพนักงานบริษัท ตามลำดับ ในขณะที่หัวหน้าครัวเรือนชาวลานู ชาวไทยใหญ่และชาวม้งนั้นประกอบอาชีพ

พนักงานบริษัทมากที่สุดเป็นอันดับสองรองจากอาชีพเกษตรกร แต่เมื่อพิจารณาอาชีพแรงงานรับจ้าง พบว่าหัวหน้าครัวเรือนชาวม้งนั้นประกอบอาชีพนี้เกือบร้อยละ 10 ขณะที่หัวหน้าครัวเรือนชาติพันธุ์อื่นแทบไม่ได้ประกอบอาชีพนี้เลย (ตารางที่ 4.2)

ระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่

เมื่อพิจารณาระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่ของหัวหน้าครัวเรือนทั้ง 6 ชาติพันธุ์พบว่าช่วงระยะเวลาที่หัวหน้าครัวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่อาศัยในพื้นที่อยู่ประมาณ 11-30 ปี โดยช่วงเวลาที่หัวหน้าครัวเรือนชาวไทยพื้นเมือง ชาวไทใหญ่ และชาวม้ง อาศัยในพื้นที่มากที่สุดคือช่วง 11-20 ปี ขณะที่หัวหน้าครัวเรือนชาวลahu ชาวกะเหรี่ยงนั้นอาศัยในพื้นที่ช่วงระยะเวลา 21-30 ปีเป็นส่วนใหญ่

เมื่อพิจารณาระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่ระยะยาว หรือมากกว่า 50 ปีขึ้นไป พบว่าสัดส่วนของหัวหน้าครัวเรือนที่อาศัยในช่วงระยะเวลานี้ค่อนข้างน้อยกว่าช่วงระยะเวลาอื่น โดยพบสัดส่วนของหัวหน้าครัวเรือนชาวไทยพื้นเมืองอาศัยในพื้นที่ช่วงระยะเวลานี้มากกว่าชาติพันธุ์อื่น คือร้อยละ 11.11 รองลงมาคือชาวลahu ร้อยละ 7.69 และชาวกะเหรี่ยง ร้อยละ 6.24 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.3)

ขนาดที่ดินที่ถือครอง

ส่วนใหญ่ของหัวหน้าครัวเรือนตัวอย่างทั้ง 6 ชาติพันธุ์ มีขนาดที่ดินที่ถือครองค่อนข้างน้อย โดยสัดส่วนหัวหน้าครัวเรือนชาวไทใหญ่ที่มีขนาดที่ดินที่ถือครองน้อยกว่า 1 ไร่ มีถึงร้อยละ 85 รองลงมาคือชาวลahu ร้อยละ 73.08 และชาวม้ง ร้อยละ 71.43 ตามลำดับ ขณะที่หัวหน้าครัวเรือนชาวลีซุที่ถือครองที่ดินขนาดน้อยกว่า 1 ไร่ มีเพียงแค่ ร้อยละ 17.39

เมื่อพิจารณาขนาดที่ดินที่ถือครองของชาวลีซุนั้น พบว่ามีทิศทางที่แตกต่างจากชาติพันธุ์อื่น คือหัวหน้าชาวลีซุส่วนใหญ่มีขนาดที่ดินที่ถือครอง 1-10 ไร่ ร้อยละ 39.13 ขณะที่สัดส่วนของหัวหน้าครัวเรือนชาติพันธุ์อื่นๆ ส่วนใหญ่ถือครองที่ดินน้อยกว่า 1 ไร่ และสัดส่วนของหัวหน้าครัวเรือนที่มีขนาดที่ดิน 1-10 ไร่ นี้มีเพียงไม่ถึงร้อยละ 20

ตารางที่ 4.2 การศึกษา ศาสนา และอาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือนตัวอย่างจำแนกตามชาติพันธุ์

ข้อมูลส่วนบุคคล ของหัวหน้าครัวเรือน	ไทยพื้นเมือง (n = 198)		ลาหู่ (n = 26)		ลีซู (n = 23)		กะเหรี่ยง (n = 32)		ไทใหญ่ (n = 20)		ม้ง (n = 21)		รวม (n = 320)	
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
ระดับการศึกษา														
ไม่ได้ศึกษา	6	3.03	24	92.31	17	73.91	8	25.00	5	25.00	13	61.90	73	22.81
ประถม4	137	69.19	2	7.69	3	13.04	18	56.25	11	55.00	7	33.33	178	55.63
ประถม6	22	11.11	0	0.00	1	4.35	5	15.63	2	10.00	1	4.76	31	9.69
มัธยมต้น	22	11.11	0	0.00	1	4.35	0	0.00	1	5.00	0	0.00	24	7.50
มัธยมปลาย	6	3.03	0	0.00	1	4.35	1	3.13	1	5.00	0	0.00	9	2.81
ปริญญาตรี	5	2.53	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	5	1.56
การนับถือศาสนา														
พุทธ-ผี	11	5.56	2	7.69	7	30.43	4	12.50	1	5.00	1	4.76	26	8.13
คริสต์	0	0.00	10	38.46	8	34.78	2	6.25	1	5.00	0	0.00	21	6.56
พุทธ	187	94.44	14	53.85	8	34.78	26	81.25	18	90.00	20	95.24	273	85.31

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ข้อมูลส่วนบุคคล ของหัวหน้าครัวเรือน	ไทยพื้นเมือง		ลาหู่		ลีซู		กะเหรี่ยง		ไทใหญ่		ม้ง		รวม	
	(n = 198)		(n = 26)		(n = 23)		(n = 32)		(n = 20)		(n = 21)		(n = 320)	
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
อาชีพหลัก														
เกษตรกรรม	79	39.90	15	57.69	23	100.00	13	40.63	11	55.00	11	52.38	152	47.50
ร้านค้า	18	9.09	1	3.85	0	0.00	2	6.25	0	0.00	1	4.76	22	6.88
ค้าขาย	10	5.05	0	0.00	0	0.00	1	3.13	0	0.00	0	0.00	11	3.44
รับราชการ	2	1.01	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	2	0.63
พนักงานบริษัท	41	20.71	6	23.08	0	0.00	6	18.75	7	35.00	6	28.57	66	20.63
แรงงานรับจ้าง	3	1.52	0	0.00	0	0.00	1	3.13	0	0.00	2	9.52	6	1.88
ธุรกิจส่วนตัว	45	22.73	4	15.38	0	0.00	9	28.13	2	10.00	1	4.76	61	19.06

นอกจากนี้ยังพบว่าสัดส่วนของหัวหน้าครัวเรือนชาวอีสานที่ถือครองที่ดินขนาดใหญ่ 31-50 ไร่ มีถึงร้อยละ 21.74 ซึ่งมากกว่าร้อยละเฉลี่ยของหัวหน้าครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมดที่ถือครองที่ดิน ขนาดนี้ถึง 18.61 ขณะที่ไม่พบสัดส่วนของหัวหน้าครัวเรือนชาวลานู ชาวกะเหรี่ยง และชาวไทใหญ่ ที่ถือครองที่ดินขนาด 31-50 ไร่เลย (ตารางที่ 4.3)

จำนวนแรงงานในครัวเรือน

ครัวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่มีจำนวนแรงงานในครัวเรือน 1-3 คน ร้อยละ 73.75 ขณะที่ชาติพันธุ์ที่มีสัดส่วนของครัวเรือนที่ไม่มีแรงงานในครัวเรือนมากที่สุดคือ ชาวม้ง ร้อยละ 28.57 รองลงมาคือ ชาวกะเหรี่ยง ร้อยละ 21.88 และชาวไทใหญ่ ร้อยละ 20 ตามลำดับ

แม้ว่าครัวเรือนชาวม้งนั้นมีสัดส่วนกลุ่มของไม่มีแรงงานในครัวเรือนมากที่สุดเมื่อเทียบกับชาติพันธุ์อื่น แต่ในทางกลับกันเมื่อพิจารณากลุ่มของจำนวนแรงงานในครัวเรือนมากกว่า 7 คนขึ้นไป กลับพบว่าไม่มีเพียงครัวเรือนตัวอย่างชาวม้งเท่านั้นที่มีกลุ่มแรงงานกลุ่มนี้ ขณะที่ชาติพันธุ์อื่นๆ ไม่มีสัดส่วนของครัวเรือนที่มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนมากกว่า 7 คน (ตารางที่ 4.3)

รายได้เฉลี่ย

โดยรวมนั้นครัวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยอยู่ในช่วง 10,001-50,000 บาทต่อปี เมื่อพิจารณารายได้เฉลี่ยในแต่ละชาติพันธุ์พบว่าครัวเรือนตัวอย่างของ 5 ชาติพันธุ์ยกเว้นชาวไทใหญ่ นั้นก็มีรายได้เฉลี่ยอยู่ในกลุ่มนี้มากที่สุด ขณะที่ชาวไทใหญ่ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน อยู่ที่ 50,001-100,000 บาทต่อปีร้อยละ 40

เมื่อพิจารณากลุ่มที่มีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่ำสุด ต่ำกว่า 10,000 บาทต่อปี พบว่าครัวเรือนชาวกะเหรี่ยงนั้นมีสัดส่วนของกลุ่มที่มีรายได้เฉลี่ยช่วงนี้ค่อนข้างสูงกว่าชาติพันธุ์อื่นขณะที่ไม่มีครัวเรือนชาวลานูที่มีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่า 10,000 บาทต่อปีเลย ในทางกลับกันเมื่อพิจารณากลุ่มที่มีรายได้สูงสุดหรือ 300,000 บาทต่อปีนั้น พบว่าชาวม้งนั้นมีสัดส่วนครัวเรือนในกลุ่มรายได้นี้ถึงร้อยละ 14.29 ซึ่งมากกว่าครัวเรือนในชาติพันธุ์อื่น ขณะที่ไม่พบครัวเรือนชาวลานูและชาวอีสานที่มีรายได้เฉลี่ยมากกว่า 300,000 บาทต่อปีเลย (ตารางที่ 4.4)

ตารางที่ 4.3 ระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่ จำนวนที่ดินที่ถือครอง และจำนวนแรงงานหลักในครัวเรือนของหัวหน้าครัวเรือนตัวอย่างจำแนกตามชาติพันธุ์

ข้อมูลส่วนบุคคล ของหัวหน้าครัวเรือน	ไทยพื้นเมือง		ลาหู่		ลีซู		กะเหรี่ยง		ไทใหญ่		ม้ง		รวม	
	(n = 198)		(n = 26)		(n = 23)		(n = 32)		(n = 20)		(n = 21)		(n = 320)	
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
ระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่ (ปี)														
1-10 ปี	16	8.08	5	19.23	6	26.09	3	9.38	3	15.00	1	4.76	34	10.63
11-20 ปี	48	24.24	4	15.38	6	26.09	4	12.50	8	40.00	8	38.10	78	24.38
21-30 ปี	43	21.72	10	38.46	6	26.09	9	28.13	7	35.00	6	28.57	81	25.31
31-40 ปี	40	20.20	4	15.38	3	13.04	8	25.00	0	0.00	4	19.05	59	18.44
41-50 ปี	29	14.65	1	3.85	1	4.35	6	18.75	1	5.00	1	4.76	39	12.19
50 ปีขึ้นไป	22	11.11	2	7.69	1	4.35	2	6.25	1	5.00	1	4.76	29	9.06
ค่าต่ำสุด	4.00		2.00		2.00		4.00		4.00		10.00		2.00	
ค่าสูงสุด	78.00		70.00		51.00		74.00		56.00		64.00		78.00	
ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	30.73		25.38		20.30		30.56		19.80		25.86		28.53	
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.)	15.85		15.64		13.61		15.37		12.78		11.98		15.59	
จำนวนที่ดินที่ถือครอง (ไร่)														
น้อยกว่า 1 ไร่	140	70.71	19	73.08	4	17.39	22	68.75	17	85.00	15	71.43	217	67.81
1-10 ไร่	41	20.71	6	23.08	9	39.13	6	18.75	3	15.00	3	14.29	68	21.25
11-20 ไร่	5	2.53	1	3.85	1	4.35	3	9.38	0	0.00	0	0.00	10	3.13

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

ข้อมูลส่วนบุคคล ของหัวหน้าครัวเรือน	ไทยพื้นเมือง		ลาหู่		ลีซู		กะเหรี่ยง		ไทใหญ่		ม้ง		รวม	
	(n = 198)		(n = 26)		(n = 23)		(n = 32)		(n = 20)		(n = 21)		(n = 320)	
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
21-30 ปี	9	4.55	0	0.00	4	17.39	1	3.13	0	0.00	1	4.76	15	4.69
31-50 ปี	3	1.52	0	0.00	5	21.74	0	0.00	0	0.00	2	9.52	10	3.13
ค่าต่ำสุด	0.08		0.25		2.00		0.25		0.13		0.50		0.08	
ค่าสูงสุด	122.5		25.0		151.10		35.0		13.00		85.20		151.10	
ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	9.60		6.40		31.92		9.44		4.07		13.25		10.92	
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.)	14.09		6.27		32.46		8.84		4.64		20.89		16.66	
จำนวนแรงงานในครัวเรือน														
ไม่มีแรงงาน	31	15.66	3	11.54	1	4.35	7	21.88	4	20.00	6	28.57	52	16.25
1 - 3 คน	157	79.29	19	73.08	14	60.87	24	75.00	15	75.00	7	33.33	236	73.75
4 - 6 คน	10	5.05	4	15.38	8	34.78	1	3.13	1	5.00	6	28.57	30	9.38
7 คนขึ้นไป	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	2	9.52	2	0.63
ค่าต่ำสุด	1.00		1.00		1.00		1.00		1.00		1.00		1.00	
ค่าสูงสุด	6.00		4.00		6.00		4.00		4.00		8.00		8.00	
ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	2.19		2.17		3.09		2.04		2.00		4.07		2.34	
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.)	0.88		1.03		1.38		0.79		0.82		2.34		1.16	

รายได้จากการขายของป่า

ครัวเรือนตัวอย่างถึงร้อยละ 59.06 ไม่ได้ใช้ประโยชน์จากการเก็บของป่าเลย แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณามูลค่าจากการขายของป่าของครัวเรือนตัวอย่างกลุ่มนี้ พบว่าครัวเรือนตัวอย่างถึงร้อยละ 84.69 ไม่ได้มีรายได้จากการเก็บของป่าซึ่งแสดงให้เห็นว่าครัวเรือนเพียงร้อยละ 15.31 เท่านั้นที่ได้รายได้จากการเก็บของป่า

แม้ว่าครัวเรือนชาวไทยใหญ่นั้นเป็นชาติพันธุ์ที่ได้ใช้ประโยชน์จากของป่ามากที่สุดเมื่อเทียบกับชาติพันธุ์อื่น แต่เมื่อมาพิจารณาถึงการขายของป่านั้นกลับพบว่าครัวเรือนชาวม้งกลับเป็นชาติพันธุ์ที่มีการขายของป่ามากที่สุด เมื่อพิจารณาถึงมูลค่าที่ได้จากการขายของป่าพบว่าครัวเรือนส่วนใหญ่ที่ขายของป่า จะได้รับได้น้อยกว่า 10,000 บาทต่อปี ขณะที่ครัวเรือนที่ได้รับรายได้จากการขายของป่าที่มากกว่า 50,001 บาทต่อปีขึ้นไปนั้น มีเพียงแค่ครัวเรือนชาวไทยพื้นเมืองกับชาวลานูเท่านั้น (ตารางที่ 4.5)

รายได้จากการอุปโภคและบริโภคของป่า

ครัวเรือนส่วนใหญ่แทบไม่ได้ใช้ประโยชน์จากของป่าในด้านอุปโภคและบริโภค โดยเฉพาะชาวกระเหรี่ยง รองลงมาคือ ชาวไทยพื้นเมือง ขณะที่ครัวเรือนชาวไทยใหญ่ถึงร้อยละ 55 นั้นใช้ประโยชน์จากของป่าในด้านอุปโภคและบริโภค จึงถือได้ว่าสัดส่วนของครัวเรือนชาวไทยใหญ่ที่ใช้ประโยชน์จากของป่าในด้านอุปโภคและบริโภคมีมากกว่าครัวเรือนของชาติพันธุ์อื่น

เมื่อพิจารณาครัวเรือนส่วนใหญ่ที่อุปโภคและบริโภคของป่า พบว่ารายได้เฉลี่ยจากการอุปโภคและบริโภคของป่านั้นมีมูลค่าน้อยกว่า 10,000 บาทต่อปีต่อครัวเรือน ขณะที่เมื่อพิจารณากลุ่มมูลค่าเฉลี่ยสูงสุด จะพบว่าเฉพาะครัวเรือนชาวม้งกับชาวไทยพื้นเมืองเท่านั้นที่อุปโภคและบริโภคของป่าที่มีรายได้มากกว่า 50,001 บาทต่อปีต่อครัวเรือนขึ้นไป (ตารางที่ 4.6)

ตารางที่ 4.4 รายได้เฉลี่ยของหัวหน้าครัวเรือนตัวอย่างจำแนกตามชาติพันธุ์

(บาท/ปี/ครัวเรือน)

ข้อมูลส่วนบุคคล ของหัวหน้าครัวเรือน	ไทยพื้นเมือง (n = 198)		ลาหู่ (n = 26)		ลีซอ (n = 23)		กะเหรี่ยง (n = 32)		ไทใหญ่ (n = 20)		ม้ง (n = 21)		รวม (n = 320)	
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
รายได้เฉลี่ย														
ต่ำกว่า 10,000	13	6.57	0	0.00	2	8.70	3	9.38	1	5.00	1	4.76	20	6.25
10,001-50,000	63	31.82	14	53.85	11	47.83	11	34.38	4	20.00	8	38.10	111	34.69
50,001-100,000	47	23.74	8	30.77	4	17.39	11	34.38	8	40.00	4	19.05	82	25.63
100,001-200,000	45	22.73	3	11.54	5	21.74	5	15.63	3	15.00	3	14.29	64	20.00
200,001-300,000	11	5.56	1	3.85	1	4.35	1	3.13	3	15.00	2	9.52	19	5.94
300,000 ขึ้นไป	19	9.60	0	0.00	0	0.00	1	3.13	1	5.00	3	14.29	24	7.50
ค่าต่ำสุด	1,800.00		13,100.00		4,000.00		3,110.00		6,000.00		8,050.00		1,800.00	
ค่าสูงสุด	1,333,813.00		226,600.00		295,500.00		346,700.00		436,170.00		1,096,500.00		1,333,813.00	
ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	127,086.39		63,277.96		63,573.61		76,687.59		111,777.30		180,090.95		114,780.25	
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.)	173,892.60		53,602.69		65,500.16		69,326.86		101,205.16		277,340.86		161,267.04	

รายได้รวมจากการเก็บหาของป่า

รายได้รวมจากการเก็บหาของป่าของครัวเรือนตัวอย่างของ 6 ชาติพันธุ์ทำให้ทราบว่าครัวเรือนส่วนใหญ่ทั้ง 6 ชาติพันธุ์นี้แทบไม่ได้ใช้ประโยชน์จากของป่าเลย โดยเฉพาะครัวเรือนชาวไทยพื้นเมืองนั้นไม่ได้ใช้ประโยชน์จากการเก็บหาของป่าถึงร้อยละ 64.14 ขณะที่ครัวเรือนชาวไทยใหญ่นั้นเป็นชาติพันธุ์ที่ใช้ประโยชน์จากของป่ามากที่สุด

เมื่อพิจารณากลุ่มครัวเรือนที่ได้ใช้ประโยชน์จากของป่า พบว่าส่วนใหญ่ครัวเรือนที่ใช้ประโยชน์จากของป่ามีรายได้เฉลี่ยน้อยกว่า 10,000 บาทต่อปี โดยครัวเรือนชาวไทยใหญ่ถึงร้อยละ 50 ได้ใช้ประโยชน์จากของป่าในช่วงรายได้ต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับชาติพันธุ์อื่น ขณะที่มีเพียงร้อยละ 29.29 ของครัวเรือนชาวไทยพื้นเมืองที่ใช้ประโยชน์จากของป่าในช่วงรายได้ต่ำ แต่เมื่อพิจารณาการใช้ประโยชน์จากของป่าในช่วงมูลค่า 40,001-50,000 บาท พบว่ามีเพียงแค่ครัวเรือนชาวม้งเท่านั้นที่ได้ใช้ประโยชน์จากการเก็บหาของป่าในช่วงรายได้ต่ำ (ตารางที่ 4.7)

ภาระหนี้สินในระบบ

เมื่อเปรียบเทียบระหว่าง หนี้สินของครัวเรือนตัวอย่างนั้นส่วนใหญ่จะเป็นหนี้สินภายในระบบ โดยรวมพบว่ารูปแบบภาระหนี้สินในระบบของครัวเรือนตัวอย่างนั้นมีลักษณะที่คล้ายคลึงกับรูปแบบภาระหนี้สินรวมมาก โดยพบว่าครัวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่มีหนี้สินในระบบต่อครัวเรือนไม่เกิน 100,000 บาทต่อปี ซึ่งเมื่อพิจารณาโดยในแต่ละชาตินั้นพบว่าร้อยละ 50 ของครัวเรือนตัวอย่างที่เป็นชาวลahu ลีซู ไทยใหญ่ นั้นไม่มีหนี้สินในระบบ ขณะที่ส่วนใหญ่ของครัวเรือนชาวไทยพื้นเมือง ชาวกะเหรี่ยง และชาวม้ง มีหนี้สินในระบบนี้ไม่เกิน 100,000 บาทต่อปีต่อครัวเรือน

ตารางที่ 4.5 มูลค่าจากการขายของป่าของหัวหน้าครัวเรือนตัวอย่างจำแนกตามชาติพันธุ์

(บาท/ปี/ครัวเรือน)

ข้อมูลส่วนบุคคล ของหัวหน้าครัวเรือน	ไทยพื้นเมือง (n = 198)		ลาหู่ (n = 26)		ลีซู (n = 23)		กะเหรี่ยง (n = 32)		ไทใหญ่ (n = 20)		ม้ง (n = 21)		รวม (n = 320)	
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
รายได้จากการขายของป่า														
ไม่มีรายได้	169	85.35	20	76.92	21	91.30	29	90.63	18	90.00	14	66.67	271	84.69
น้อยกว่า 10,000 บาท/ปี	22	11.11	5	19.23	1	4.35	2	6.25	2	10.00	4	19.05	36	11.25
10,001 - 20,000 บาท/ปี	4	2.02	0	0.00	0	0.00	1	3.13	0	0.00	2	9.52	7	2.19
20,001 - 30,000 บาท/ปี	0	0.00	0	0.00	1	4.35	0	0.00	0	0.00	0	0.00	1	0.31
30,001 - 40,000 บาท/ปี	1	0.51	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	1	0.31
40,001 - 50,000 บาท/ปี	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	1	4.76	1	0.31
มากกว่า 50,001 บาท/ปีขึ้นไป	2	1.01	1	3.85	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	3	0.94
ค่าต่ำสุด	135.00		90.00		1,250.00		1,200.00		2,684.00		20.00		20.00	
ค่าสูงสุด	94,560.00		68,350.00		30,000.00		19,200.00		3,000.00		43,300.00		94,560.00	
ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	10,580.08		13,056.67		15,625.00		8,133.50		2,842.00		12,512.11		10,899.63	
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	21,796.04		27,160.71		20,329.32		9,685.62		223.45		14,552.84		19,952.35	

ตารางที่ 4.6 รายได้การอุปโภค และบริโภคของป่าของหัวหน้าครัวเรือนตัวอย่างจำแนกตามชาติพันธุ์

ข้อมูลส่วนบุคคล ของหัวหน้าครัวเรือน	(บาท/ปี/ครัวเรือน)													
	ไทยพื้นเมือง		ลาหู่		ลีซุ		กะเหรี่ยง		ไทใหญ่		ม้ง		รวม	
	(n = 198)		(n = 26)		(n = 23)		(n = 32)		(n = 20)		(n = 21)		(n = 320)	
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
รายได้จากการอุปโภค และบริโภคของป่า														
ไม่มีรายได้	128	64.65	15	57.69	10	43.48	21	65.63	9	45.00	10	47.62	193	60.31
น้อยกว่า 10,000 บาท/ปี	63	31.82	11	42.31	10	43.48	10	31.25	10	50.00	9	42.86	113	35.31
10,001 - 20,000 บาท/ปี	3	1.52	0	0.00	1	4.35	1	3.13	0	0.00	0	0.00	5	1.56
20,001 - 30,000 บาท/ปี	2	1.01	0	0.00	1	4.35	0	0.00	1	5.00	0	0.00	4	1.25
30,001 - 40,000 บาท/ปี	0	0.00	0	0.00	1	4.35	0	0.00	0	0.00	0	0.00	1	0.31
40,001 - 50,000 บาท/ปี	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	1	4.76	1	0.31
มากกว่า 50,001 บาท/ปีขึ้นไป	2	1.01	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	1	4.76	3	0.94
ค่าต่ำสุด	90.00		150.00		60.00		90.00		330.00		640.00		60.00	
ค่าสูงสุด	227,480.00		8,350.00		30,900.00		14,571.00		21,487.20		75,695.00		227,480.00	
ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	7,126.33		3,162.08		7,628.74		2,942.82		4,573.90		13,563.64		6,808.53	
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.)	27,719.49		2,815.96		9,703.14		4,741.56		6,191.07		23,521.62		22,048.07	

ตารางที่ 4.7 รายได้รวมจากการเก็บหาของป่าของครัวเรือนตัวอย่างจำแนกตามชาติพันธุ์

(บาท/ปี/ครัวเรือน)

ข้อมูลส่วนบุคคล ของหัวหน้าครัวเรือน	ไทยพื้นเมือง (n = 198)		ลาหู่ (n = 26)		ลีซู (n = 23)		กะเหรี่ยง (n = 32)		ไทใหญ่ (n = 20)		ม้ง (n = 21)		รวม (n = 320)	
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
รายได้จากการเก็บหาของป่า														
ไม่มีรายได้	127	64.14	14	53.85	10	43.48	20	62.50	9	45.00	9	42.86	189	59.06
น้อยกว่า 10,000 บาท/ปี	58	29.29	11	42.31	9	39.13	10	31.25	10	50.00	5	23.81	103	32.19
10,001 - 20,000 บาท/ปี	4	2.02	0	0.00	1	4.35	2	6.25	0	0.00	4	19.05	11	3.44
20,001 - 30,000 บาท/ปี	4	2.02	0	0.00	1	4.35	0	0.00	1	5.00	0	0.00	6	1.88
30,001 - 40,000 บาท/ปี	1	0.51	0	0.00	2	8.70	0	0.00	0	0.00	0	0.00	3	0.94
40,001 - 50,000 บาท/ปี	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	2	9.52	2	0.63
มากกว่า 50,001 บาท/ปีขึ้นไป	4	2.02	1	3.85	0	0.00	0	0.00	0	0.00	1	4.76	6	1.88
ค่าต่ำสุด	90.00		240.00		60.00		90.00		330.00		2,110.00		60.00	
ค่าสูงสุด	227,980.00		71,800.40		34,035.00		19,200.00		21,487.20		75,715.00		227,980.00	
ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	11,347.40		9,426.91		10,032.59		4,730.96		5,090.62		19,732.07		10,677.60	
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.)	31,430.10		19,888.56		12,002.96		6,405.46		6,211.26		22,423.09		25,329.36	

สำหรับครัวเรือนชาวลีซุและชาวม้งนั้น พบว่า 2 ชาติพันธุ์นี้ไม่มีครัวเรือนที่มีหนี้สินในระบบมากกว่า 100,000 บาทขึ้นไป เมื่อพิจารณากลุ่มหนี้สินในระบบที่มากกว่า 500,001 บาทต่อปีขึ้นไป พบว่าจำนวนครัวเรือนตัวอย่างในกลุ่มนี้มีลักษณะที่คล้ายคลึงกับตารางที่ 4.8 มากแสดงว่าครัวเรือนตัวอย่างที่มีหนี้สินรวมมากกว่า 500,001 บาทต่อปีขึ้นไป ส่วนใหญ่นั้นหนี้สินรวมนี้เป็นหนี้สินในระบบ

ภาวะหนี้สินนอกระบบ

จากที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ทราบว่าภาวะหนี้สินของครัวเรือนตัวอย่างนั้นเป็นหนี้สินภายในระบบ ดังนั้นจึงเห็นได้จากตารางที่ 4.9 มีครัวเรือนตัวอย่างเพียงร้อยละ 6.25 เท่านั้นที่มีหนี้สินนอกระบบ โดยพบว่าหนี้สินนอกระบบส่วนใหญ่ของครัวเรือนตัวอย่างนั้นมีค่าต่ำกว่า 100,000 บาทต่อปี นอกจากนั้นไม่พบภาวะหนี้สินนอกระบบในช่วง 100,001-500,000 บาทต่อปีเลย ขณะที่ มีเพียงครัวเรือนตัวอย่างเพียง 1 ครัวเรือนเท่านั้น (เป็นชาวไทยพื้นเมือง) ที่มีหนี้สินนอกระบบมากกว่า 500,001 บาทต่อปีขึ้นไป

ภาวะมีหนี้สินรวม

เมื่อพิจารณาหนี้สินรวมของครัวเรือนตัวอย่างโดยรวม พบว่าครัวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่ นั้นมีหนี้สินรวมไม่เกิน 100,000 บาทต่อปีต่อครัวเรือน โดยเมื่อพิจารณาในแต่ละชาติพันธุ์นั้นพบว่า มากกว่าร้อยละ 50 ของครัวเรือนชาวลานู ลีซุ ไทยใหญ่ นั้นไม่มีหนี้สินรวม ขณะที่ส่วนใหญ่ของ ครัวเรือนชาวไทยพื้นเมือง กะเหรี่ยง และม้ง มีหนี้สินแต่หนี้สินรวมนี้ไม่เกิน 100,000 บาทต่อปีต่อ ครัวเรือน

ครัวเรือนชาวลีซุนั้นไม่มีสัดส่วนของครัวเรือนที่มีหนี้สินรวมมากกว่า 100,001 บาทต่อปี ขึ้นไปเลย ขณะที่ครัวเรือนชาวม้งนั้นแม้จะมีสัดส่วนของครัวเรือนที่มีหนี้สินรวมในช่วง 100,001-200,000 บาทต่อปีแต่ก็ไม่พบสัดส่วนของครัวเรือนม้งที่มีหนี้สินรวมมากกว่า 200,001 บาทต่อปี เช่นกัน

เมื่อพิจารณากลุ่มที่มีหนี้สินรวมสูงสุด หรือมากกว่า 500,001 บาทต่อปีขึ้นไป พบว่าครัวเรือนชาวลาหู่มีสัดส่วนของครัวเรือนถึงร้อยละ 7.69 ที่มีหนี้สินรวมในช่วงนี้ รองลงมาคือครัวเรือนชาวไทยพื้นเมือง ร้อยละ 5 และครัวเรือนชาวกะเหรี่ยง ร้อยละ 3.13 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.10)

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องป่าไม้

เมื่อพิจารณาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับป่าไม้ของครัวเรือนตัวอย่างพบว่าส่วนใหญ่ของครัวเรือนตัวอย่างทั้ง 6 ชชาติพื้นฐันมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับป่าไม้ในระดับมาก โดยพบว่าชาวกะเหรี่ยงและชาวไทยใหญ่นั้นมีสัดส่วนของครัวเรือนตัวอย่างที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับป่าไม้ในระดับมากที่สุดเมื่อเทียบกับชาติพันธุ์อื่น ขณะที่พบสัดส่วนของครัวเรือนชาวม้งเพียงร้อยละ 66.67 เท่านั้นที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับป่าไม้ในระดับนี้

ขณะที่เมื่อพิจารณากลุ่มของครัวเรือนที่มีระดับความรู้เกี่ยวกับป่าไม้พบว่ามีเพียงแค่ครัวเรือนชาวลีซูลีเท่านั้นที่อยู่ในกลุ่มระดับความรู้นี้ ส่วนความรู้ระดับปานกลางเกี่ยวกับป่าไม้พบสัดส่วนของครัวเรือนชาวม้งถึงร้อยละ 33.33 ที่อยู่ในระดับความรู้นี้ รองลงมาคือครัวเรือนชาวลาหู่ ร้อยละ 26.92 และชาวลีซูลี (ร้อยละ 21.74 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.11)

จากการสัมภาษณ์พบว่าหัวหน้าครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ผู้ที่ให้สัมภาษณ์เป็นเพศชาย เนื่องจากเป็นผู้นำครอบครัวทราบรายละเอียดต่างๆ ในครอบครัวเป็นอย่างดี ส่วนทางด้านอายุพบว่าช่วงเวลาในการสัมภาษณ์นั้นเป็นช่วงเช้าซึ่งเป็นเวลาทำงานของแต่ละครัวเรือนจึงพบว่าผู้ที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุซึ่งไม่ได้ประกอบอาชีพ ผู้นำครอบครัวซึ่งเป็นคนใช้แรงงานได้ออกไปใช้แรงงาน

ระดับการศึกษาของผู้ให้สัมภาษณ์พบว่าส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับประถม 4 ซึ่งช่วงวัยดังกล่าว การศึกษานี้ถือว่าเป็นการศึกษาภาคบังคับในสมัยก่อนจึงส่งผลให้ผู้นำครอบครัวอ่านหนังสือไม่คล่อง การประกอบอาชีพส่วนใหญ่ยังคงดำรงอาชีพด้วยการทำเกษตรกรรมจึงทำให้ครัวเรือนตัวอย่างอยู่ใกล้ชิดกับป่าไม้ส่งผลให้มีความรู้ ความเข้าใจถึงความสำคัญของป่าเป็นอย่างมาก

ครัวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในพื้นที่เฉลี่ย 21-30 ปี อีกทั้งส่วนใหญ่ยังมีที่ดินที่ถือครองน้อยกว่า 1 ไร่ จึงทำให้เกิดการบุกรุกพื้นที่ป่าชุมชนเพื่อนการทำเกษตรกรรมเพื่อให้เพียงพอต่อการอุปโภค และบริโภคในครัวเรือน ครัวเรือนส่วนใหญ่มีแรงงานในครัวเรือนเพียง 1-3 คน

รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 10,000-50,000 บาท/ปี มูลค่าที่เกิดจากการขาย อุปโภค และบริโภคจากของป่าทั้งหมดส่วนใหญ่ประมาณอยู่ที่ระหว่าง 10,000-20,000 บาท/ปี การมีหนี้สินของครัวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เกิน 100,000 บาท/ปี หรือไม่มีหนี้สิน

ตารางที่ 4.8 ภาวะหนี้สินในระบบของครัวเรือนตัวอย่างจำแนกตามชาติพันธุ์

(บาท/ปี/ครัวเรือน)

ข้อมูลส่วนบุคคล ของหัวหน้าครัวเรือน	ไทยพื้นเมือง (n = 198)		ลาหู่ (n = 26)		ลีซู (n = 23)		กะเหรี่ยง (n = 32)		ไทใหญ่ (n = 20)		ม้ง (n = 21)		รวม (n = 320)	
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
ภาวะหนี้สินในระบบ														
ไม่มีหนี้สิน	72	36.36	13	50.00	13	56.52	11	34.38	11	55.00	10	47.62	130	40.63
ไม่เกิน 100,000 บาท	89	44.95	9	34.62	10	43.48	15	46.88	6	30.00	11	52.38	140	43.75
100,001 - 200,000 บาท	17	8.59	1	3.85	0	0.00	5	15.63	0	0.00	0	0.00	23	7.19
200,001 - 300,000 บาท	9	4.55	1	3.85	0	0.00	0	0.00	1	5.00	0	0.00	11	3.44
300,001 - 400,000 บาท	3	1.52	0	0.00	0	0.00	0	0.00	1	5.00	0	0.00	4	1.25
400,001 - 500,000 บาท	3	1.52	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	3	0.94
500,001 บาทขึ้นไป	5	2.53	2	7.69	0	0.00	1	3.13	1	5.00	0	0.00	9	2.81
ค่าต่ำสุด	2,000.00		2,000.00		3,000.00		500.00		15,000.00		2,500.00		500.00	
ค่าสูงสุด	2,000,000.00		580,000.00		25,000.00		900,000.00		520,000.00		100,000.00		2,000,000.00	
ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	120,466.83		122,384.62		11,000.00		97,071.43		148,000.00		21,363.64		107,817.47	
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.)	228,293.45		204,115.79		6,699.92		189,283.14		172,243.29		28,169.21		208,201.78	

ตารางที่ 4.9 ภาวะหนี้สินนอกระบบของครัวเรือนตัวอย่างจำแนกตามชาติพันธุ์

ข้อมูลส่วนบุคคล ของหัวหน้าครัวเรือน	(บาท/ปี/ครัวเรือน)													
	ไทยพื้นเมือง		ลาหู่		ลีซู		กะเหรี่ยง		ไทใหญ่		ม้ง		รวม	
	(n = 198)		(n = 26)		(n = 23)		(n = 32)		(n = 20)		(n = 21)		(n = 320)	
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
ภาวะหนี้สินนอกระบบ														
ไม่มีหนี้สิน	187	94.44	25	57.69	23	100.00	30	93.75	17	85.00	18	85.71	300	93.75
ต่ำกว่า 100,000 บาท	10	5.05	1	3.85	0	0.00	2	6.25	3	15.00	3	14.29	19	5.94
500,001 บาทขึ้นไป	1	0.51	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	1	0.31
ค่าต่ำสุด	2,000.00		2,000.00		0.00		6,600.00		4,000.00		20,000.00		2,000.00	
ค่าสูงสุด	650,000.00		2,000.00		0.00		10,000.00		60,000.00		90,000.00		650,000.00	
ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	77,363.64		2,000.00		0.00		8,300.00		38,000.00		53,333.33		57,180.00	
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.)	192,012.64		0.00		0.00		2,404.16		29,866.37		35,118.85		142,606.84	

ตารางที่ 4.10 ภาวะหนี้สินรวมของครัวเรือนตัวอย่างจำแนกตามชาติพันธุ์

(บาท/ปี/ครัวเรือน)

ข้อมูลส่วนบุคคล ของหัวหน้าครัวเรือน	ไทยพื้นเมือง (n = 198)		ลาหู่ (n = 26)		ลีซู (n = 23)		กะเหรี่ยง (n = 32)		ไทใหญ่ (n = 20)		ม้ง (n = 21)		รวม (n = 320)	
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
การมีหนี้สินรวม														
ไม่มีหนี้สิน	67	33.84	13	50.00	13	56.52	10	31.25	10	50.00	9	42.86	122	38.13
ไม่เกิน 100,000 บาท	92	46.46	9	34.62	10	43.48	16	50.00	7	35.00	11	52.38	145	45.31
100,001 - 200,000 บาท	18	9.09	1	3.85	0	0.00	5	15.63	0	0.00	1	4.76	25	7.81
200,001 - 300,000 บาท	9	4.55	1	3.85	0	0.00	0	0.00	1	5.00	0	0.00	11	3.44
300,001 - 400,000 บาท	3	1.52	0	0.00	0	0.00	0	0.00	1	5.00	0	0.00	4	1.25
400,001 - 500,000 บาท	3	1.52	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	3	0.94
500,001 บาทขึ้นไป	6	3.03	2	7.69	0	0.00	1	3.13	1	5.00	0	0.00	10	3.13
ค่าต่ำสุด	2,000.00		2,000.00		3,000.00		500.00		15,000.00		2,500.00		500.00	
ค่าสูงสุด	2,000,000.00		580,000.00		25,000.00		900,000.00		520,000.00		105,000.00		2,000,000.00	
ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	122,365.04		122,538.46		11,000.00		93,413.64		144,600.00		32,916.67		109,236.97	
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.)	229,381.49		204,026.39		6,699.92		185,807.30		167,665.81		38,320.91		208,249.33	

ตารางที่ 4.11 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับป่าไม้ของหัวหน้าครัวเรือนตัวอย่างจำแนกตามชาติพันธุ์

ข้อมูลส่วนบุคคล ของหัวหน้าครัวเรือน	ไทยพื้นเมือง (n = 198)		ลาหู่ (n = 26)		ลีซู (n = 23)		กะเหรี่ยง (n = 32)		ไทใหญ่ (n = 20)		ม้ง (n = 21)		รวม (n = 320)	
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ เรื่องป่าไม้														
ความรู้น้อย	0	0.00	0	0.00	6	26.09	0	0.00	1	0.00	0	0.00	7	2.19
ความรู้ปานกลาง	37	18.69	7	26.92	5	21.74	4	12.50	4	12.50	7	33.33	64	20.06
ความรู้มาก	161	81.31	19	73.08	12	52.17	28	87.50	14	87.50	14	66.67	248	77.74

บทที่ 5

การวิเคราะห์ทุนทางสังคมที่ส่งผลต่อการใช้ประโยชน์จากของป่าของกลุ่มชาติพันธุ์

การใช้ประโยชน์จากของป่า

การเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าโดยรวมแล้วพบว่าครัวเรือนส่วนใหญ่ 175 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 54.69 ไม่เข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่า ซึ่งยังมีอีก 145 ครัวเรือนเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่า และเมื่อแยกสัดส่วนการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าตามชาติพันธุ์แล้วพบว่าชาวม้ง 19 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 90.48 มีสัดส่วนการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่ามากที่สุด ชาวลีซู 20 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 89.96 ตามลำดับ ในทางกลับกันพบว่าชาวกะเหรี่ยง และไทยพื้นเมืองมีสัดส่วนการไม่เข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าใกล้เคียงกัน 22 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 68.75 รองมาคือ ชาวไทยไทยพื้นเมือง 127 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 64.14 ตามลำดับ (ตารางที่ 5.1)

จากการศึกษาพบว่า ครัวเรือนตัวอย่างมีรูปแบบในการนำผลผลิตจากป่ามาใช้ประโยชน์ โดยแบ่งเป็นผลผลิตจากป่า ทั้งหมด 13 ประเภท ซึ่งสามารถแบ่งลักษณะการนำมาใช้ประโยชน์ได้ 2 รูปแบบ คือ 1) เพื่อจำหน่ายสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน และ 2) เพื่อใช้ประโยชน์หรือบริโภค ภายในครัวเรือน ซึ่งสามารถอธิบายการเก็บหาผลผลิตจากป่าแต่ละประเภทมาใช้ประโยชน์ ได้ดังนี้

ปริมาณ และมูลค่าการใช้ประโยชน์จากของป่า

1. ไม้ใช้สอย ได้แก่ ไม้ใช้สอย เช่น ไม้ไฟ ไม้ท่อน และไม้ฟืน

1.1 ไม้ใช้สอย

ปริมาณการใช้ประโยชน์

ปริมาณการขาย “ชาวไทยพื้นเมือง” มีปริมาณการขายไม้ใช้สอย มากที่สุด โดยมีปริมาณทั้งสิ้น 1,942 ลบ.ม./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 9.8 ลบ.ม./ปี รองลงมาคือ “ชาวกะเหรี่ยง” มีปริมาณการขายไม้ใช้สอย ทั้งสิ้น 1,170 ลบ.ม./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 36.56 ลบ.ม./ปี และ “ชาวม้ง” มีปริมาณการขายไม้ใช้สอย ทั้งสิ้น 550 ลบ.ม./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 26.19 ลบ.ม./ปี

ตารางที่ 5.1 การเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าไม้ของครัวเรือนตัวอย่างจำแนกตามชาติพันธุ์

การเข้าไปใช้ประโยชน์ จากป่าไม้	ไทยพื้นเมือง		ลาหู่		ลีซู		กะเหรี่ยง		ไทใหญ่		ม้ง		รวม	
	(n = 198)		(n = 26)		(n = 23)		(n = 32)		(n = 20)		(n = 21)		(n=320)	
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
ไม่ใช้	127	64.14	12	46.15	3	13.04	22	68.75	9	45.00	2	9.52	175	54.69
ใช้	71	35.86	14	53.85	20	86.96	10	31.25	11	55.00	19	90.48	145	45.31

ปริมาณการใช้“ชาวไทยพื้นเมือง” มีปริมาณการใช้ไม้ใช้สอย มากที่สุด โดยมีปริมาณทั้งสิ้น 2,009 ลบ.ม./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 10.15 ลบ.ม./ปี รองลงมาคือ“ชาวกะเหรี่ยง” มีปริมาณการใช้ไม้ใช้สอย โดยรวม 595 (ลบ.ม./ปี) เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 18.59 ลบ.ม./ปี และ“ชาวไทใหญ่” มีปริมาณการใช้ไม้ใช้สอย ทั้งสิ้น 296 ลบ.ม./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 14.80 ลบ.ม./ปี

ปริมาณการใช้ประโยชน์ผลผลิตจากป่าโดยรวม“ชาวไทยพื้นเมือง” มีปริมาณการใช้ประโยชน์ไม้ใช้สอยโดยรวมมากที่สุด โดยมีปริมาณทั้งสิ้น 3,951 ลบ.ม./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 19.95 ลบ.ม./ปี รองลงมาคือ“ชาวกะเหรี่ยง” มีปริมาณการใช้ไม้ใช้สอย ทั้งสิ้น 1,765 ลบ.ม./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 55.16 ลบ.ม./ปี และ“ชาวม้ง” มีปริมาณการใช้ไม้ใช้สอย ทั้งสิ้น 804.00 ลบ.ม./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 38.29 ลบ.ม./ปี

มูลค่าการใช้ประโยชน์

มูลค่าการขายไม้ใช้สอย“ชาวไทยพื้นเมือง” มีมูลค่าการใช้ประโยชน์ไม้ใช้สอยมากที่สุด โดยมีมูลค่าทั้งสิ้น 38,000 บาท/ปี เฉลี่ยแล้ว ครัวเรือนละ 191.92 บาท/ปี รองลงมาคือ“ชาวม้ง” มีมูลค่าการใช้ไม้ใช้สอยทั้งสิ้น 10,860 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 517.14 บาท/ปี

มูลค่าการใช้ประโยชน์ไม้ใช้สอย“ชาวไทยพื้นเมือง” มีมูลค่าการใช้ประโยชน์ไม้ใช้สอยมากที่สุด โดยมีมูลค่าทั้งสิ้น 29,122 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 147.08 บาท/ปี รองลงมาคือ “ชาวะเหรี่ยง” มีมูลค่าการใช้ไม้ใช้สอยทั้งสิ้น 11,818บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 369.31 บาท/ปี และ “ชาวไทใหญ่” มีมูลค่าการใช้ไม้ใช้สอยทั้งสิ้น 5,584 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 279.20 บาท/ปี

มูลค่าการใช้ประโยชน์ไม้ใช้สอยโดยรวม“ชาวไทยพื้นเมือง” มีปริมาณการใช้ประโยชน์ไม้ใช้สอยโดยรวมมากที่สุด โดยมีมูลค่าทั้งสิ้น 67,122 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 339.0 บาท/ปี รองลงมาคือ“ชาวกะเหรี่ยง” มีมูลค่าการใช้ไม้ใช้สอยทั้งสิ้น 35,218 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 1,100.56 บาท/ปี และ“ชาวม้ง” มีมูลค่าการใช้ไม้ใช้สอยทั้งสิ้น 14,512 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 691.05 บาท/ปี

1.2 ไม้พิน

ปริมาณการใช้ประโยชน์

ปริมาณการขายไม้พิน“ชาวลาหู่” มีปริมาณการขายไม้พินโดยมีปริมาณทั้งสิ้น 50.0 ลบ.ม./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 1.92 ลบ.ม./ปี เท่านั้น

ปริมาณการใช้ประโยชน์ไม้พิน“ชาวไทยพื้นเมือง” มีปริมาณการใช้ประโยชน์ไม้พินมากที่สุดโดยมีปริมาณทั้งสิ้น 4,170 ลบ.ม./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 21.06 ลบ.ม./ปี รองลงมาคือ “ชาวม้ง” มีปริมาณการใช้ไม้พินทั้งสิ้น 1,620ลบ.ม./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 7,716 ลบ.ม./ปี และ “ชาวลีซอ” มีปริมาณการใช้ไม้พินทั้งสิ้น 135 ลบ.ม./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 5.87 ลบ.ม./ปี

ปริมาณการใช้ประโยชน์ไม้พินโดยรวม“ชาวไทยพื้นเมือง” มีปริมาณการใช้ประโยชน์ไม้พินโดยรวมมากที่สุดโดยมีปริมาณทั้งสิ้น 4,170 ลบ.ม./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 21.06 ลบ.ม./ปี รองลงมาคือ “ชาวม้ง” มีปริมาณการใช้ไม้พินโดยรวมทั้งสิ้น 1,620ลบ.ม./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 7,716 ลบ.ม./ปี และ “ชาวลีซอ” มีปริมาณการใช้ไม้พินโดยรวมทั้งสิ้น 135 ลบ.ม./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 5.87 ลบ.ม./ปี

มูลค่าการใช้ประโยชน์

มูลค่าการใช้ประโยชน์ไม้พิน“ชาวลาหู่” มีปริมาณการใช้ประโยชน์ไม้พินโดยรวมมากที่สุดโดยมีมูลค่าทั้งสิ้น 3,750 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 144.23 บาท/ปี มูลค่าการใช้ประโยชน์ไม้พิน“ชาวไทยพื้นเมือง” มีมูลค่าการใช้ประโยชน์ไม้พินโดยรวมมากที่สุด โดยมีมูลค่าทั้งสิ้น 312,535 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 1,5787.46 บาท/ปี รองลงมาคือ“ชาวม้ง” มีมูลค่าการใช้ไม้พินทั้งสิ้น 121,445.50 บาท/ปีเฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 5,783 บาท/ปี และ“ชาวไทยใหญ่” มีมูลค่าการใช้ไม้พินทั้งสิ้น 8,625 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 431.25 บาท/ปี

มูลค่าการใช้ประโยชน์ไม้พินโดยรวม“ชาวไทยพื้นเมือง” มีมูลค่าการใช้ประโยชน์ไม้พินโดยรวมมากที่สุดโดยมีปริมาณทั้งสิ้น 312,535 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 1,5787.46 บาท/ปี รองลงมาคือ“ชาวม้ง” มีมูลค่าการใช้ไม้พินโดยรวมทั้งสิ้น ทั้งสิ้น 121,445.50 บาท/ปี เฉลี่ยแล้ว

ครัวเรือนละ 5,783 บาท/ปี และ“ไทใหญ่” มีมูลค่าการใช้ไม้ฟืนโดยรวมทั้งสิ้น 8,625 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 431.25 บาท/ปี

2. ไม้ใช้ไม้ใช้สอย

ได้แก่ เห็ดป่า ผักป่า ผลไม้ป่า สัตว์ป่า แมลงทานได้ สมุนไพรป่า ชันและยางไม้ กว๊ายไม้ป่า น้ำผึ้งป่า รังผึ้งและรังต่อ หน่อไม้

2.1 เห็ดป่า

ปริมาณการใช้ประโยชน์

ปริมาณการขายเห็ดป่า“ชาวม้ง” มีปริมาณการขายเห็ดป่ามากที่สุด โดยมีปริมาณทั้งสิ้น 459.03 กก./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 21.86 กก./ปี รองลงมาคือ“ชาวลahu” มีปริมาณการขายเห็ดป่าทั้งสิ้น 454.60 กก./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 17.48 กก./ปี และ“ชาวม้ง” มีปริมาณการขายเห็ดป่าทั้งสิ้น 306.94 กก./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 1.55 กก./ปี

ปริมาณการใช้ประโยชน์เห็ดป่า“ชาวไทพื้เมือง” มีปริมาณการใช้ประโยชน์เห็ดป่ามากที่สุด โดยมีปริมาณทั้งสิ้น 475.93 กก./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 2.40 กก./ปี รองลงมาคือ“ชาวลีซู” มีปริมาณการใช้เห็ดป่าทั้งสิ้น 321.20 กก./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 13.57 กก./ปี และ“ชาวไทใหญ่” มีปริมาณการใช้เห็ดป่าทั้งสิ้น 146.87 กก./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 7.34 กก./ปี

ปริมาณการใช้ประโยชน์เห็ดป่าโดยรวม“ชาวไทพื้เมือง” มีปริมาณการใช้ประโยชน์เห็ดป่าโดยรวมมากที่สุด โดยมีปริมาณทั้งสิ้น 782.87 กก./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 3.95 กก./ปี รองลงมาคือ “ชาวลahu” มีปริมาณการใช้เห็ดป่าทั้งสิ้น 572.29 กก./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 22.01 กก./ปี และ “ชาวม้ง” มีปริมาณการใช้เห็ดป่าทั้งสิ้น 568.06 กก./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 27.05 กก./ปี

มูลค่าการใช้ประโยชน์

มูลค่าการขายเห็ดป่า“ชาวม้ง” มีมูลค่าการขายเห็ดป่ามากที่สุด โดยมีมูลค่าทั้งสิ้น 75,671.30 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 3,603.40 บาท/ปี รองลงมาคือ “ชาวไทยพื้นเมือง” มีมูลค่าการขายเห็ดป่าทั้งสิ้น 44,722.20 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 225.87 บาท/ปี และ “ชาวไทใหญ่” มีมูลค่าการขายเห็ดป่าทั้งสิ้น 2,550.50 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 127.53 บาท/ปี

มูลค่าการใช้ประโยชน์เห็ดป่า“ชาวไทยพื้นเมือง” มีมูลค่าการใช้ประโยชน์เห็ดป่ามากที่สุด โดยมีปริมาณทั้งสิ้น 70,162.20 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 354.35 บาท/ปี รองลงมาคือ “ชาวลีซอ” มีมูลค่าการใช้ประโยชน์เห็ดป่าทั้งสิ้น 30,266.80 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 1,315.95 บาท/ปี และ “ชาวไทใหญ่” มีมูลค่าการใช้ประโยชน์เห็ดป่าทั้งสิ้น 2,1768.90 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 1,088.45 บาท/ปี

มูลค่าการใช้ประโยชน์เห็ดป่าโดยรวม“ชาวไทยพื้นเมือง” มีมูลค่าการใช้ประโยชน์เห็ดป่าโดยรวมมากที่สุด โดยมีมูลค่าการใช้ประโยชน์เห็ดป่าทั้งสิ้น 114,884.40 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 580.22 บาท/ปี รองลงมาคือ “ชาวม้ง”มูลค่าการใช้ประโยชน์เห็ดป่าทั้งสิ้น 89,939.10 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 4,282.81 บาท/ปี

2.2 ผักป่า

ปริมาณการใช้ประโยชน์

ปริมาณการขายผักป่า“ชาวไทยพื้นเมือง” มีปริมาณการขายผักป่ามากที่สุด โดยมีปริมาณทั้งสิ้น 837.24กก./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 4.23 กก./ปี รองลงมาคือ “ชาวลานู” มีปริมาณการขายผักป่าทั้งสิ้น 30.00 กก./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 1.15 กก./ปี และ “ชาวม้ง” มีปริมาณการขายผักป่าทั้งสิ้น 26.67 กก./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 1.27 กก./ปี

ปริมาณการใช้ประโยชน์ผักป่า “ชาวไทยพื้นเมือง” มีปริมาณการใช้ประโยชน์ผักป่ามากที่สุด โดยมีปริมาณทั้งสิ้น 515.84 กก./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 2.61กก./ปี รองลงมาคือ “ชาวลีซอ” มีปริมาณการใช้ผักป่าทั้งสิ้น 143.00 กก./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 6.22 กก./ปี และ “ชาวลานู” มีปริมาณการใช้ผักป่าทั้งสิ้น 80.34 กก./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 3.09กก./ปี

ปริมาณการใช้ประโยชน์ผักป่าโดยรวม “ชาวไทยพื้นเมือง” มีปริมาณการใช้ประโยชน์ผักป่าโดยรวมมากที่สุด โดยมีปริมาณทั้งสิ้น 4.24 กก./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 6.83 กก./ปี รองลงมาคือ “ชาวลีซอ” มีปริมาณการใช้ผักป่าทั้งสิ้น 143.00 กก./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 6.22 กก./ปี และ “ชาวลานู” มีปริมาณการใช้ผักป่าทั้งสิ้น 110.34 กก./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 4.24 กก./ปี

มูลค่าการใช้ประโยชน์

มูลค่าการขายผักป่า “ชาวไทยพื้นเมือง” มีมูลค่าการขายผักป่ามากที่สุด โดยมีมูลค่าทั้งสิ้น 14,563.15 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 73.55 บาท/ปี รองลงมาคือ “ชาวลานู” มีมูลค่าการขายผักป่าทั้งสิ้น 600.00 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 23.08 บาท/ปี และ “ชาวม้ง” มีมูลค่าการขายผักป่าทั้งสิ้น 266.70 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 12.70 บาท/ปี

มูลค่าการใช้ประโยชน์ผักป่า “ชาวไทยพื้นเมือง” มีมูลค่าการใช้ประโยชน์ผักป่ามากที่สุด โดยมีปริมาณทั้งสิ้น 18,037.81 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 91.10 บาท/ปี รองลงมาคือ “ชาวไทยใหญ่” มีมูลค่าการใช้ประโยชน์ผักป่าทั้งสิ้น 4803.10 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 240.16 บาท/ปี และ “ชาวลีซอ” มีมูลค่าการใช้ประโยชน์ผักป่าทั้งสิ้น 2,835.70 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 123.29 บาท/ปี

มูลค่าการใช้ประโยชน์ผักป่าโดยรวม “ชาวไทยพื้นเมือง” มีมูลค่าการใช้ประโยชน์ผักป่าโดยรวมมากที่สุด โดยมีมูลค่าทั้งสิ้น 32,600.96 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 164.65 บาท/ปี รองลงมาคือ “ชาวไทยใหญ่” มีมูลค่าการใช้ประโยชน์ผักป่าทั้งสิ้น 4,803.10 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 240.16 บาท/ปี และ “ชาวลีซอ” มีมูลค่าการใช้ประโยชน์ผักป่าทั้งสิ้น 2,835.70 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 123.29 บาท/ปี

2.3 ผลไม้ป่า

ปริมาณการใช้ประโยชน์

ปริมาณการขายผลไม้อป่า“ชาวไทยพื้นเมือง” มีปริมาณการขายผลไม้อป่ามากที่สุด โดยมีปริมาณทั้งสิ้น 10.00กก./ปีเฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 0.05 กก./ปี รองลงมาคือ “ชาวม้ง” มีปริมาณการขายผลไม้อป่าทั้งสิ้น 2.00 กก./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 0.95 กก./ปี

ปริมาณการใช้ประโยชน์ผลไม้อป่า“ชาวลีซอ” มีปริมาณการใช้ประโยชน์ผลไม้อป่ามากที่สุด โดยมีปริมาณทั้งสิ้น 199.10 กก./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 8.66กก./ปี รองลงมาคือ “ชาวไทยพื้นเมือง” มีปริมาณการใช้ผลไม้อป่าทั้งสิ้น 90.24 กก./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 0.46 กก./ปี และ“ชาวม้ง” มีปริมาณการใช้ผลไม้อป่าทั้งสิ้น 68.31 กก./ปีเฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 3.25กก./ปี

ปริมาณการใช้ประโยชน์ผลไม้อป่าโดยรวม“ชาวลีซอ” มีปริมาณการใช้ประโยชน์ผลไม้อป่าโดยรวมมากที่สุด โดยมีปริมาณทั้งสิ้น 199.10 กก./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 8.66 กก./ปี รองลงมาคือ “ชาวไทยพื้นเมือง” มีปริมาณการใช้ผลไม้อป่าทั้งสิ้น 100.24 กก./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 0.51 กก./ปีและ “ชาวลานู” มีปริมาณการใช้ผลไม้อป่าทั้งสิ้น 70.31 กก./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 3.35 กก./ปี

มูลค่าการใช้ประโยชน์

มูลค่าการขายผลไม้อป่า “คนไทยพื้นเมือง” มีมูลค่าการขายผลไม้อป่ามากที่สุด โดยมีปริมาณทั้งสิ้น 50.00 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 0.25 บาท/ปี รองลงมาคือ “ชาวม้ง” มีมูลค่าการขายผลไม้อป่าทั้งสิ้น 20.00 บาท/ปีเฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 0.95 บาท/ปี

มูลค่าการใช้ประโยชน์ผลไม้อป่า “ชาวลีซอ” มีปริมาณการใช้ประโยชน์ผลไม้อป่ามากที่สุด โดยมีปริมาณทั้งสิ้น 1,711.80 กก./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 74.43 บาท/ปีรองลงมาคือ “ชาวไทยพื้นเมือง” มีมูลค่าการใช้ประโยชน์ผลไม้อป่าทั้งสิ้น 732.50 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 3.70 บาท/ปีและ “ชาวลานู” มีมูลค่าการใช้ประโยชน์ผลไม้อป่าทั้งสิ้น 686.00 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 26.38 บาท/ปี

มูลค่าการใช้ประโยชน์ผลไม้ป่าโดยรวม“ชาวเล” มีมูลค่าการใช้ประโยชน์ผลไม้ป่าโดยรวมมากที่สุด โดยมีปริมาณทั้งสิ้น 1,711.80 บาท/ปีเฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 74.43 บาท/ปี รองลงมาคือ “ชาวพื้นเมือง” มีมูลค่าการใช้ประโยชน์ผลไม้ป่าทั้งสิ้น 732.50 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 3.70 บาท/ปีและ “ชาวลานู” มีมูลค่าการใช้ประโยชน์ผลไม้ป่าทั้งสิ้น 686.00 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 26.38 บาท/ปี

2.4 สัตว์ป่า

ปริมาณการใช้ประโยชน์

ปริมาณการขายสัตว์ป่า“ชาวไทยพื้นเมือง” มีปริมาณการขายสัตว์ป่ามากที่สุด โดยมีปริมาณทั้งสิ้น 20.00กก./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 0.10 กก./ปี

ปริมาณการใช้ประโยชน์สัตว์ป่า“ชาวเล” มีปริมาณการใช้ประโยชน์สัตว์ป่ามากที่สุด โดยมีปริมาณทั้งสิ้น 106.00 กก./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 4.61 กก./ปีรองลงมาคือ “ชาวไทยพื้นเมือง” มีปริมาณการใช้สัตว์ป่าทั้งสิ้น 47.67 กก./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 0.24 กก./ปีและ “ชาวไทใหญ่” มีปริมาณการใช้สัตว์ป่าทั้งสิ้น 22.00 กก./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ1.10กก./ปี

ปริมาณการใช้ประโยชน์สัตว์ป่าโดยรวม“ชาวเล” มีปริมาณการใช้ประโยชน์สัตว์ป่าโดยรวมมากที่สุด โดยมีปริมาณทั้งสิ้น 106.00 กก./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 4.61 กก./ปีรองลงมาคือ “ชาวไทยพื้นเมือง” มีปริมาณการใช้สัตว์ป่าทั้งสิ้น 67.67 กก./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 0.34 กก./ปี และ “ลานู” มีปริมาณการใช้สัตว์ป่าทั้งสิ้น 22.00 กก./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 1.10 กก./ปี

มูลค่าการใช้ประโยชน์

มูลค่าการขายสัตว์ป่า“ชาวไทยพื้นเมือง” มีมูลค่าการขายสัตว์ป่ามากที่สุด โดยมีปริมาณทั้งสิ้น 1,200.00 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 6.06 บาท/ปี

มูลค่าการใช้ประโยชน์สัตว์ป่า “ชาวลีซุ” มีมูลค่าการใช้ประโยชน์สัตว์ป่ามากที่สุด โดยมีมูลค่าทั้งสิ้น 26,200.00 บาท/ปี เหลือแล้วครัวเรือนละ 1,139.13 บาท/ปี รองลงมาคือ “ชาวไทยพื้นเมือง” มีมูลค่าการใช้ประโยชน์สัตว์ป่าทั้งสิ้น 10,417.50 บาท/ปี เหลือแล้วครัวเรือนละ 52.61 บาท/ปี และ “ชาวลานู” มีมูลค่าการใช้ประโยชน์สัตว์ป่าทั้งสิ้น 2,200.00 บาท/ปี เหลือแล้วครัวเรือนละ 110.00 บาท/ปี

มูลค่าการใช้ประโยชน์สัตว์ป่าโดยรวม “ชาวลีซุ” มีมูลค่าการใช้ประโยชน์สัตว์ป่าโดยรวมมากที่สุด โดยมีปริมาณทั้งสิ้น 26,200.00 บาท/ปี เหลือแล้วครัวเรือนละ 1,139.13 บาท/ปี รองลงมาคือ “ชาวไทยพื้นเมือง” มีมูลค่าการใช้ประโยชน์สัตว์ป่าทั้งสิ้น 11,671.50 บาท/ปี เหลือแล้วครัวเรือนละ 58.67 บาท/ปี และ “ชาวลานู” มีมูลค่าการใช้ประโยชน์สัตว์ป่าทั้งสิ้น 2,200.00 บาท/ปี เหลือแล้วครัวเรือนละ 110.00 บาท/ปี

2.5 แผลงทานได้

ปริมาณการใช้ประโยชน์

ปริมาณการขายแผลงทานได้ “ชาวลีซุ” มีปริมาณการขายแผลงทานได้มากที่สุด โดยมีปริมาณทั้งสิ้น 305 กก./ปี เหลือแล้วครัวเรือนละ 13.26 กก./ปี รองลงมาคือ “ชาวไทยพื้นเมือง” มีปริมาณการขายแผลงทานได้ทั้งสิ้น 16.01 กก./ปี เหลือแล้วครัวเรือนละ 0.08 กก./ปี และ “ชาวม้ง” มีปริมาณการขายแผลงทานได้ทั้งสิ้น 5.00 กก./ปี เหลือแล้วครัวเรือนละ 0.24 กก./ปี

ปริมาณการใช้ประโยชน์แผลงทานได้ “ชาวลีซุ” มีปริมาณการใช้ประโยชน์แผลงทานได้มากที่สุด โดยมีปริมาณทั้งสิ้น 165.20 กก./ปี เหลือแล้วครัวเรือนละ 7.18 กก./ปี รองลงมาคือ “ชาวไทยพื้นเมือง” มีปริมาณการใช้แผลงทานได้ทั้งสิ้น 106.18 กก./ปี เหลือแล้วครัวเรือนละ 0.54 กก./ปี และ “ชาวม้ง” มีปริมาณการใช้แผลงทานได้ทั้งสิ้น 25.02 กก./ปี เหลือแล้วครัวเรือนละ 1.19 กก./ปี

ปริมาณการใช้ประโยชน์แผลงทานได้โดยรวม “ชาวลีซุ” มีปริมาณการใช้ประโยชน์แผลงทานได้โดยรวมมากที่สุด โดยมีปริมาณทั้งสิ้น 470.20 กก./ปี เหลือแล้วครัวเรือนละ 20.44 กก./ปี รองลงมาคือ “ชาวไทยพื้นเมือง” มีปริมาณการใช้แผลงทานได้ทั้งสิ้น 122.28 กก./ปี เหลือแล้ว

ครัวเรือนละ 0.62 กก./ปีและ “ชาวลานู” มีปริมาณการใช้แมลงทานได้ทั้งสิ้น 30.02 กก./ปีเฉลี่ยแล้ว ครัวเรือนละ 1.43 กก./ปี

มูลค่าการใช้ประโยชน์

มูลค่าการขายแมลงทานได้ “ชาวลานู” มีมูลค่าการขายแมลงทานได้มากที่สุด โดยมีมูลค่าทั้งสิ้น 31,250.00 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 1,358.70 บาท/ปี รองลงมาก็คือ “ชาวไทยพื้นเมือง” มีมูลค่าการขายแมลงทานได้ทั้งสิ้น 3,710.00 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 18.74 บาท/ปี และ “ชาวม้ง” มีมูลค่าการขายแมลงทานได้ทั้งสิ้น 500.00 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 23.81 บาท/ปี

มูลค่าการใช้ประโยชน์แมลงทานได้ “ชาวลีซุ” มีมูลค่าการใช้ประโยชน์แมลงทานได้มากที่สุด โดยมีปริมาณทั้งสิ้น 17,861.00 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 776.57 บาท/ปี รองลงมาก็คือ “ชาวไทยพื้นเมือง” มีมูลค่าการใช้ประโยชน์แมลงทานได้ทั้งสิ้น 17,094.60 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 86.34 บาท/ปี และ “ชาวม้ง” มีมูลค่าการใช้ประโยชน์แมลงทานได้ทั้งสิ้น 4,932.00 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 234.86 บาท/ปี

-

มูลค่าการใช้ประโยชน์แมลงทานได้โดยรวม “ชาวลีซุ” มีมูลค่าการใช้ประโยชน์แมลงทานได้โดยรวมมากที่สุด โดยมีมูลค่าทั้งสิ้น 49,111.00 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 2,135.26 บาท/ปี รองลงมาก็คือ “ชาวไทยพื้นเมือง” มีมูลค่าการใช้ประโยชน์แมลงทานได้ทั้งสิ้น 20,804.60 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 105.57 บาท/ปี และ “ชาวม้ง” มีมูลค่าการใช้ประโยชน์แมลงทานได้ทั้งสิ้น 5,432.00 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 258.67 บาท/ปี

2.6 สมุนไพรป่า

ปริมาณการใช้ประโยชน์

ปริมาณการขายสมุนไพรป่า “ชาวไทยพื้นเมือง” มีปริมาณการขายสมุนไพรป่ามากที่สุด โดยมีปริมาณทั้งสิ้น 104.50กก./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 0.53 กก./ปี

ปริมาณการใช้ประโยชน์สมุนไพรป่า “ชาวไทยพื้นเมือง” มีปริมาณการใช้ประโยชน์สมุนไพรป่ามากที่สุด โดยมีปริมาณทั้งสิ้น 38.00 กก./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 0.19 กก./ปี รองลงมาคือ “ชาวลีซุ” มีปริมาณการใช้สมุนไพรป่าทั้งสิ้น 1.00 กก./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 0.04 กก./ปี

ปริมาณการใช้ประโยชน์สมุนไพรป่าโดยรวม “ชาวไทยพื้นเมือง” มีปริมาณการใช้ประโยชน์สมุนไพรป่าโดยรวมมากที่สุด โดยมีปริมาณทั้งสิ้น 142.50 กก./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 0.72 กก./ปี รองลงมาคือ “ชาวลีซุ” มีปริมาณการใช้สมุนไพรป่าทั้งสิ้น 1.00 กก./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 0.04 กก./ปี

มูลค่าการใช้ประโยชน์

มูลค่าการขายสมุนไพรป่า “ชาวไทยพื้นเมือง” มีมูลค่าการขายสมุนไพรป่ามากที่สุด โดยมีปริมาณทั้งสิ้น 26,125.00 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 131.94 บาท/ปี

มูลค่าการใช้ประโยชน์สมุนไพรป่า “ชาวไทยพื้นเมือง” มีมูลค่าการใช้ประโยชน์สมุนไพรป่ามากที่สุด โดยมีปริมาณทั้งสิ้น 5,000.00 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 25.25 บาท/ปี รองลงมาคือ “ชาวลีซุ” มีมูลค่าการใช้ประโยชน์สมุนไพรป่าทั้งสิ้น 250.00 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 10.87 บาท/ปี

มูลค่าการใช้ประโยชน์สมุนไพรป่าโดยรวม “ชาวไทยพื้นเมือง” มีมูลค่าการใช้ประโยชน์สมุนไพรป่าโดยรวมมากที่สุด โดยมีปริมาณทั้งสิ้น 31,125.00 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 157.20 บาท/ปี รองลงมาคือ “ชาวลีซุ” มีมูลค่าการใช้ประโยชน์สมุนไพรป่าทั้งสิ้น 250.00 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 10.87 บาท/ปี

2.7 ชันและยางไม้

ปริมาณการใช้ประโยชน์

ปริมาณการขายชันและยางไม้ “ชาวไทยพื้นเมือง” มีปริมาณการขายชันและยางไม้มากที่สุด โดยมีปริมาณทั้งสิ้น 50.00 กก./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 0.25 กก./ปี

ปริมาณการใช้ประโยชน์ชั้นและยางไม้ “ชาวลีซู” มีปริมาณการใช้ประโยชน์ชั้นและยางไม้มากที่สุด โดยมีปริมาณทั้งสิ้น 2.00 กก./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 0.09 กก./ปี

ปริมาณการใช้ประโยชน์ชั้นและยางไม้โดยรวม “ชาวไทยพื้นเมือง” มีปริมาณการใช้ประโยชน์ชั้นและยางไม้โดยรวมมากที่สุด โดยมีปริมาณทั้งสิ้น 50.00 กก./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 0.25 กก./ปี รองลงมาคือ “ชาวลีซู” มีปริมาณการใช้ชั้นและยางไม้ทั้งสิ้น 2.00 กก./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 0.09 กก./ปี

มูลค่าการใช้ประโยชน์

มูลค่าการขายชั้นและยางไม้ “ชาวไทยพื้นเมือง” มีมูลค่าการขายชั้นและยางไม้มากที่สุด โดยมีปริมาณทั้งสิ้น 2,500.00 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 12.63 บาท/ปี

มูลค่าการใช้ประโยชน์ชั้นและยางไม้ “ชาวลีซู” มีมูลค่าการใช้ประโยชน์ชั้นและยางไม้มากที่สุด โดยมีปริมาณทั้งสิ้น 100.00 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 4.35 บาท/ปี

มูลค่าการใช้ประโยชน์ชั้นและยางไม้โดยรวม “ชาวไทยพื้นเมือง” มีมูลค่าการใช้ประโยชน์ชั้นและยางไม้โดยรวมมากที่สุด โดยมีปริมาณทั้งสิ้น 2,500.00 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 12.63 บาท/ปี รองลงมาคือ “ชาวลีซู” มีมูลค่าการใช้ประโยชน์ชั้นและยางไม้ทั้งสิ้น 100.00 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 4.35 บาท/ปี

2.8 กล้วยไม้ป่า

ปริมาณการใช้ประโยชน์

ไม่มีปริมาณการขายกล้วยไม้ป่า

ปริมาณการใช้ประโยชน์กล้วยไม้ป่า “ชาวไทยพื้นเมือง” มีปริมาณการใช้ประโยชน์กล้วยไม้ป่ามากที่สุดโดยมีปริมาณทั้งสิ้น 60.00 กอ/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 0.30 กอ/ปี รองลงมาคือ “ชาวลีซุ” มีปริมาณการใช้กล้วยไม้ป่าทั้งสิ้น 15.00 กอ/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 0.65 กอ/ปีและ “ชาวม้ง” มีปริมาณการใช้กล้วยไม้ป่าทั้งสิ้น 2.00 กอ/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 0.10 กอ/ปี

ปริมาณการใช้ประโยชน์กล้วยไม้ป่า “ชาวไทยพื้นเมือง” มีปริมาณการใช้ประโยชน์กล้วยไม้ป่าโดยรวมมากที่สุดโดยมีปริมาณทั้งสิ้น 60.00 กอ/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 0.30 กอ/ปี รองลงมาคือ “ชาวลีซุ” มีปริมาณการใช้กล้วยไม้ป่าทั้งสิ้น 15.00 กอ/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 0.65 กอ/ปีและ “ชาวม้ง” มีปริมาณการใช้กล้วยไม้ป่าทั้งสิ้น 2.00 กอ/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 0.10 กอ/ปี

มูลค่าการใช้ประโยชน์

ไม่มีมูลค่าการขายกล้วยไม้ป่า

มูลค่าการใช้ประโยชน์กล้วยไม้ป่า “ชาวไทยพื้นเมือง” มีปริมาณการใช้ประโยชน์กล้วยไม้ป่ามากที่สุด โดยมีปริมาณทั้งสิ้น 6,000.00 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 30.30 บาท/ปี รองลงมาคือ “ชาวลีซุ” มีมูลค่าการใช้ประโยชน์กล้วยไม้ป่าทั้งสิ้น 1,500.00 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 65.22 บาท/ปีและ “ชาวม้ง” มีมูลค่าการใช้กล้วยไม้ป่าทั้งสิ้น 200.00 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 9.52 บาท/ปี

มูลค่าการใช้ประโยชน์กล้วยไม้ป่า “ชาวไทยพื้นเมือง” มีมูลค่าการใช้ประโยชน์กล้วยไม้ป่าโดยรวมมากที่สุดโดยมีปริมาณทั้งสิ้น 6,000.00 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 30.30 บาท/ปีรองลงมาคือ “ชาวลีซุ” มีมูลค่าการใช้ประโยชน์กล้วยไม้ป่าทั้งสิ้น 1,500.00บาท/ปีเฉลี่ยแล้ว

ครัวเรือนละ 65.22 บาท/ปีและ “ชาววัง” มีมูลค่าการใช้จ่ายด้วยไม้ป่าทั้งสิ้น 200.00 บาท/ปีเฉลี่ยแล้ว ครัวเรือนละ 9.52 บาท/ปี

2.9 น้ำผึ่งป่า

ปริมาณการใช้ประโยชน์

ปริมาณการขายนํ้าผึ่งป่า “ชาวไทยพื้นเมือง” มีปริมาณการขายนํ้าผึ่งป่ามากที่สุด โดยมีปริมาณทั้งสิ้น 302.00 ลิตร/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 1.53 ลิตร/ปี รองลงมาคือ “ชาวลานู” มีปริมาณการขายนํ้าผึ่งป่าทั้งสิ้น 3.00ลิตร/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 0.12 ลิตร/ปี

ปริมาณการใช้ประโยชน์นํ้าผึ่งป่า “ชาวไทยพื้นเมือง” มีปริมาณการใช้ประโยชน์ นํ้าผึ่งป่ามากที่สุดโดยมีปริมาณทั้งสิ้น 50.50 ลิตร/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 0.26 ลิตร/ปี รองลงมาคือ “ชาวลีซุ” มีปริมาณการใช้นํ้าผึ่งป่าทั้งสิ้น 11.50 ลิตร/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 0.50 ลิตร/ปี และ “ชาววัง” มีปริมาณการนํ้าผึ่งป่าทั้งสิ้น 20.00 ลิตร/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 0.08 ลิตร/ปี

ปริมาณการใช้ประโยชน์นํ้าผึ่งป่าโดยรวม “ชาวไทยพื้นเมือง” มีปริมาณการใช้ ประโยชน์นํ้าผึ่งป่าโดยรวมมากที่สุดโดยมีปริมาณทั้งสิ้น 352.50 ลิตร/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 1.78 ลิตร/ปี รองลงมาคือ “ชาวลีซุ” มีปริมาณการใช้นํ้าผึ่งป่าทั้งสิ้น 11.50 ลิตร/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 0.50 ลิตร/ปี และ “ชาวลานู” มีปริมาณการใช้นํ้าผึ่งป่าทั้งสิ้น 5.00 ลิตร/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 0.19 ลิตร/ปี

มูลค่าการใช้ประโยชน์

มูลค่าการขายนํ้าผึ่งป่า “ชาวไทยพื้นเมือง” มีมูลค่าการขายนํ้าผึ่งป่ามากที่สุด โดยมี มูลค่าทั้งสิ้น 45,300.00 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 228.79 บาท/ปี รองลงมาคือ “ชาวลานู” มีมูลค่าการขายนํ้าผึ่งป่าทั้งสิ้น 450.00 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 17.31 บาท/ปี

มูลค่าการใช้ประโยชน์น้ำฝึ่งป่า “ชาวไทยพื้นเมือง” มีมูลค่าการใช้ประโยชน์น้ำฝึ่งป่ามากที่สุดโดยมีมูลค่าทั้งสิ้น 7,575.00 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 38.26 บาท/ปี รองลงมาคือ “ชาวลีซุ” มีมูลค่าการใช้ประโยชน์น้ำฝึ่งป่าทั้งสิ้น 1,725.00 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 75.00 บาท/ปี และ “ชาวลานู” มีมูลค่าการใช้ประโยชน์น้ำฝึ่งป่าทั้งสิ้น 300.00 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 11.54 บาท/ปี

มูลค่าการใช้ประโยชน์น้ำฝึ่งป่าโดยรวม “ชาวไทยพื้นเมือง” มีมูลค่าการใช้ประโยชน์น้ำฝึ่งป่าโดยรวมมากที่สุดโดยมีปริมาณทั้งสิ้น 52,875.00 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 267.05 บาท/ปี รองลงมาคือ “ชาวลีซุ” มีมูลค่าการใช้ประโยชน์น้ำฝึ่งป่าทั้งสิ้น 1,725.00 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 75.00 บาท/ปี และ “ชาวลานู” มีมูลค่าการใช้ประโยชน์น้ำฝึ่งป่าทั้งสิ้น 750.00 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 28.85 บาท/ปี

2.10 รังฝึ่งและรังต่อ

ปริมาณการใช้ประโยชน์

ปริมาณการขายรังฝึ่งและรังต่อ “ชาวไทยพื้นเมือง” มีปริมาณการขายรังฝึ่งและรังต่อมากที่สุด โดยมีปริมาณทั้งสิ้น 52.00 กก./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 0.26 กก./ปี รองลงมาคือ “ชาวลานู” มีปริมาณการขายรังฝึ่งและรังต่อทั้งสิ้น 20.00 กก./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 0.77 กก./ปี

ปริมาณการใช้ประโยชน์รังฝึ่งและรังต่อ “ชาวลีซุ” มีปริมาณการใช้ประโยชน์รังฝึ่งและรังต่อมากที่สุดโดยมีปริมาณทั้งสิ้น 16.00 กก./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 0.70 กก./ปี รองลงมาคือ “ชาวไทยพื้นเมือง” มีปริมาณการใช้รังฝึ่งและรังต่อทั้งสิ้น 4.00 กก./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 0.02 กก./ปี

ปริมาณการใช้ประโยชน์รังฝึ่งและรังต่อโดยรวม “ชาวไทยพื้นเมือง” มีปริมาณการใช้ประโยชน์รังฝึ่งและรังต่อโดยรวมมากที่สุดโดยมีปริมาณทั้งสิ้น 56.00 กก./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 0.28 กก./ปี รองลงมาคือ “ชาวลานู” มีปริมาณการใช้รังฝึ่งและรังต่อทั้งสิ้น 20.00 กก./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 0.77 กก./ปี และ “ชาวลีซุ” มีปริมาณการใช้รังฝึ่งและรังต่อทั้งสิ้น 16.00 กก./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 0.70 กก./ปี

มูลค่าการใช้ประโยชน์

มูลค่าการขายรังผึ้งและรังต่อ “ชาวไทยพื้นเมือง” มีมูลค่าการขายรังผึ้งและรังต่อมากที่สุด โดยมีมูลค่าทั้งสิ้น 45,300.00 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 52.12 บาท/ปี รองลงมาคือ “ชาวลานู” มีมูลค่าการขายรังผึ้งและรังต่อทั้งสิ้น 4,000.00 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 513.85 บาท/ปี

มูลค่าการใช้ประโยชน์รังผึ้งและรังต่อ “ชาวลีซุ” มีปริมาณการใช้ประโยชน์รังผึ้งและรังต่อมากที่สุดโดยมีปริมาณทั้งสิ้น 2,720.00 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 11,826 บาท/ปี รองลงมาคือ “ชาวไทยพื้นเมือง” มีมูลค่าการใช้ประโยชน์รังผึ้งและรังต่อทั้งสิ้น 720.00 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 3.64 บาท/ปี และ “ชาวม้ง” มีมูลค่าการใช้รังผึ้งและรังต่อทั้งสิ้น 190.80 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 7.66 บาท/ปี

มูลค่าการใช้ประโยชน์รังผึ้งและรังต่อโดยรวม “ชาวไทยพื้นเมือง” มีมูลค่าการใช้ประโยชน์รังผึ้งและรังต่อโดยรวมมากที่สุดโดยมีปริมาณทั้งสิ้น 11,040.00 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 55.76 บาท/ปี รองลงมาคือ “ชาวลานู” มีมูลค่าการใช้ประโยชน์รังผึ้งและรังต่อทั้งสิ้น 4,000.00 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 153.85 บาท/ปี และ “ชาวลานู” มีมูลค่าการใช้รังผึ้งและรังต่อทั้งสิ้น 2,720.00 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 163.48 บาท/ปี

2.11 หน่อไม้ป่า

ปริมาณการใช้ประโยชน์

ปริมาณการขายหน่อไม้ป่า “ชาวไทยพื้นเมือง” มีปริมาณการขายหน่อไม้ป่ามากที่สุดโดยมีปริมาณทั้งสิ้น 6,855.68 กก./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 34.62 กก./ปี รองลงมาคือ “ชาวไทใหญ่” มีปริมาณการขายหน่อไม้ป่าทั้งสิ้น 163.35 กก./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 8.17 กก./ปี และ “ชาวลานู” มีปริมาณการขายหน่อไม้ป่าทั้งสิ้น 115.00 กก./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 4.42 กก./ปี

ปริมาณการใช้ประโยชน์หน่อไม้ป่า “ชาวไทยพื้นเมือง” มีปริมาณการใช้ประโยชน์หน่อไม้ป่ามากที่สุดโดยมีปริมาณทั้งสิ้น 1,436.55 กก./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 7.26 กก./ปี รองลงมาคือ “ชาวล่าหู่” มีปริมาณการใช้หน่อไม้ป่าทั้งสิ้น 407.67 กก./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 15.68 กก./ปี และ “ชาวลีซู” มีปริมาณการใช้หน่อไม้ป่าทั้งสิ้น 324.00 กก./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 14.09 กก./ปี

ปริมาณการใช้ประโยชน์หน่อไม้ป่าโดยรวม “ชาวไทยพื้นเมือง” มีปริมาณการใช้ประโยชน์หน่อไม้ป่าโดยรวมมากที่สุดโดยมีปริมาณทั้งสิ้น 8,292.23 กก./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 41.88 กก./ปี รองลงมาคือ “ชาวล่าหู่” มีปริมาณการใช้หน่อไม้ป่าทั้งสิ้น 522.67 กก./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 20.10 กก./ปี และ “ชาวไทใหญ่” มีปริมาณการใช้หน่อไม้ป่าทั้งสิ้น 433.39 กก./ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 21.12 กก./ปี

มูลค่าการใช้ประโยชน์

มูลค่าการขายหน่อไม้ป่า “ชาวไทยพื้นเมือง” มีมูลค่าการขายหน่อไม้ป่ามากที่สุดโดยมีปริมาณทั้งสิ้น 120,196.80 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 607.05 บาท/ปี รองลงมาคือ “ชาวไทใหญ่” มีมูลค่าการขายหน่อไม้ป่าทั้งสิ้น 3,100.50 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 156.68 บาท/ปี และ “ชาวล่าหู่” มีมูลค่าการขายหน่อไม้ป่าทั้งสิ้น 1,350.00 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 51.92 บาท/ปี

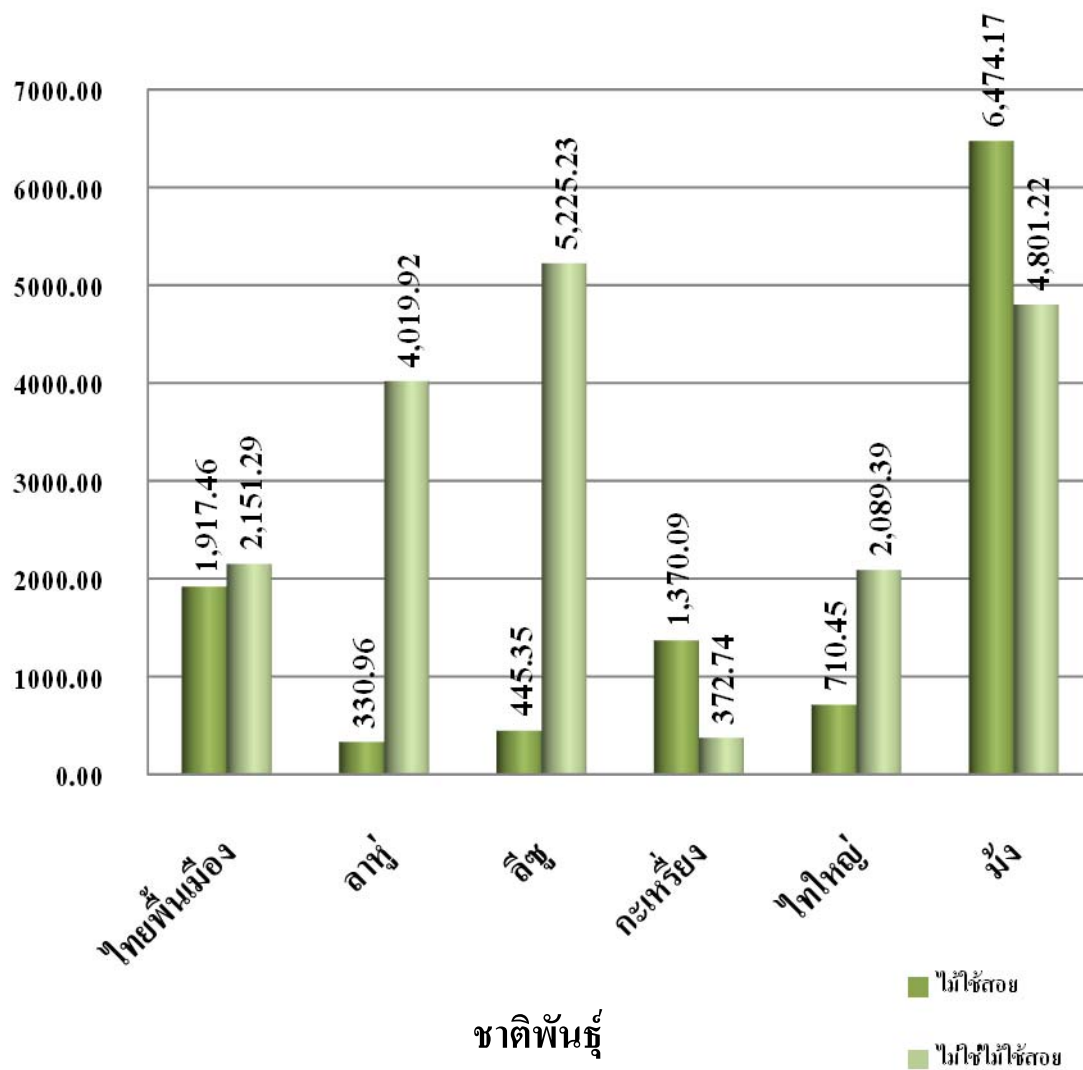
มูลค่าการใช้ประโยชน์หน่อไม้ป่า “ชาวไทยพื้นเมือง” มีมูลค่าการใช้ประโยชน์หน่อไม้ป่ามากที่สุดโดยมีปริมาณทั้งสิ้น 21,528.50 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 108.73 บาท/ปี รองลงมาคือ “ชาวล่าหู่” มีมูลค่าการใช้ประโยชน์หน่อไม้ป่าทั้งสิ้น 5,406.70 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 207.95 บาท/ปี และ “ชาวไทใหญ่” มีมูลค่าการใช้หน่อไม้ป่าทั้งสิ้น 4,044.00 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 202.20 บาท/ปี

มูลค่าการใช้ประโยชน์หน่อไม้ป่าโดยรวม “ชาวไทยพื้นเมือง” มีมูลค่าการใช้ประโยชน์หน่อไม้ป่าโดยรวมมากที่สุดโดยมีปริมาณทั้งสิ้น 141,725.30 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 715.78 บาท/ปี รองลงมาคือ “ชาวไทใหญ่” มีมูลค่าการใช้ประโยชน์หน่อไม้ป่าทั้งสิ้น 7,177.50

บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 358.88 บาท/ปี และ“ชาวลานู” มีมูลค่าการใช้หน่อไม้ป่าทั้งสิ้น 6,756.70 บาท/ปี เฉลี่ยแล้วครัวเรือนละ 259.87 บาท/ปี

จากผลการศึกษาพบว่าครัวเรือนในพื้นที่ลุ่มน้ำปิง ตอนบนส่วนที่ 1 อำเภอเชิงดาว จังหวัดเชียงใหม่ยังมีการใช้ประโยชน์จากของป่าทั้งเพื่อขาย อุปโภค และบริโภคโดยลักษณะของชาติพันธุ์มีส่วนสำคัญต่อการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่า ซึ่งมูลค่าเฉลี่ยต่อครัวเรือนโดยรวมแล้วพบว่าชาวม้งมีการใช้ประโยชน์จากของป่าด้านไม้ใช้สอยสูงถึง 6,474.17 บาท/ปี/ครัวเรือน ซึ่งในขณะที่ลื้อมีการใช้ประโยชน์ด้าน ไม้ใช้ไม้ใช้สอยสูงถึง 5,225.23 บาท/ปี/ครัวเรือน ชาวม้ง และลานูน้อยลงตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องมาจากชาวเผ่าม้ง ลื้อ และลานูส่วนมากอาศัยอยู่พื้นที่ใกล้ป่า ประกอบอาชีพเกษตรกรรมในพื้นที่บริเวณรอบๆป่า จึงมีการนำของป่าออกมาใช้ประโยชน์เป็นจำนวนมากมาใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ไม้ไผ่ หน่อไม้ เห็ดป่า พืช และผักผลไม้ป่า เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องจากการได้รับการสืบทอดภูมิปัญญาในการเก็บของป่าอยู่มากจากบรรพบุรุษมากกว่าชาวไทยพื้นเมือง กะเหรี่ยง และชาวไทยใหญ่ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ไกลจากพื้นที่ป่าจึงทำให้มีการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าน้อยกว่า

มูลค่าการใช้ประโยชน์จากของป่า (บาท/ปี/ครัวเรือน)

ภาพที่ 5.1 แผนภูมิมูลค่าการใช้ประโยชน์จากของป่าเฉลี่ยต่อครัวเรือนจำแนกตามชาติพันธุ์

ตารางที่ 5.2 ปริมาณและมูลค่าการใช้ประโยชน์จากของป่าของครัวเรือนตัวอย่างชาวไทยพื้นเมือง

ประเภทของผลผลิต จากป่า	ปริมาณ				มูลค่า (บาท/ปี/ครัวเรือน)							
	ปริมาณ การขาย	เฉลี่ย	ปริมาณ การใช้	เฉลี่ย	ปริมาณ รวม	เฉลี่ย	มูลค่าการ ขาย	เฉลี่ย	มูลค่าการใช้	เฉลี่ย	มูลค่ารวม	เฉลี่ย
ไทยพื้นเมือง (n = 198)												
ไม้ใช้สอย (ลบ.ม./ปี)											379,657.00	1917.46
ไม้ใช้สอย (ลบ.ม./ปี)	1,942.00	9.81	2,009.00	10.15	3,951.00	19.95	38,000.00	191.92	29,122.00	147.08	67,122.00	339.00
ไม้ฟืน (ลบ.ม./ปี)	0.00	0.00	4,170.80	21.06	4,170.80	21.06	0.00	0.00	312,535.00	1,578.46	312,535.00	1,578.46
ไม้ใช้ทำไม้ใช้สอย											425,955.26	2151.28
เห็ดป่า (กก./ปี)	306.94	1.55	475.93	2.40	782.87	3.95	44,722.20	225.87	70,162.20	354.35	114,884.40	580.22
ผักป่า (กก./ปี)	837.24	4.23	515.84	2.61	1,353.08	6.83	14,563.15	73.55	18,037.81	91.10	32,600.96	164.65
ผลไม้ป่า (กก./ปี)	10.00	0.05	90.24	0.46	100.24	0.51	50.00	0.25	732.50	3.70	782.50	3.95
สัตว์ป่า(กก./ปี)	20.00	0.10	47.67	0.24	67.67	0.34	1,200.00	6.06	10,417.50	52.61	11,617.50	58.67
แมลงทานได้(กก./ปี)	16.10	0.08	106.18	0.54	122.28	0.62	3,710.00	18.74	17,094.60	86.34	20,804.60	105.07
สมุนไพรป่า(กก./ปี)	104.50	0.53	38.00	0.19	142.50	0.72	26,125.00	131.94	5,000.00	25.25	31,125.00	157.20
ชัน และยางไม้ (กก./ปี)	50.00	0.25	0.00	0.00	50.00	0.25	2,500.00	12.63	0.00	0.00	2,500.00	12.63
กล้วยไม้ป่า (กอ/ปี)	0.00	0.00	60.00	0.30	60.00	0.30	0.00	0.00	6,000.00	30.30	6,000.00	30.30
น้ำผึ้งป่า (ลิตร/ปี)	302.00	1.53	50.50	0.26	352.50	1.78	45,300.00	228.79	7,575.00	38.26	52,875.00	267.05
รังผึ้ง และรังต่อ (กก./ปี)	52.00	0.26	4.00	0.02	56.00	0.28	10,320.00	52.12	720.00	3.64	11,040.00	55.76
หน่อไม้ป่า (กก./ปี)	6,855.68	34.62	1,436.55	7.26	8,292.23	41.88	120,196.80	607.05	21,528.50	108.73	141,725.30	715.78

ตารางที่ 5.3 ปริมาณและมูลค่าการใช้ประโยชน์จากของป่าของครัวเรือนตัวอย่างชาวลาหู่

ประเภทของผลผลิต จากป่า	ปริมาณ						มูลค่า					
	ปริมาณ	เฉลี่ย	ปริมาณ	เฉลี่ย	ปริมาณรวม	เฉลี่ย	มูลค่า	เฉลี่ย	มูลค่า	เฉลี่ย	มูลค่ารวม	เฉลี่ย
	การขาย		การใช้				การขาย		การใช้			
ลาหู่ (n = 26)												
ไม้ใช้สอย (ลบ.ม./ปี)											8,605.00	330.97
ไม้ใช้สอย (ลบ.ม./ปี)	0.00	0.00	145.00	5.58	145.00	5.58	0.00	0.00	2,830.00	108.85	2,830.00	108.85
ไม้ฟืน (ลบ.ม./ปี)	50.00	1.92	27.00	1.04	77.00	2.96	3,750.00	144.23	2,025.00	77.88	5,775.00	222.12
ไม้ใช้ไม้ใช้สอย											104,517..90	4,019.92
เห็ดป่า (กก./ปี)	454.60	17.48	117.69	4.53	572.29	22.01	681.90	26.23	18,773.40	722.05	86,963.40	3,344.75
ผักป่า (กก./ปี)	30.00	1.15	80.34	3.09	110.34	4.24	600.00	23.08	1,781.80	68.53	2,381.80	91.61
ผลไม้ป่า (กก./ปี)	0.00	0.00	63.00	2.42	63.00	2.42	0.00	0.00	686.00	26.38	686.00	26.38
สัตว์ป่า(กก./ปี)	0.00	0.00	5.00	0.19	5.00	0.19	0.00	0.00	180.00	6.92	180.00	6.92
แมลงทานได้(กก./ปี)	0.00	0.00	11.50	0.44	11.50	0.44	0.00	0.00	2,800.00	107.69	2,800.00	107.69
สมุนไพรป่า(กก./ปี)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
ชัน และยางไม้ (กก./ปี)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
กล้วยไม้ป่า (กอ/ปี)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
น้ำผึ้งป่า (ลิตร/ปี)	3.00	0.12	2.00	0.08	5.00	0.19	450.00	17.31	300.00	11.54	750.00	28.85
รังผึ้ง และรังต่อ (กก./ปี)	20.00	0.77	0.00	0.00	20.00	0.77	4,000.00	153.85	0.00	0.00	4,000.00	153.85
หน่อไม้ป่า (กก./ปี)	115.00	4.42	407.67	15.68	522.67	20.10	1,350.00	51.92	5,406.70	207.95	6,756.70	259.87

ตารางที่ 5.4 ปริมาณและมูลค่าการใช้ประโยชน์จากของป่าของครัวเรือนตัวอย่างชาวลีซุ

ประเภทของผลผลิต จากป่า	ปริมาณ						มูลค่า					
	ปริมาณ	เฉลี่ย	ปริมาณ	เฉลี่ย	ปริมาณ	เฉลี่ย	มูลค่า	เฉลี่ย	มูลค่า	เฉลี่ย	มูลค่ารวม	เฉลี่ย
	การขาย		การใช้		รวม		การขาย		การใช้			
ลีซุ (n = 23)												
ไม้ใช้สอย (ลบ.ม./ปี)											10,243.00	330.97
ไม้ใช้สอย (ลบ.ม./ปี)	0.00	0.00	218.00	9.48	218.00	9.48	0.00	0.00	3,968.00	172.52	3,968.00	172.52
ไม้ฟืน (ลบ.ม./ปี)	0.00	0.00	135.00	5.87	135.00	5.87	0.00	0.00	6,275.00	272.83	6,275.00	272.83
ไม้ใช้ไม้ใช้สอย											120,180.30	5,225.24
เห็ดป่า (กก./ปี)	0.00	0.00	312.20	13.57	312.20	13.57	0.00	0.00	30,266.80	1,315.95	30,266.80	1,315.95
ผักป่า (กก./ปี)	0.00	0.00	143.00	6.22	143.00	6.22	0.00	0.00	2,835.70	123.29	2,835.70	123.29
ผลไม้ป่า (กก./ปี)	0.00	0.00	199.10	8.66	199.10	8.66	0.00	0.00	1,711.80	74.43	1,711.80	74.43
สัตว์ป่า(กก./ปี)	0.00	0.00	106.00	4.61	106.00	4.61	0.00	0.00	26,200.00	1,139.13	26,200.00	1,139.13
แมลงทานได้(กก./ปี)	305.00	13.26	165.20	7.18	470.20	20.44	31,250.00	1,358.70	17,861.00	776.57	49,111.00	2,135.26
สมุนไพรป่า(กก./ปี)	0.00	0.00	1.00	0.04	1.00	0.04	0.00	0.00	250.00	10.87	250.00	10.87
ชัน และยางไม้ (กก./ปี)	0.00	0.00	2.00	0.09	2.00	0.09	0.00	0.00	100.00	4.35	100.00	4.35
กล้วยไม้ป่า (กอ/ปี)	0.00	0.00	15.00	0.65	15.00	0.65	0.00	0.00	1,500.00	65.22	1,500.00	65.22
น้ำผึ้งป่า (ลิตร/ปี)	0.00	0.00	11.50	0.50	11.50	0.50	0.00	0.00	1,725.00	75.00	1,725.00	75.00
รังผึ้ง และรังต่อ (กก./ปี)	0.00	0.00	16.00	0.70	16.00	0.70	0.00	0.00	2,720.00	118.26	2,720.00	118.26
หน่อไม้ป่า (กก./ปี)	0.00	0.00	324.00	14.09	324.00	14.09	0.00	0.00	3,760.00	163.48	3,760.00	163.48

ตารางที่ 5.5 ปริมาณและมูลค่าการใช้ประโยชน์จากของป่าของครัวเรือนตัวอย่างชาวกะเหรี่ยง

ประเภทของผลผลิต จากป่า	ปริมาณ						มูลค่า					
	ปริมาณ	เฉลี่ย	ปริมาณ	เฉลี่ย	ปริมาณ	เฉลี่ย	มูลค่า	เฉลี่ย	มูลค่าการ	เฉลี่ย	มูลค่ารวม	เฉลี่ย
	การขาย		การใช้		รวม		การขาย		ใช้			
กะเหรี่ยง (n = 32)												
ไม้ใช้สอย (ลบ.ม./ปี)											43,843.00	1,370.09
ไม้ใช้สอย (ลบ.ม./ปี)	1,170.00	36.56	595.00	18.59	1,765.00	55.16	0.00	0.00	11,818.00	369.31	35,218.00	1,100.56
ไม้ฟืน (ลบ.ม./ปี)	0.00	0.00	115.00	3.59	115.00	3.59	0.00	0.00	8,625.00	269.53	8,625.00	269.53
ไม้ใช้ไม้ใช้สอย											11,927.65	372.73
เห็ดป่า (กก./ปี)	6.67	0.21	40.24	1.26	46.91	1.47	0.00	0.00	6,156.30	192.38	6,156.30	192.38
ผักป่า (กก./ปี)	0.00	0.00	31.82	0.99	31.82	0.99	0.00	0.00	2,140.25	66.88	2,140.25	66.88
ผลไม้ป่า (กก./ปี)	0.00	0.00	5.00	0.16	5.00	0.16	0.00	0.00	46.00	1.44	46.00	1.44
สัตว์ป่า(กก./ปี)	0.00	0.00	10.00	0.31	10.00	0.31	0.00	0.00	880.00	27.50	880.00	27.50
แมลงทานได้(กก./ปี)	0.00	0.00	4.10	0.13	4.10	0.13	0.00	0.00	635.00	19.84	635.00	19.84
สมุนไพรป่า(กก./ปี)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
ชัน และยางไม้ (กก./ปี)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
กล้วยไม้ป่า (กอ/ปี)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
น้ำผึ้งป่า (ลิตร/ปี)	0.00	0.00	1.00	0.03	1.00	0.03	0.00	0.00	150.00	4.69	150.00	4.69
รังผึ้ง และรังต่อ (กก./ปี)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
หน่อไม้ป่า (กก./ปี)	0.00	0.00	117.34	3.67	117.34	3.67	0.00	0.00	1,920.10	60.00	1,920.10	60.00

ตารางที่ 5.6 ปริมาณและมูลค่าการใช้ประโยชน์จากของป่าของครัวเรือนตัวอย่างชาวไทใหญ่

ประเภทของผลผลิต จากป่า	ปริมาณ						มูลค่า					
	ปริมาณ	เฉลี่ย	ปริมาณ	เฉลี่ย	ปริมาณ	เฉลี่ย	มูลค่า	เฉลี่ย	มูลค่า	เฉลี่ย	มูลค่า	เฉลี่ย
	การขาย		การใช้		รวม		การขาย		การใช้		รวม	
ไทใหญ่ (n = 20)												
ไม้ใช้สอย (ลบ.ม./ปี)											14,209.00	710.45
ไม้ใช้สอย (ลบ.ม./ปี)	0.00	0.00	296.00	14.80	296.00	14.80	0.00	0.00	5,584.00	279.20	5,584.00	279.20
ไม้ฟืน (ลบ.ม./ปี)	0.00	0.00	115.00	5.75	115.00	5.75	0.00	0.00	8,625.00	431.25	8,625.00	431.25
ไม้ใช้ไม้ใช้สอย											41,787.80	2,089.40
เห็ดป่า (กก./ปี)	15.34	0.77	146.87	7.34	162.21	8.11	2,550.50	127.53	21,768.90	1,088.45	24,319.40	1,215.97
ผักป่า (กก./ปี)	0.00	0.00	75.71	3.79	75.71	3.79	0.00	0.00	4,803.10	240.16	4,803.10	240.16
ผลไม้ป่า (กก./ปี)	0.00	0.00	65.60	3.28	65.60	3.28	0.00	0.00	393.00	19.65	393.00	19.65
สัตว์ป่า(กก./ปี)	0.00	0.00	22.00	1.10	22.00	1.10	0.00	0.00	2,200.00	110.00	2,200.00	110.00
แมลงทานได้(กก./ปี)	0.00	0.00	16.39	0.82	16.39	0.82	0.00	0.00	2,894.80	144.74	2,894.80	144.74
สมุนไพรป่า(กก./ปี)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
ชัน และยางไม้ (กก./ปี)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
กล้วยไม้ป่า (กอ/ปี)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
น้ำผึ้งป่า (ลิตร/ปี)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
รังผึ้ง และรังต่อ (กก./ปี)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
หน่อไม้ป่า (กก./ปี)	163.35	8.17	259.04	12.95	422.39	21.12	3,133.50	156.68	4,044.00	202.20	7,177.50	358.88

ตารางที่ 5.7 ปริมาณและมูลค่าการใช้ประโยชน์จากของป่าของครัวเรือนตัวอย่างชาวม้ง

ประเภทของผลผลิต จากป่า	ปริมาณ						มูลค่า					
	ปริมาณ	เฉลี่ย	ปริมาณ	เฉลี่ย	ปริมาณ	เฉลี่ย	มูลค่า	เฉลี่ย	มูลค่า	เฉลี่ย	มูลค่ารวม	เฉลี่ย
	การขาย		การใช้		รวม		การขาย		การใช้			
ม้ง (n = 21)												
ไม้ใช้สอย (ลบ.ม./ปี)											135,957.50	6,474.17
ไม้ใช้สอย (ลบ.ม./ปี)	550.00	26.19	254.00	12.10	804.00	38.29	10,860.00	517.14	3,652.00	173.90	14,512.00	691.05
ไม้ฟืน (ลบ.ม./ปี)	0.00	0.00	1,620.34	77.16	1,620.34	77.16	0.00	0.00	121,445.50	5,783.12	121,445.50	5,783.12
ไม้ใช้สอย											100,825.70	4,801.22
เห็ดป่า (กก./ปี)	459.03	21.86	109.03	5.19	568.06	27.05	75,671.30	3,603.40	14,267.80	679.42	89,939.10	4,282.81
ผักป่า (กก./ปี)	26.67	1.27	41.70	1.99	68.37	3.26	266.70	12.70	1,812.75	86.32	2,079.45	99.02
ผลไม้ป่า (กก./ปี)	2.00	0.10	68.31	3.25	70.31	3.35	20.00	0.95	313.55	14.93	333.55	15.88
สัตว์ป่า(กก./ปี)	0.00	0.00	16.00	0.76	16.00	0.76	0.00	0.00	950.00	45.24	950.00	45.24
แมลงทานได้(กก./ปี)	5.00	0.24	25.02	1.19	30.02	1.43	500.00	23.81	4,932.00	234.86	5,432.00	258.67
สมุนไพรป่า(กก./ปี)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
ชัน และยางไม้ (กก./ปี)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
กล้วยไม้ป่า (กอ/ปี)	0.00	0.00	2.00	0.10	2.00	0.10	0.00	0.00	200.00	9.52	200.00	9.52
น้ำผึ้งป่า (ลิตร/ปี)	0.00	0.00	1.00	0.05	1.00	0.05	0.00	0.00	150.00	7.14	150.00	7.14
รังผึ้ง และรังต่อ (กก./ปี)	0.00	0.00	1.34	0.06	1.34	0.06	0.00	0.00	160.80	7.66	160.80	7.66
หน่อไม้ป่า (กก./ปี)	20.01	0.95	95.20	4.53	115.21	5.49	266.80	12.70	1,314.00	62.57	1,580.80	75.28

ปัจจัยทุนทางสังคม

การศึกษาปัจจัยทุนทางสังคมเป็นแนวทางการจัดการที่สำคัญต่อการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าเป็นอย่างมาก เพราะทุนทางสังคมจัดเป็นกระบวนการในการจัดการการใช้ทรัพยากรป่าไม้ที่อยู่ใกล้ชิดกับชุมชนมากที่สุด การศึกษาครั้งนี้จึงได้ศึกษาปัจจัยของทุนทางสังคมที่ส่งผลต่อการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่า จากการศึกษาพบว่าปัจจัยทุนทางสังคมส่งผลต่อการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่า เมื่อครัวเรือนตัวอย่างมีปัจจัยทุนทางสังคมที่ดีก็จะสามารถลดการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าได้เป็นอย่างมาก ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้แบ่งการศึกษาปัจจัยทุนทางสังคม 6 ด้าน ได้แก่

การรวมกลุ่มทางสังคม

จากการศึกษาการเข้าร่วมเป็นสมาชิกในกลุ่มต่าง ๆ ของกลุ่มครัวเรือนตัวอย่างในพื้นที่ลุ่มน้ำปิงตอนบนส่วนที่ 1 อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ชาติพันธุ์ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการเข้าร่วมสมาชิกกลุ่มต่างๆ ในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ชาวกระเหรี่ยง ชาวไทใหญ่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ ในชุมชนมากถึงร้อยละ 100 ซึ่งในทางกลับกันพบว่าชาวลahu และชาวม้งมีส่วนร่วมในการไม่เข้าร่วมกลุ่มต่างๆ ในชุมชนใกล้เคียงกัน ร้อยละ 26.92 และ 23.80 ตามลำดับ

จากครัวเรือนตัวอย่างที่เข้าร่วมสมาชิกกลุ่มต่างๆ ในชุมชนพบว่าจำนวนกลุ่มที่ชาติพันธุ์เข้าร่วมมากที่สุดคือ 1-3 กลุ่ม โดยเฉพาะชาวกระเหรี่ยงมีส่วนร่วมมากถึงร้อยละ 81.25 ชาติพันธุ์ที่เหลือพบว่ามีสัดส่วนใกล้เคียงกัน นอกจากนี้ยังพบว่าชาวกระเหรี่ยงมีครัวเรือนที่เข้าร่วมระหว่าง 7-9 กลุ่มในสัดส่วนที่มากที่สุดถึงร้อยละ 6.25 ในขณะที่ชาวไทใหญ่อ้อยละ 5.00 ตามลำดับ ระดับการมีส่วนร่วมในกลุ่มที่ครัวเรือนเป็นสมาชิกพบว่าทุกชาติพันธุ์มีส่วนร่วมในการมีส่วนร่วมในกลุ่มใกล้เคียงกันมากถึงร้อยละ 70 (ตารางที่ 5.8)

ตารางที่ 5.8 การรวมกลุ่มทางสังคมของกลุ่มครัวเรือนตัวอย่างกลุ่มจำแนกตามชาติพันธุ์

การรวมกลุ่ม ทางสังคม	ไทยพื้นเมือง		ลาหู่		ลีซู		กะเหรี่ยง		ไทใหญ่		ม้ง		รวม	
	(n = 198)		(n = 26)		(n = 23)		(n = 32)		(n = 20)		(n = 21)		(n = 320)	
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
การเข้าร่วมเป็นสมาชิกในกลุ่มต่าง ๆ														
ไม่เป็นสมาชิก	3	1.51	7	26.92	4	17.39	0	0.00	0	0.00	5	23.80	19	5.94
เป็นสมาชิก	195	98.48	19	73.37	19	82.60	32	100.00	20	100.00	16	76.19	301	94.06
จำนวนกลุ่มที่เข้าร่วมเป็นสมาชิก														
ไม่เข้าร่วม	3	1.51	7	26.92	8	34.78	0	0.00	0	0.00	5	23.80	23	7.19
1 - 3 กลุ่ม	133	67.17	14	53.84	15	65.21	26	81.25	15	75.00	13	61.90	216	67.50
4 – 6 กลุ่ม	56	28.28	4	15.38	0	0.00	4	12.5	4	20.00	3	14.28	71	22.19
7 - 9 กลุ่ม	6	3.03	1	3.84	0	0.00	2	6.25	1	5.00	0	0.00	10	3.13
ค่าต่ำสุด	1.00		1.00		1.00		1.00		1.00		1.00		0.00	
ค่าสูงสุด	9.00		8.00		3.00		7.00		7.00		6.00		9.00	
ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	2.97		2.00		1.04		2.91		2.60		1.90		2.65	
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.)	1.57		1.94		0.93		1.61		1.79		1.73		1.69	

ตารางที่ 5.8 (ต่อ)

การรวมกลุ่ม ทางสังคม	ไทยพื้นเมือง		ลาหู่		ลีซอ		กะเหรี่ยง		ไทใหญ่		ม้ง		รวม	
	(n = 198)		(n = 26)		(n = 23)		(n = 32)		(n = 20)		(n = 21)		(n = 320)	
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
ระดับการมีส่วนร่วมในกลุ่ม														
ที่เป็นสมาชิก														
สม่ำเสมอ	147	74.24	14	53.85	12	52.17	23	71.88	17	85.00	15	71.43	228	71.25
ปานกลาง	27	13.64	2	7.69	1	4.35	5	15.63	3	15.00	0	0.00	38	11.88
ไม่สม่ำเสมอ	19	9.60	3	11.54	2	8.70	4	12.50	0	0.00	1	4.76	29	9.06
ไม่ได้รับคำตอบ	5	2.53	7	26.92	8	34.78	0	0.00	0	0.00	5	23.81	25	7.81

การมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

จากการศึกษาการมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมของกลุ่มครัวเรือนตัวอย่างในพื้นที่ลุ่มน้ำปิงตอนบนส่วนที่ 1 อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ของทุกชาติพันธุ์มีการเข้าร่วมประชุมหมู่บ้าน โดยเกือบทุกชาติพันธุ์เข้าร่วมประชุมหมู่บ้านทุกเดือน

ในส่วนของการเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญนั้นส่วนใหญ่จะเข้าร่วมกิจกรรมวันสงกรานต์ โดยทุกชาติพันธุ์จะมีสัดส่วนของผู้เข้าร่วมมากกว่าไม่เข้าร่วม ยกเว้นชาวลahu มีสัดส่วนของผู้เข้าร่วมเท่ากับที่ไม่เข้าร่วม รองลงมาคืองานลอยกระทง ที่ชาวไทใหญ่พื้นเมือง ชาวกระเหรี่ยง ชาวไทใหญ่ มีสัดส่วนของผู้เข้าร่วมมากกว่าไม่เข้าร่วม และวันปีใหม่ที่มีสัดส่วนชาติพันธุ์ที่มีผู้เข้าร่วมมากกว่าไม่เข้าร่วม ได้แก่ ชาวลีซู ชาวไทใหญ่ และชาวม้ง ตามลำดับ

ด้านการพัฒนาหมู่บ้านด้านการลอกคลอง และด้านสิ่งก่อสร้างสาธารณะ ทุกชาติพันธุ์จะมีสัดส่วนของผู้เข้าร่วมน้อยกว่าไม่เข้าร่วม มีเพียงการตัดหญ้าที่มีบางชาติพันธุ์ที่มีสัดส่วนของผู้เข้าร่วมมากกว่าไม่เข้าร่วม ซึ่งได้แก่ ชาวลีซู ชาวกระเหรี่ยง และชาวไทใหญ่ ตามลำดับ

ด้านระดับการให้ความช่วยเหลือในชุมชน พบว่าทุกชาติพันธุ์จะมีการให้ความช่วยเหลือในชุมชนเกือบทั้งหมู่บ้าน ยกเว้นเพียงแต่ชาวลีซูที่มีสัดส่วนของการช่วยเหลือในชุมชนส่วนใหญ่ของหมู่บ้านเท่ากับเกือบทั้งหมู่บ้าน (ตารางที่ 5.9)

ความสามารถในการเข้าถึงข่าวสาร และการสื่อสาร

จากการศึกษาการรับรู้ข่าวสารผ่านสื่อต่างๆ ของกลุ่มครัวเรือนตัวอย่างในพื้นที่ลุ่มน้ำปิงตอนบนส่วนที่ 1 อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ส่วนใหญ่สามารถเข้าถึงข่าวสารทางด้านโทรทัศน์ได้มากที่สุดเฉลี่ยร้อยละ 60 ของสัดส่วนของแต่ละชาติพันธุ์ ในทางกลับกันพบว่าชาวม้ง และชาวลีซูเข้าถึงการสื่อสารนี้เพียงร้อยละ 38.10 และ 26.09 ตามลำดับ ด้านการพูดคุยกับเพื่อนบ้าน พบว่าชาวม้งมีสัดส่วนการพูดคุยกับเพื่อนบ้านสูงสุดถึงร้อยละ 42.86 และพบว่าชาวลีซูมีสัดส่วนการเข้าถึงวิทยุได้น้อยที่สุดเพียงร้อยละ 4.35 (ตารางที่ 5.10)

ตารางที่ 5.9 การมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมของครัวเรือนตัวอย่างจำแนกตามชาติพันธุ์

การมีความรับผิดชอบ ต่อส่วนรวม	ไทยพื้นเมือง (n = 198)		ลาหู่ (n = 26)		ลีซู (n = 23)		กะเหรี่ยง (n = 32)		ไทใหญ่ (n = 20)		ม้ง (n = 21)		รวม (n = 320)	
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
การเข้าร่วมประชุมหมู่บ้าน														
ไม่ร่วมประชุม	8	4.04	1	3.85	3	13.04	1	3.13	0	0.00	0	0.00	13	4.06
เข้าร่วมประชุม	190	95.96	25	96.15	20	86.96	31	96.88	20	100.00	21	100.00	307	95.94
ความถี่ในการประชุมหมู่บ้าน														
ไม่เข้าประชุม	5	2.53	0	0.00	3	13.04	1	3.13	0	0.00	0	0.00	9	2.81
ทุกอาทิตย์	1	0.51	0	0.00	1	4.35	0	0.00	0	0.00	1	4.76	3	0.94
ทุกเดือน	157	79.29	21	80.77	11	47.83	26	81.25	18	90.00	14	66.67	247	77.19
ปีละสองครั้ง	13	6.57	0	0.00	6	26.09	2	6.25	2	10.00	3	14.29	26	8.13
ปีละครั้ง	2	1.01	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	2	0.63
อื่น ๆ	20	10.01	5	19.23	2	8.70	3	9.38	0	0.00	3	14.29	33	10.31
การเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญ														
งานปีใหม่														
ไม่เข้าร่วม	104	52.53	13	50.00	8	34.78	12	37.50	12	60	5	23.81	154	48.13
เข้าร่วม	94	47.47	13	50.00	15	65.22	20	62.50	8	40	16	76.19	166	51.88

ตารางที่ 5.9 (ต่อ)

การมีความรับผิดชอบ ต่อส่วนรวม	ไทยพื้นเมือง		ลาหู่		ลีซู		กะเหรี่ยง		ไทใหญ่		ม้ง		รวม	
	(n = 198)		(n = 26)		(n = 23)		(n = 32)		(n = 20)		(n = 21)		(n = 320)	
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
งานสงกรานต์														
ไม่เข้าร่วม	51	25.76	13	50.00	10	43.48	10	31.25	3	15.00	8	38.13	95	29.69
เข้าร่วม	147	74.24	13	50.00	13	56.52	22	68.25	17	85.00	13	61.90	225	70.31
งานลอยกระทง														
ไม่เข้าร่วม	74	37.37	16	61.54	13	56.52	10	31.25	2	10.00	15	71.43	130	40.63
เข้าร่วม	124	62.63	10	38.46	10	43.48	22	68.75	18	90.00	6	28.57	190	59.38
การเข้าร่วมพัฒนาหมู่บ้าน														
ด้านลอกคลอง														
ไม่เข้าร่วม	142	71.27	23	88.46	16	69.57	21	65.63	15	75.00	21	100.00	238	74.38
เข้าร่วม	56	28.88	3	11.54	7	30.43	11	34.38	5	25.00	0	0.00	82	25.63
ด้านตัดหญ้า														
ไม่เข้าร่วม	111	56.06	16	61.54	10	43.48	13	40.63	5	25.00	12	57.14	167	52.19
เข้าร่วม	87	43.94	10	38.46	13	56.62	19	59.38	15	75.00	9	42.86	153	47.81
ด้านสิ่งก่อสร้างสาธารณะ														
ไม่เข้าร่วม	166	83.84	21	80.77	17	73.91	28	87.50	15	75.00	17	80.95	264	82.50
เข้าร่วม	32	16.16	5	19.23	6	26.09	4	12.50	5	25.00	4	19.05	56	17.50

ตารางที่ 5.9 (ต่อ)

การมีความรับผิดชอบ ต่อส่วนรวม	ไทยพื้นเมือง		ลาหู่		ลีซู		กะเหรี่ยง		ไทใหญ่		ม้ง		รวม	
	(n = 198)		(n = 26)		(n = 23)		(n = 32)		(n = 20)		(n = 21)		(n = 320)	
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
ระดับการให้ความช่วยเหลือในชุมชน														
ไม่ได้รับคำตอบ	16	8.08	2	7.69	0	0.00	1	3.13	1	5.00	0	0.00	20	6.25
ไม่ให้ความช่วยเหลือ	3	1.52	0	0.00	0	0.00	1	3.13	0	0.00	0	0.00	4	1.25
ส่วนน้อยของหมู่บ้าน	5	2.53	0	0.00	0	0.00	1	3.13	0	0.00	1	4.76	7	2.19
ครึ่งหนึ่งของหมู่บ้าน	27	13.64	4	15.38	1	4.35	2	6.25	0	0.00	2	9.52	36	11.25
ส่วนใหญ่ของหมู่บ้าน	62	31.31	4	15.38	11	47.83	8	25.00	6	30.00	6	28.57	97	30.31
เกือบทั้งหมู่บ้าน	85	42.93	16	61.54	11	47.83	19	59.38	13	65.00	12	57.14	156	48.75

เครือข่ายทางสังคม

เมื่อจำแนกกลุ่มตัวอย่างตามระดับจำนวนคนสนิทที่สามารถให้ความช่วยเหลือเมื่อเกิดปัญหา พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์มีคนที่สามารถให้ความช่วยเหลือเมื่อเกิดปัญหา 5-10 คนมากที่สุด มีเพียงลื้อ ที่มีต่ำกว่า 5 คน และพบว่าชาวไทยพื้นเมือง และชาวไทใหญ่สามารถขอความช่วยเหลือจากเพื่อนได้ถึง 21 คนขึ้นไป มีสัดส่วนถึงร้อยละ 1.01 และ 0.3 ตามลำดับ ในขณะที่ชาติพันธุ์ที่เหลือนี้อยู่เพียง 16-20 คน ระดับความปลอดภัยในหมู่บ้าน ชาวไทยพื้นเมือง ชาวลานูและชาวม้งส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าหมู่บ้านของตนมีความปลอดภัยมาก ส่วนลื้อ กะเหรี่ยง และไทใหญ่ส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าหมู่บ้านของตนมีความปลอดภัยมากที่สุด (ตารางที่ 5.11)

ความไว้วางใจต่ออาชีพต่าง ๆ

เมื่อจำแนกกลุ่มตัวอย่างตามระดับความไว้วางใจต่ออาชีพต่างๆ พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์มีระดับความไว้วางใจต่อ อาชีพครู อาจารย์ มากที่สุดมีเพียงชาวไทยพื้นเมือง ชาวไทใหญ่ ที่ส่วนใหญ่มีระดับความไว้วางใจต่อแพทย์ และพยาบาล (ตารางที่ 5.12)

ความเชื่อทางด้านประเพณี

เมื่อจำแนกกลุ่มตัวอย่างตามความเชื่อทางด้านประเพณีและวัฒนธรรม พบว่าทุกกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนใหญ่มีความเชื่อทางด้านประเพณีโดยทุกกลุ่มชาติพันธุ์มีความเชื่อในเรื่องของเจ้าที่มากที่สุด ในด้านการบวชป่ากลับพบว่า ชาวลื้อมีความเชื่อด้านนี้น้อยเพียงร้อยละ 21.74 (ตารางที่ 5.13)

การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง

จากการศึกษาระดับการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองของกลุ่มครัวเรือนตัวอย่างในพื้นที่ลุ่มน้ำปิงตอนบนส่วนที่ 1 อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองทุกครั้ง คิดเป็นร้อยละ 88.09 รองลงมาคือเกือบทุกครั้ง คิดเป็นร้อยละ 6.27 ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง มีน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 2.51 ตามลำดับ ทุกกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนใหญ่จะเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองทุกครั้ง (ตารางที่ 5.14)

การรับรู้การบริหารราชการที่ดี

จากการศึกษาการพบเจอผู้ใหญ่บ้านของกลุ่มครัวเรือนตัวอย่างในพื้นที่ลุ่มน้ำปิงตอนบน ส่วนที่ 1 อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เกือบทุกกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนใหญ่เคยพบผู้ใหญ่บ้าน กำนัน มีเพียงชาวกะเหรี่ยงที่ส่วนใหญ่ไม่เคยพบกำนัน แต่ในส่วนของนายอำเภอนั้นทุกกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนใหญ่ไม่เคยพบเจอ (ตารางที่ 5.15)

ประสิทธิภาพของผู้ใหญ่บ้านในทัศนะของกลุ่มครัวเรือนตัวอย่างในพื้นที่ลุ่มน้ำปิงตอนบน ส่วนที่ 1 อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เกือบทุกกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า ผู้ใหญ่บ้านเสียสละเวลา/แรงกาย ให้กับชุมชน มีเพียงชาวลีซุที่ส่วนใหญ่เห็นว่าผู้ใหญ่บ้านมีบุคลิกภาพที่ดี มีความเสียสละเวลา/แรงกาย และชาวม้งที่ส่วนใหญ่เห็นว่าผู้ใหญ่บ้านมีบุคลิกภาพ และการตัดสินใจที่ดี

ประสิทธิภาพของกำนันในทัศนะของกลุ่มครัวเรือนตัวอย่าง พบว่าชาวไทยพื้นเมืองส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่ากำนันมีความสามารถไกล่เกลี่ยเมื่อเกิดความขัดแย้ง ชาวล่าหู่และชาวกะเหรี่ยง ส่วนใหญ่เห็นว่ากำนันมีการตัดสินใจที่ดี ชาวไทยพื้นเมือง ส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่ากำนันมีบุคลิกภาพ และการตัดสินใจที่ดี อีกทั้งมีความสามารถไกล่เกลี่ยเมื่อเกิดความขัดแย้ง ส่วนชาวไทยใหญ่ และชาวม้ง ส่วนใหญ่เห็นว่ากำนันเสียสละเวลา/แรงกายให้กับชุมชน

ประสิทธิภาพของนายอำเภอในทัศนะของกลุ่มครัวเรือนตัวอย่าง พบว่าชาวไทยพื้นเมือง และชาวลีซุส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่านายอำเภอมีบุคลิกภาพที่ดี ชาวล่าหู่และชาวกะเหรี่ยงเห็นว่านายอำเภอมีบุคลิกภาพ และการตัดสินใจที่ดี เสียสละเวลา/แรงกายให้ชุมชน สามารถไกล่เกลี่ยเมื่อเกิดความขัดแย้งในชุมชนได้ ส่วนชาวม้ง เห็นว่านายอำเภอมีบุคลิกภาพ และการตัดสินใจที่ดี เสียสละเวลา/แรงกายให้ชุมชน (ตารางที่ 5.16)

ตารางที่ 5.10 การเข้าถึงข่าวสาร และการสื่อสารของครัวเรือนตัวอย่างจำแนกตามชาติพันธุ์

การเข้าถึงข่าวสาร และการสื่อสาร	ไทยพื้นเมือง		ลาหู่		ลีซู		กะเหรี่ยง		ไทใหญ่		ม้ง		รวม	
	(n = 198)		(n = 26)		(n = 23)		(n = 32)		(n = 20)		(n = 21)		(n = 320)	
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
การรับรู้ข่าวสารผ่านสื่อต่างๆ														
เพื่อนบ้าน	59	29.80	4	15.38	2	8.70	9	28.13	5	25.00	9	42.86	88	27.50
NGO	15	7.58	3	11.54	0	0.00	2	6.25	1	5.00	0	0.00	21	6.25
วิทยุ	78	39.39	7	26.92	1	4.35	16	50.00	3	15.00	8	38.10	113	35.31
โทรทัศน์	121	61.11	15	57.69	6	26.09	20	62.50	13	65.00	8	38.10	183	57.19
เอกสารทางวิชาการ	11	5.56	0	0.00	0	0.00	1	3.13	1	5.00	0	0.00	13	4.06
หนังสือพิมพ์	13	6.57	1	3.85	0	0.00	1	3.13	0	0.00	1	4.76	16	5.00

ตารางที่ 5.11 เครือข่ายทางสังคมของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามจำนวนคนสนิทที่สามารถให้ความช่วยเหลือเมื่อเกิดปัญหาและระดับความปลอดภัย
ในหมู่บ้านจำแนกตามชาติพันธุ์

เครือข่ายทางสังคม	ไทยพื้นเมือง		ลาหู่		ลีซู		กะเหรี่ยง		ไทใหญ่		ม้ง		รวม	
	(n = 198)		(n = 26)		(n = 23)		(n = 32)		(n = 20)		(n = 21)		(n = 320)	
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
จำนวนคนสนิท														
ต่ำกว่า 5 คน	29	14.65	6	23.08	11	47.83	6	18.75	3	15.00	6	28.57	61	19.06
5 – 10 คน	95	47.98	15	57.69	9	39.13	17	53.13	10	50.00	9	42.86	155	48.44
11 – 15 คน	53	26.77	4	15.38	3	13.04	9	28.13	6	30.00	5	23.81	80	25.00
16 – 20 คน	19	9.60	1	3.85	0	0.00	0	0.00	0	0.00	1	4.76	21	6.56
21 คนขึ้นไป	2	1.01	0	0.00	0	0.00	0	0.00	1	0.3	0	0.00	3	0.94
ระดับความปลอดภัยในหมู่บ้าน														
ไม่ปลอดภัยเลย	5	2.53	0	0.00	1	4.35	0	0.00	0	0.00	0	0.00	6	1.88
ปลอดภัยน้อยมาก	12	6.06	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	1	4.76	13	4.06
ปลอดภัยน้อย	37	18.69	3	11.54	3	13.04	3	9.38	4	20.00	3	14.29	53	16.56
ปลอดภัยมาก	76	38.38	14	53.85	9	39.13	13	40.63	5	25.00	9	42.86	125	39.38
ปลอดภัยมากที่สุด	68	34.34	9	34.62	10	43.48	16	50.00	11	55.00	8	38.10	122	38.13
ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	3.96		4.23		4.17		4.41		4.35		4.14		4.08	
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.)	1.00		0.65		0.98		0.67		0.81		0.85		0.94	

ตารางที่ 5.12 เครือข่ายทางสังคมของกลุ่มตัวอย่างแยกตามความไว้วางใจต่ออาชีพต่างๆ จำแนกตามชาติพันธุ์

เครือข่ายทางสังคม	ไทยพื้นเมือง		ลาหู่		ลีซู		กะเหรี่ยง		ไทใหญ่		ม้ง		รวม	
	(n = 198)		(n = 26)		(n = 23)		(n = 32)		(n = 20)		(n = 21)		(n = 320)	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
ความไว้วางใจต่ออาชีพต่างๆ														
พระ	1.57	0.68	1.12	0.86	1.57	0.79	1.53	0.76	1.65	0.67	1.57	0.60	1.53	0.71
ผู้นำพิธีกรรม (ปุ๋ญจารย์)	1.65	0.64	1.65	0.69	1.78	0.52	1.75	0.57	1.70	0.57	1.67	0.58	1.67	0.62
อาชีพครู อาจารย์	1.74	0.53	1.88	0.33	1.96	0.21	1.84	0.45	1.65	0.59	1.95	0.22	1.78	0.49
แพทย์ และพยาบาล	1.75	0.52	1.81	0.40	1.70	0.63	1.69	0.59	1.80	0.52	1.90	0.30	1.76	0.52
พ่อค้า และนักธุรกิจ	1.12	0.77	0.92	0.80	0.96	0.88	1.28	0.73	1.05	0.83	0.86	0.79	1.08	0.78
ตำรวจ	1.22	1.61	1.50	0.58	1.35	0.83	1.47	0.57	0.75	0.85	0.81	0.81	1.22	1.35
ทหาร	1.40	0.75	1.65	0.56	1.52	0.79	1.56	0.72	0.95	0.89	1.10	0.83	1.40	0.76
เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล หรือองค์การบริหารส่วนจังหวัด	1.51	0.70	1.54	0.65	1.48	0.73	1.59	0.71	1.30	0.80	1.43	0.75	1.50	0.70
นายอำเภอ และเจ้าหน้าที่ในอำเภอ	1.44	0.70	1.58	0.64	1.57	0.66	1.56	0.67	1.40	0.68	1.38	0.67	1.47	0.69
องค์กรอิสระ (NGO)	1.13	0.77	1.38	0.80	1.00	0.90	1.09	0.82	1.05	0.69	0.81	0.68	1.11	0.78

ตารางที่ 5.13 เครือข่ายทางสังคมของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความเชื่อทางด้านประเพณีและวัฒนธรรม จำแนกตามชาติพันธุ์

เครือข่ายทางสังคม	ไทยพื้นเมือง		ลาหู่		ลีซู		กะเหรี่ยง		ไทใหญ่		ม้ง		รวม	
	(n = 198)		(n = 26)		(n = 23)		(n = 32)		(n = 20)		(n = 21)		(n = 320)	
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
ความเชื่อทางด้านประเพณี														
และวัฒนธรรม														
ไม่เชื่อ	20	10.10	11	42.31	11	47.83	8	25.00	2	10.00	5	23.81	57	17.81
เชื่อ	178	89.90	15	57.69	12	52.17	24	75.00	18	90.00	16	76.19	263	82.19
ความเชื่อทางด้านประเพณี														
การบวชป่า	126	63.64	10	38.46	5	21.74	16	50.00	15	75.00	12	57.14	184	57.50
การไหว้ผีต้นน้ำ	129	65.15	11	42.31	6	26.09	19	59.38	15	75.00	10	47.62	190	59.38
การไหว้ผีฝาย	120	60.61	11	42.31	6	26.09	17	53.13	16	80.00	10	47.62	180	56.25
ไหว้เจ้าที่	166	83.84	13	50.00	10	43.48	23	71.88	18	90.00	14	66.67	244	76.25
การไหว้ศาลข้าวใหม่	146	73.74	10	38.46	7	30.43	22	68.75	17	85.00	9	42.86	211	65.94

ตารางที่ 5.14 การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองของครัวเรือนตัวอย่างจำแนกตามชาติพันธุ์

การเข้าร่วมกิจกรรม ทางการเมือง	ไทยพื้นเมือง		ลาหู่		ลีซู		กะเหรี่ยง		ไทใหญ่		ม้ง		รวม	
	(n = 198)		(n = 26)		(n = 23)		(n = 32)		(n = 20)		(n = 21)		(n = 320)	
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
ระดับการเข้าร่วมกิจกรรม														
ทางการเมือง														
ไม่เคย	1	0.51	1	3.85	0	0.00	1	3.13	6	30.00	0	0.00	9	2.81
บางครั้ง	8	4.04	0	0.00	2	8.70	0	0.00	0	0.00	0	0.00	10	3.13
เกือบทุกครั้ง	10	5.05	1	3.85	4	17.39	4	12.50	0	0.00	1	4.76	20	6.25
ทุกครั้ง	179	90.40	24	92.31	17	73.91	27	84.38	14	70.00	20	95.24	281	87.81
ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	4.85		4.81		4.65		4.75		3.95		4.95		4.77	
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.)	0.52		0.80		0.65		0.76		1.81		0.22		0.73	

ตารางที่ 5.15 การพบเจอผู้ใหญ่บ้าน กำนัน นายอำเภอ ของครัวเรือนตัวอย่างจำแนกตามชาติพันธุ์

การพบเจอผู้ใหญ่บ้าน กำนัน นายอำเภอ	ไทยพื้นเมือง		ลาหู่		ลีซู		กะเหรี่ยง		ไทใหญ่		ม้ง		รวม	
	(n = 198)		(n = 26)		(n = 23)		(n = 32)		(n = 20)		(n = 21)		(n = 320)	
	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
การพบเจอผู้ใหญ่บ้าน														
ไม่เคยพบ	22	11.11	1	3.85	3	13.04	3	9.38	7	35.00	0	0.00	36	11.25
เคยพบ	176	88.89	25	96.15	20	86.96	29	90.63	13	65.00	21	100.00	284	88.75
การพบเจอกำนัน														
ไม่เคยพบ	79	39.90	12	46.15	11	47.83	19	59.38	8	40.00	7	33.33	136	42.50
เคยพบ	119	60.10	14	53.85	12	52.17	13	40.63	12	60.00	14	66.67	184	57.50
การพบเจอนายอำเภอ														
ไม่เคยพบ	181	91.41	24	92.31	21	91.30	29	90.63	20	100.00	20	95.24	295	92.19
เคยพบ	17	8.59	2	7.69	2	8.70	3	9.38	0	0.00	1	4.76	25	7.81

ตารางที่ 5.16 ประสิทธิภาพของผู้ใหญ่บ้าน กำนัน นายอำเภอ ในทักษะของครัวเรือนตัวอย่างจำแนกตามชาติพันธุ์

ประสิทธิภาพของผู้ใหญ่บ้าน กำนัน นายอำเภอ	ไทยพื้นเมือง		ลาหู่		ลีซู		กะเหรี่ยง		ไทใหญ่		ม้ง		รวม	
	(n = 198)		(n = 26)		(n = 23)		(n = 32)		(n = 20)		(n = 21)		(n = 320)	
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.
ประสิทธิภาพของผู้ใหญ่บ้าน														
บุคลิกภาพ (ลักษณะภายนอก)	3.92	0.96	3.56	1.26	4.20	0.83	4.34	0.77	4.23	0.93	4.05	0.97	3.98	0.98
การตัดสินใจ	3.82	1.00	3.68	0.95	4.05	1.15	4.34	0.94	4.23	1.01	4.05	1.02	3.92	1.01
ความเสียสละเวลา/แรงงาน	4.07	1.01	3.72	1.31	4.20	1.06	4.55	0.69	4.54	0.66	3.90	1.18	4.11	1.03
ความสามารถใกล้เคียงเมื่อ เกิดความขัดแย้ง	3.98	1.01	3.36	1.38	4.10	0.91	4.14	1.19	4.23	0.93	3.95	1.24	3.96	1.09
ประสิทธิภาพของกำนัน														
บุคลิกภาพ (ลักษณะภายนอก)	3.96	0.97	4.00	1.11	4.58	0.67	4.46	0.52	4.42	0.79	4.50	0.52	4.11	0.93
การตัดสินใจ	3.89	1.02	4.29	0.73	4.58	0.51	4.77	0.44	4.17	0.72	4.36	0.74	4.08	0.94
ความเสียสละเวลา/แรงงาน	3.92	1.13	4.21	0.70	4.33	0.98	4.69	0.48	4.67	0.65	4.57	0.65	4.13	1.04
ความสามารถใกล้เคียงเมื่อเกิด ความขัดแย้ง	3.98	1.00	3.93	0.83	4.58	0.51	4.54	0.52	4.17	1.03	4.00	1.11	4.07	0.96

ตารางที่ 5.16 (ต่อ)

ประสิทธิภาพของผู้ใหญ่บ้าน กำนัน นายอำเภอ	ไทยพื้นเมือง		ลาหู่		ลีซู		กะเหรี่ยง		ไทใหญ่		ม้ง		รวม	
	(n = 198)		(n = 26)		(n = 23)		(n = 32)		(n = 20)		(n = 21)		(n = 320)	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
ประสิทธิภาพของนายอำเภอ														
บุคลิกภาพ (ลักษณะภายนอก)	4.1	0.6	3.5	0.7	4.5	0.7	4.7	0.6	0.0	0.0	5.0	0.0	4.2	0.6
การตัดสินใจ	3.9	1.0	3.5	0.7	3.0	1.4	4.7	0.6	0.0	0.0	5.0	0.0	3.9	1.0
ความเสียสละเวลา/แรงกาย	3.7	0.8	3.5	0.7	3.5	0.7	4.7	0.6	0.0	0.0	5.0	0.0	3.8	0.9
ความสามารถไกล่เกลี่ยเมื่อ เกิดความขัดแย้ง	3.8	1.0	3.5	0.7	2.5	0.7	4.7	0.6	0.0	0.0	3.0	0.0	3.8	1.0

การวิเคราะห์ปัจจัยทุนทางสังคมที่ส่งผลต่อการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าของกลุ่มชาติพันธุ์

จากปัจจัยทุนทางสังคมข้างต้นผู้วิจัยได้นำปัจจัยทุนทางสังคมมาวิเคราะห์ปัจจัยของทุนทางสังคมที่ส่งผลต่อการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่า ตามกรอบแนวคิดในการวิจัยที่ผู้วิจัยได้ออกแบบในการวิจัยครั้งนี้ โดยมีสมมติฐานที่ครอบคลุมงานวิจัยในครั้งนี้คือ การทดสอบสมมติฐานเพื่อหา “ทุนทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์มีความสัมพันธ์ต่อการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าในบริเวณลุ่มน้ำปิงตอนบนส่วนที่ 1 อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่” ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 สมการ ผู้วิจัยได้กำหนดให้ตัวแปรอิสระชุดเดียวกันทั้ง 3 สมการในการวิเคราะห์ แต่ตัวแปรตามผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 3 ค่า แบ่งเป็น มูลค่าจากการขายของป่า มูลค่าจากอุปโภค และบริโภค มูลค่ารวมจากการใช้ประโยชน์จากของป่า เพื่อให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์จากของป่าโดยใช้วิธีวิเคราะห์การถดถอยพหุแบบขั้นตอน (stepwise multiple regression analysis) โดยผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ของตัวแปรตามและตัวแปรอิสระตามข้อสมมติฐานที่ตั้งขึ้นไว้ ดังนี้

จากสมมติฐานหลักสามารถจำแนกออกเป็น 3 สมมติฐานย่อย ดังนี้

สมมติฐาน 1 “ทุนทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์มีความสัมพันธ์ต่อการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าด้านมูลค่าจากการขายของป่า ในบริเวณลุ่มน้ำปิงตอนบนส่วนที่ 1 อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่”

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน พบว่า มูลค่าจากการขายของป่า มีความสัมพันธ์กันเชิงเส้นตรงกับตัวแปรที่ศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสามารถสร้างสมการพยากรณ์ได้ จึงคำนวณหาความสัมพันธ์สหสัมพันธ์พหุคูณ คำนวณน้ำหนักความสำคัญของตัวพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐานและคะแนนดิบ รวมทั้งสร้างสมการถดถอยพหุคูณ (ตาราง 5.17)

ตารางที่ 5.17 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเมื่อใช้มูลค่าจากการขายของป่า

Source of Variation	SS	df	MS	F	Sig.
Regression	2252313643.768	12	187692803.647	2569556.314*	0.000
Residual	146.090	2	73.045		
Total	2252313789.857	14			

* มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

ปรากฏว่าตัวพยากรณ์ที่ดีที่สุดที่ถูกเลือกเข้ามาก่อนคือ ไม่ได้รับการศึกษา เมื่อเพิ่มตัวพยากรณ์คือ ชาวเขาเผ่าลีซู ความเชื่อเกี่ยวกับวัฒนธรรมป่าไม้ดินน้ำ ตำบลเมืองงาย อาชีพร้านค้า จำนวนสมาชิกในครัวเรือน เข้าร่วมกิจกรรมการกำหนดกฎระเบียบ ชาดิพันธุ์ คนเมือง อายุ ระดับประสิทธิภาพการแก้ไขความขัดแย้งของกำนัน เข้าร่วมการพัฒนาหมู่บ้าน ด้านตัดหญ้าและการเข้าร่วมกิจกรรมงานลอยกระทง พบว่าค่าสหสัมพันธ์พหุคูณเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่เมื่อเพิ่มตัวพยากรณ์ คือ การเข้าร่วมกิจกรรมภายในกลุ่มเข้าไป พบว่าค่าสหสัมพันธ์พหุคูณเพิ่มขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่า ตัวพยากรณ์ที่เพิ่มขึ้นให้ผลน้อยมาก จึงไม่สมควรนำมาใช้เป็นตัวพยากรณ์ และเมื่อเพิ่มตัวพยากรณ์ตัวอื่น ๆ เข้าไปก็ให้ผลเช่นเดียวกัน ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ตัวพยากรณ์ที่ดีที่สามารถพยากรณ์การเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าด้านมูลค่าจากการขายของป่า คือ ไม่ได้รับการศึกษา ชาวเขาเผ่าลีซู ความเชื่อเกี่ยวกับวัฒนธรรมป่าไม้ดินน้ำ ตำบลเมืองงาย อาชีพร้านค้า จำนวนสมาชิกในครัวเรือน เข้าร่วมกิจกรรมการกำหนดกฎระเบียบ ชาดิพันธุ์ คนเมือง อายุ ระดับประสิทธิภาพการแก้ไขความขัดแย้งของกำนัน เข้าร่วมการพัฒนาหมู่บ้าน ด้านตัดหญ้า และการเข้าร่วมกิจกรรมงานลอยกระทง จึงคำนวณหาค่าน้ำหนักความสำคัญของการพยากรณ์ และสร้างสมการพยากรณ์การเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าด้านมูลค่าจากการขายของป่า ในบริเวณลุ่มน้ำปิงตอนบนส่วนที่ 1 อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่ (ตาราง 5.18)

ตารางที่ 5.18 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างปัจจัยทุนทางสังคมกับด้านมูลค่าจากการขายของป่า

ตัวพยากรณ์	R	R ²	F
X ₁₂₉	0.687	0.472	11.600*
X ₁₂₉ , X ₁₁	0.836	0.698	9.015*
X ₁₂₉ , X ₁₁ , X ₄₅	0.893	0.798	5.398*
X ₁₂₉ , X ₁₁ , X ₄₅ , X ₄	0.901	0.812	11.875*
X ₁₂₉ , X ₁₁ , X ₄₅ , X ₄ , X ₁₈	0.907	0.823	6.785*
X ₁₂₉ , X ₁₁ , X ₄₅ , X ₄ , X ₁₈ , X ₁₅	0.920	0.847	15.779*
X ₁₂₉ , X ₁₁ , X ₄₅ , X ₄ , X ₁₈ , X ₁₅ , X ₄₃	0.928	0.862	13.054*
X ₁₂₉ , X ₁₁ , X ₄₅ , X ₄ , X ₁₈ , X ₁₅ , X ₄₃ , X ₉	0.941	0.887	24.185*
X ₁₂₉ , X ₁₁ , X ₄₅ , X ₄ , X ₁₈ , X ₁₅ , X ₄₃ , X ₉ , X ₈	0.948	0.899	13.670*
X ₁₂₉ , X ₁₁ , X ₄₅ , X ₄ , X ₁₈ , X ₁₅ , X ₄₃ , X ₉ , X ₈ , X ₉₅	0.957	0.916	8.916*
X ₁₂₉ , X ₁₁ , X ₄₅ , X ₄ , X ₁₈ , X ₁₅ , X ₄₃ , X ₉ , X ₈ , X ₉₅ , X ₆₁	0.959	0.921	10.543*
X ₁₂₉ , X ₁₁ , X ₄₅ , X ₄ , X ₁₈ , X ₁₅ , X ₄₃ , X ₉ , X ₈ , X ₉₅ , X ₆₁ , X ₅₉	0.969	0.939	695.701*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

พบว่ามีความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐานของปัจจัยต้นทุนทางสังคมด้านไม้ได้ รับการศึกษา ชาวเขาเผ่าลีซู ความเชื่อเกี่ยวกับวัฒนธรรมป่าไม้ดินน้ำ ตำบลเมืองงาย อาชีพร้านค้า จำนวนสมาชิกในครัวเรือน เข้าร่วมกิจกรรมการกำหนดกฎระเบียบ ชาดิพันธุ์ คนเมือง อายุ ระดับ ประสิทธิภาพการแก้ไขความขัดแย้งของกำนัน เข้าร่วมการพัฒนาหมู่บ้าน ด้านตัดหญ้าและการเข้า ร่วมกิจกรรมงานลอยกระทง ที่ส่งผลต่อการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าด้านมูลค่าจากการขาย ของป่า ในบริเวณลุ่มน้ำปิงตอนบนส่วนที่ 1 อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่ มีค่าเท่ากับ 1.153, -1.212, -0.982, -0.718, -0.338, 0.327, 0.220, -0.125, -0.037, 0.019, -0.020 และ 0.014 ตามลำดับ โดยค่า สหสัมพันธ์พหุคูณของการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าด้านมูลค่าจากการขายของป่ากับปัจจัย ต้นทุนทางสังคมด้านไม้ได้รับการศึกษา ชาวเขาเผ่าลีซู ความเชื่อเกี่ยวกับวัฒนธรรมป่าไม้ดินน้ำ ตำบลเมืองงาย อาชีพร้านค้า จำนวนสมาชิกในครัวเรือน เข้าร่วมกิจกรรมการกำหนดกฎระเบียบ ชาดิพันธุ์ คนเมือง อายุ ระดับประสิทธิภาพการแก้ไขความขัดแย้งของกำนัน เข้าร่วมการพัฒนา หมู่บ้าน ด้านตัดหญ้าและการเข้าร่วมกิจกรรมงานลอยกระทง เท่ากับ 0.969 โดยที่ตัวพยากรณ์ทั้ง 12 ตัวสามารถพยากรณ์แนวโน้มการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าด้านมูลค่าจากการขายของป่าได้ 93.9% มีความคลาดเคลื่อนในการพยากรณ์ 37.231 สมการพยากรณ์แนวโน้มการเข้าไปใช้

ประโยชน์จากของป่าด้านมูลค่าจากการขายของป่า ในบริเวณลุ่มน้ำปิงตอนบนส่วนที่ 1 อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่ (ตาราง 5.19) เขียนได้ ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z' = 1.153 (X_{129}) + -1.212 (X_{11}) + -0.982 (X_{45}) + -0.718 (X_4) + -0.338 (X_{18}) + 0.327 (X_{15}) + 0.220 (X_{43}) + -0.125 (X_9) + -0.037 (X_8) + 0.019 (X_{95}) + -0.020 (X_{61}) + 0.014 (X_{59})$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$Y' = 23522.087 + 35314.993 (X_{129}) + -43691.186 (X_{11}) + -30092.500 (X_{45}) + -35257.460 (X_4) + -16622.043 (X_{18}) + 2314.629 (X_{15}) + 4359.557 (X_{43}) + -3240.143 (X_9) + -41.684 (X_8) + 348.985 (X_{95}) + -124.985 (X_{61}) + 89.926 (X_{59})$$

ตารางที่ 5.19 คำนำนักความสำคัญของการพยากรณ์ที่ส่งผลต่อการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่า ด้านมูลค่าจากการขายของป่าวิธี Stepwise

ตัวพยากรณ์	Beta	b	SE _b
X ₁₂₉	1.153	35314.993	15.691
X ₁₁	-1.212	-43691.186	18.335
X ₄₅	-0.982	-30092.500	26.885
X ₄	-0.718	-35257.460	19.834
X ₁₈	-0.338	-16622.043	28.695
X ₁₅	0.327	2314.629	2.744
X ₄₃	0.220	4359.557	9.563
X ₉	-0.125	-3240.143	22.998
X ₈	-0.037	-41.684	.334

ตารางที่ 5.9 (ต่อ)

ตัวพยากรณ์	Beta	b	SE _b
X ₉₅	0.019	348.985	8.402
X ₆₁	-0.020	-124.985	2.245
X ₅₉	0.014	89.926	3.409

$$a = 23522.087$$

$$R = 0.969$$

$$R^2 = 0.939$$

$$SE_{est} = 37.231$$

$$F = 2569556.314^*$$

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมติฐาน 2 “ทุนทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์มีความสัมพันธ์ต่อการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าด้านมูลค่าจากการอุปโภคและบริโภคของป่าในบริเวณลุ่มน้ำปิงตอนบนส่วนที่ 1 อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่”

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน พบว่าด้านมูลค่าจากการอุปโภคและบริโภคของป่ามีความสัมพันธ์กันเชิงเส้นตรงกับตัวแปรที่ศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสามารถสร้างสมการพยากรณ์ได้ จึงคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ คำนวณน้ำหนักความสำคัญของตัวพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐานและคะแนนดิบ รวมทั้งสร้างสมการถดถอยพหุคูณ (ตาราง 5.20)

ตารางที่ 5.20 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเมื่อใช้ด้านมูลค่าจากการอุปโภคและบริโภคของป่า

Source of Variation	SS	df	MS	F	Sig.
Regression	473690123.980	8	59211265.498	19.911*	0.000
Residual	65423575.111	22	2973798.869		
Total	539113699.091	30			

* มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

ปรากฏว่าตัวพยากรณ์ที่ดีที่สุดที่ถูกเลือกเข้ามาก่อน คือ ผู้ที่ทำให้ป่าไม้เสื่อมโทรมมากที่สุด คือ มนุษย์ เมื่อเพิ่มตัวพยากรณ์ คือ ความเชื่อเกี่ยวกับวัฒนธรรมป่าไม้ดินน้ำ เข้าร่วมกิจกรรมสร้างฝาย มีความไว้วางใจต่ออาชีพทหาร การได้รับข้อมูลข่าวสารจาก NGO ตำบลเมืองงาย การพูดคุยกับเพื่อนบ้าน และตำบลเชียงดาว พบว่าค่าสหสัมพันธ์พหุคูณเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่เมื่อเพิ่มตัวพยากรณ์คือ การเข้าร่วมกิจกรรมภายในกลุ่มเข้าไป พบว่าค่าสหสัมพันธ์พหุคูณเพิ่มขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าตัวพยากรณ์ที่เพิ่มขึ้นให้ผลน้อยมาก จึงไม่ควรนำมาใช้เป็นตัวพยากรณ์ และเมื่อเพิ่มตัวพยากรณ์ตัวอื่นๆ เข้าไปก็ให้ผลเช่นเดียวกัน ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าตัวพยากรณ์ที่ดีที่สุดที่สามารถพยากรณ์การเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าด้านมูลค่าจากการอุปโภคและบริโภคของป่า คือ ผู้ที่ทำให้ป่าไม้เสื่อมโทรมมากที่สุด คือ มนุษย์ ความเชื่อเกี่ยวกับวัฒนธรรมป่าไม้ดินน้ำ เข้าร่วมกิจกรรมสร้างฝาย มีความไว้วางใจต่ออาชีพทหาร การได้รับข้อมูลข่าวสารจาก NGO ตำบลเมืองงาย การพูดคุยกับเพื่อนบ้าน และตำบลเชียงดาวจึงคำนวณหาค่าน้ำหนักความสำคัญของการพยากรณ์ และสร้างสมการพยากรณ์การเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าด้านมูลค่าจากการอุปโภคและบริโภคของป่า ในบริเวณลุ่มน้ำปิงตอนบนส่วนที่ 1 อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่ดังแสดงใน (ตาราง 5.21)

ตารางที่ 5.21 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างปัจจัยต้นทุนทางสังคมกับด้านมูลค่าจากการอุปโภคและบริโภคของป่า

ตัวพยากรณ์	R	R ²	F
X ₃	0.535	0.286	11.628*
X ₃₁ , X ₄₅	0.657	0.432	7.194*
X ₃₁ , X ₄₅ , X ₄₁	0.736	0.542	6.459*
X ₃₁ , X ₄₅ , X ₄₁ , X ₈₁	0.804	0.646	7.622*
X ₃₁ , X ₄₅ , X ₄₁ , X ₈₁ , X ₆₆	0.848	0.719	6.514*
X ₃₁ , X ₄₅ , X ₄₁ , X ₈₁ , X ₆₆ , X ₄	0.887	0.788	7.751*
X ₃₁ , X ₄₅ , X ₄₁ , X ₈₁ , X ₆₆ , X ₄ , X ₆₅	0.912	0.831	5.958*
X ₃₁ , X ₄₅ , X ₄₁ , X ₈₁ , X ₆₆ , X ₄ , X ₆₅ , X ₁	0.937	0.879	8.597*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

พบว่ามีความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐานของปัจจัยต้นทุนทางสังคมด้านผู้ที่ทำให้ป่าไม้เสื่อมโทรมมากที่สุด คือ มนุษย์ ความเชื่อเกี่ยวกับวัฒนธรรมป่าไม้ดินน้ำ เข้าร่วมกิจกรรมสร้างฝาย มีความไว้วางใจต่ออาชีพทหาร การได้รับข้อมูลข่าวสารจาก NGO ตำบลเมืองงาย การพูดคุยกับเพื่อนบ้าน และตำบลเชียงดาวที่ส่งผลต่อการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าด้านมูลค่าจากการอุปโภคและบริโภคของป่า ในบริเวณลุ่มน้ำปิงตอนบนส่วนที่ 1 อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่ มีค่าเท่ากับ -0.533, -0.472, -0.596, -0.260, 0.234, -0.407, 0.334 และ -0.267 ตามลำดับโดยค่าสหสัมพันธ์พหุคูณของการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าด้านมูลค่าจากการอุปโภคและบริโภคของป่ากับปัจจัยต้นทุนทางสังคมด้านผู้ที่ทำให้ป่าไม้เสื่อมโทรมมากที่สุด คือ มนุษย์ ความเชื่อเกี่ยวกับวัฒนธรรมป่าไม้ดินน้ำ เข้าร่วมกิจกรรมสร้างฝาย มีความไว้วางใจต่ออาชีพทหาร การได้รับข้อมูลข่าวสารจาก NGO ตำบลเมืองงาย การพูดคุยกับเพื่อนบ้าน และตำบลเชียงดาว เท่ากับ 0.937 โดยที่ตัวพยากรณ์ทั้ง 8 ตัวสามารถพยากรณ์แนวโน้มการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าด้านมูลค่าจากการอุปโภคและบริโภคของป่าได้ร้อยละ 87.9 มีความคลาดเคลื่อนในการพยากรณ์ 1783.229 สมการพยากรณ์แนวโน้มการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าด้านมูลค่าจากการอุปโภคและบริโภคของป่าในบริเวณลุ่มน้ำปิงตอนบนส่วนที่ 1 อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่ (ตาราง 5.22) เขียนได้ ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z' = -0.533 (X_{31}) + -0.472 (X_{45}) + -0.596 (X_{41}) + -0.260 (X_{81}) + 0.234 (X_{66}) + -0.407 (X_4) + 0.334 (X_{65}) + 0.334 (X_1)$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$Y' = 23690.624 + -9053.171 (X_{31}) + -5346.526 (X_{45}) + -4214.214 (X_{41}) + -1446.653 (X_{81}) + 3295.193 (X_{66}) + -5746.753 (X_4) + 2979.834 (X_{65}) + -3769.769 (X_1)$$

ตารางที่ 5.22 คำนวณน้ำหนักความสำคัญของการพยากรณ์ที่ส่งผลต่อการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าด้านมูลค่าจากการอุปโภคและบริโภคของป่า โดยวิธี Stepwise

ตัวพยากรณ์	Beta	b	SE _b
X ₃₁	-0.533	-9053.171	1654.485
X ₄₅	-0.472	-5346.526	978.302
X ₄₁	-0.596	-4214.214	652.422
X ₈₁	-0.260	-1446.653	512.254
X ₆₆	0.234	3295.193	1210.701
X ₄	-0.407	-5746.753	1226.225
X ₆₅	0.334	2979.834	784.302
X ₁	-0.267	-3769.769	1285.704

a = 23690.624

R = 0.937

R² = 0.879

SE_{est} = 1783.229

F = 19.911*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมติฐานที่ 3 “ทุนทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์มีความสัมพันธ์ต่อการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่ามูลค่าของป่าทั้งหมดที่ครัวเรือนนำออกมาใช้ประโยชน์ บริเวณลุ่มน้ำปิงตอนบนส่วนที่ 1 อ.เชิงดาว จ.เชียงใหม่”

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน พบว่า มูลค่าของป่าทั้งหมดที่ครัวเรือนนำออกมาใช้ประโยชน์ มีความสัมพันธ์กันเชิงเส้นตรงกับตัวแปรที่ศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสามารถสร้างสมการพยากรณ์ได้ จึงคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ คำนวณน้ำหนักความสำคัญของตัวพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐานและคะแนนดิบ รวมทั้งสร้างสมการถดถอยพหุคูณ (ตาราง 5.23)

ตารางที่ 5.23 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเมื่อใช้มูลค่าของป่าทั้งหมดที่ครัวเรือนนำออกมาใช้ประโยชน์ เป็นเกณฑ์

Source of Variation	SS	df	MS	F	Sig.
Regression	1510243887.277	3	503414629.092	8.629*	0.000
Residual	1691859794.206	29	58339992.904		
Total	3202103681.482	32			

* มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

ปรากฏว่าตัวพยากรณ์ที่ดีที่สุดที่ถูกเลือกเข้ามาก่อน คือ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน เมื่อเพิ่มตัวพยากรณ์ คือ มีความไว้วางใจต่ออาชีพพ่อค้า และนักธุรกิจและอาชีพร้านค้า พบว่าค่าสหสัมพันธ์พหุคูณเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่เมื่อเพิ่มตัวพยากรณ์คือ การเข้าร่วมกิจกรรมภายในกลุ่มเข้าไป พบว่า ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณเพิ่มขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่า ตัวพยากรณ์ที่เพิ่มขึ้นให้ผลน้อยมาก จึงไม่สมควรนำมาใช้เป็นตัวพยากรณ์ และเมื่อเพิ่มตัวพยากรณ์ตัวอื่น ๆ เข้าไปก็ให้ผลเช่นเดียวกัน ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ตัวพยากรณ์ที่ดีที่สามารถพยากรณ์การเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าด้านมูลค่าของป่าทั้งหมดที่ครัวเรือนนำออกมาใช้ประโยชน์ คือ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน มีความไว้วางใจต่ออาชีพพ่อค้า และนักธุรกิจและอาชีพร้านค้า จึงคำนวณหาค่าน้ำหนักความสำคัญของการพยากรณ์ และสร้างสมการพยากรณ์การเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าด้านมูลค่าของป่าทั้งหมดที่ครัวเรือนนำออกมาใช้ประโยชน์ในบริเวณลุ่มน้ำปิงตอนบนส่วนที่ 1 อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่ดังแสดงใน (ตาราง 5.33)

ตารางที่ 5.24 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างปัจจัยต้นทุนทางสังคมกับมูลค่าของป่าทั้งหมดที่ครัวเรือนนำออกมาใช้ประโยชน์

ตัวพยากรณ์	R	R ²	F
X ₁₅	0.412	0.170	6.337*
X ₁₅ , X ₇₉	0.627	0.394	11.085*
X ₁₅ , X ₇₉ , X ₁₈	0.687	0.472	4.276*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

พบว่ามีความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐานของปัจจัยต้นทุนทางสังคมด้านจำนวนสมาชิกในครัวเรือน มีความไว้วางใจต่ออาชีพพ่อค้า และนักธุรกิจและอาชีพร้านค้า ที่ส่งผลต่อการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าด้านมูลค่าของป่าทั้งหมดที่ครัวเรือนนำออกมาใช้ประโยชน์ในบริเวณลุ่มน้ำปิงตอนบนส่วนที่ 1 อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่ มีค่าเท่ากับ 0.569, -0.426 และ 0.289 ตามลำดับ โดยค่าสหสัมพันธ์พหุคูณของการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าด้านมูลค่าของป่าทั้งหมดที่ครัวเรือนนำออกมาใช้ประโยชน์กับปัจจัยต้นทุนทางสังคมด้านจำนวนสมาชิกในครัวเรือน มีความไว้วางใจต่ออาชีพพ่อค้า และนักธุรกิจและอาชีพร้านค้า เท่ากับ 0.687 โดยที่ตัวพยากรณ์ทั้ง 3 ตัวสามารถพยากรณ์แนวโน้มการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าด้านมูลค่าของป่าทั้งหมดที่ครัวเรือนนำออกมาใช้ประโยชน์ได้ร้อยละ 47.2 มีความคลาดเคลื่อนในการพยากรณ์ 3717.078 สมการพยากรณ์แนวโน้มการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าด้านมูลค่าของป่าทั้งหมดที่ครัวเรือนนำออกมาใช้ประโยชน์ในบริเวณลุ่มน้ำปิงตอนบนส่วนที่ 1 อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่ (ตาราง 5.24) เขียนได้ ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z' = 0.569 (X_{15}) + -0.426 (X_{79}) + 0.289 (X_{18})$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$Y' = -1039.273 + 3682.880 (X_{15}) + -5844.989 (X_{79}) + 16583.631 (X_{18})$$

ตารางที่ 5.25 ค่าน้ำหนักความสำคัญของการพยากรณ์ที่ส่งผลต่อการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่า
ด้านมูลค่าของป่าทั้งหมดที่ครัวเรือนนำออกมาใช้ประโยชน์โดยวิธี Stepwise

ตัวพยากรณ์	Beta	b	SE _b
X ₁₅	0.569	3682.880	919.148
X ₇₉	-0.426	-5844.989	2011.107
X ₁₈	0.289	16583.631	8019.582

= -1039.273

R = 0.687

R² = 0.472

SE_{est} = 3717.078

F = 8.629*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากผลการวิเคราะห์ทั้ง 3 สมมติฐานข้างต้น ผู้วิจัยพบว่าตัวแปรทุนทางสังคมที่ส่งผลต่อการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ลุ่มน้ำปิงตอนบนส่วนที่ 1 อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อแยกตามสมมติฐานได้ ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 “ทุนทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์มีความสัมพันธ์ต่อการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าด้านมูลค่าจากการขายของป่า ในบริเวณลุ่มน้ำปิงตอนบนส่วนที่ 1 อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่” ปัจจัยทุนทางสังคมที่ส่งผล ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับวัฒนธรรมป่าไม้ดินน้ำ ประสิทธิภาพการแก้ไขความขัดแย้ง การพัฒนาหมู่บ้าน และการเข้าร่วมกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญ

สมมติฐานที่ 2 “ทุนทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์มีความสัมพันธ์ต่อการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าด้านมูลค่าจากการอุปโภคและบริโภคของป่าในบริเวณลุ่มน้ำปิงตอนบนส่วนที่ 1 อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่” ปัจจัยทุนทางสังคมที่ส่งผล ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับวัฒนธรรมป่าไม้ดินน้ำ การพัฒนาหมู่บ้าน ด้านการสร้างฝาย ความไว้วางใจต่ออาชีพทหาร การได้รับข้อมูลข่าวสาร

สมมติฐานที่ 3 “ทุนทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์มีความสัมพันธ์ต่อการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่ามูลค่าของป่าทั้งหมดที่ครัวเรือนนำออกมาใช้ประโยชน์ บริเวณลุ่มน้ำปิงตอนบนส่วนที่ 1 อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่” ปัจจัยทุนทางสังคมที่ส่งผล ได้แก่ ความไว้วางใจต่ออาชีพพ่อค้า นักธุรกิจ

ข้อวิจารณ์

ด้านสังคม และเศรษฐกิจ

การศึกษาเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าไปใช้ประโยชน์ของป่า จากศึกษาพบว่าครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนได้รับการศึกษาที่สูงจะมีความรู้ความเข้าใจถึงความสำคัญของป่า และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ ถึงแม้อาชีพจะเกี่ยวข้องกับการเกษตรหรือไม่ ก็ตาม จะส่งผลให้การเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าน้อยลงมากกว่ากลุ่มที่ได้รับการศึกษา มีความรู้ความเข้าใจน้อยกว่า

ความแตกต่างของชาติพันธุ์เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าไปใช้ประโยชน์ของป่าในบริเวณลุ่มน้ำปิงตอนบนส่วนที่ 1 อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ โดยจากผลการศึกษาพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ใกล้พื้นที่ป่าจะมีการพึ่งพิงทรัพยากรจากป่ามากกว่าคนพื้นเมือง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ไพโรจน์ นาครักษา (2550) ที่กล่าวว่า “ชาวเขาที่มีที่ตั้งของพื้นที่ทำกินหรืออาศัยติดพื้นที่ป่าจะมีการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ในป่ามากกว่าคนเมือง หรือชาวเขาที่มีที่ตั้งของพื้นที่ทำกินอยู่ห่างจากพื้นที่ป่า เนื่องจากชาวเขากลุ่มดังกล่าวอยู่ใกล้กับแหล่งทรัพยากรป่าไม้ก็จะพึ่งพิงทรัพยากรจากป่ามากกว่ากลุ่มที่อาศัยอยู่ห่างจากป่า”

ความแตกต่างของพื้นที่ทำกินเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าไปใช้ประโยชน์ในบริเวณลุ่มน้ำปิงตอนบนส่วนที่ 1 อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ จากผลการศึกษาพบว่า พื้นที่ของตำบลส่งผลต่อการเข้าไปใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่า จากการวิจัยพบว่าพื้นที่ ตำบลเมืองงาย และตำบลเชียงดาวอยู่ห่างจากพื้นที่ป่า เนื่องจาก 2 ตำบล เป็นพื้นที่มีหน่วยงานทางราชการ เช่น ที่ว่าการอำเภอ โรงพยาบาลประจำอำเภอ โรงเรียนประจำอำเภอ อีกทั้งยังเป็นแหล่งค้าขายของพื้นที่ศึกษา จึงส่งผลให้ครัวเรือนตัวอย่างเข้าไปใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าน้อยลง เพราะพื้นที่ทำกินได้เปลี่ยนแปลงไปนั่นเอง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ไพโรจน์ นาครักษา (2550) ที่กล่าวว่า “ชาวเขาที่มีที่ตั้งของพื้นที่ทำกินติดกับพื้นที่ป่าจะมีการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ในป่ามากกว่าชาวเขาที่มีที่ตั้งของพื้นที่ทำกินอยู่ห่างจากพื้นที่ป่าไม้ เนื่องจากชาวเขากลุ่มดังกล่าวอยู่ใกล้กับแหล่งทรัพยากรป่าไม้”

รายได้ของครัวเรือนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าไปใช้ประโยชน์ของป่าโดยการศึกษาพบว่าครัวเรือนตัวอย่างที่สามารถหารายได้มากจะพึ่งพิงประโยชน์จากทรัพยากรของป่าไม้น้อยกว่าครัวเรือนที่มีรายได้น้อย ครัวเรือนที่มีรายได้น้อยย่อมมีความจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรในป่ามากกว่า

โดยเฉพาะอาจมีสาเหตุมาจากการนำเอาทรัพยากรป่าไม้มาจำหน่าย เพื่อการสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือนโดยไม่ต้องลงทุนมาก

จำนวนแรงงานในครัวเรือนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่า โดยจากการศึกษาพบว่ายิ่งมีจำนวนแรงงานมากจะส่งผลให้การพึ่งพิงการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ลดลง เพราะแรงงานในครัวเรือนมากสามารถสร้างรายได้ให้ครัวเรือนมากกว่าครัวเรือนที่แรงงานในครัวเรือนน้อย ถ้าแรงงานในครัวเรือนน้อยแต่ผู้อาศัยในครัวเรือนมากก็จะต้องส่งผลต่อการพึ่งพิงการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้เพิ่มมากขึ้น

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับป่าไม้ เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่า การศึกษาพบว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับป่าไม้ มีการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ได้อย่างเหมาะสม มีความรู้ และทราบถึงขีดความสามารถในการผลิตของป่า จึงนำของป่าออกมาใช้ได้ อย่างเหมาะสม มากกว่าครัวเรือนที่มีความรู้ความเข้าใจน้อยที่นำของป่าออกมาใช้เกินกำลังการผลิตของป่า

ด้านทุนทางสังคม

ความไว้วางใจต่ออาชีพครู อาจารย์ แพทย์ พยาบาล และทหาร ที่ครัวเรือนตัวอย่างมีความไว้วางใจต่ออาชีพเหล่านี้ อาชีพเหล่านี้จึงควรได้รับการเพิ่มบทบาทด้านการอนุรักษ์ป่าไม้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะยัง ครู อาจารย์ และทหาร เนื่องจากความไว้วางใจที่ครัวเรือนตัวอย่างมอบให้ย่อมที่จะให้ความร่วมมือสูงขึ้น กล่าวคือ มีความกระตือรือร้น มีน้ำใจ มีจิตสำนึกสาธารณะ ในการเข้ามาช่วยกันทำประโยชน์เพื่อสมาชิกส่วนรวม

ประเพณีความเชื่อเกี่ยวกับป่าไม้ เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่า จากการศึกษพบว่าครัวเรือนตัวอย่างที่ทำการศึกษายังคงมีความเชื่อเกี่ยวกับวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งครัวเรือนที่มีความเชื่อเกี่ยวกับป่าไม้จะส่งผลต่อการเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าไม้น้อยลง หรือไม่ใช้ประโยชน์ มากกว่ากลุ่มที่ไม่มีมีความเชื่อเกี่ยวกับป่าไม้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุวรรณ นุ่มพิษณุ (2550) ที่กล่าวว่า “ก็ขึ้นอยู่กับความเชื่อและเจตนาของชุมชนเอง บวชได้ตั้งแต่ ต้นไม้ขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ แต่ส่วนมากจะเน้นต้นไม้ที่ขนาดใหญ่ มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อม แม้กระทั่งต้นไม้ในป่าที่ผ่านการบุกรุกทำลาย เพราะจะ

สามารถฟื้นคืนสภาพเป็นป่าสมบูรณ์ได้ในเวลาเพียงไม่กี่ปี ถ้าไม่ถูกรบกวนอีก ชาวบ้านเชื่อว่า ผืนป่าที่ผ่านพิริบวช เป็นเสมือนดินแดนอันศักดิ์สิทธิ์ ไม่ว่าผู้ใดก็ไม่อาจเข้าไปทำลายได้ ทำให้ ต้นไม้มีโอกาสฟื้นคืนความชุ่มชื้นแก่แผ่นดินได้เต็มที่ และสายน้ำลำธารที่เกิดจากป่าต้นน้ำดังกล่าว ก็จะฟื้นคืนชีวิตอีกครั้งหนึ่ง”

ประสิทธิภาพการดำเนินของผู้นำชุมชน เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่า พบว่า หมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านจะสามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในอนุรักษ์ป่าไม้ได้เป็นอย่างดี มักจะเกิดการการบริหารงานที่ดีของผู้ใหญ่บ้าน หรือกำนัน เพราะผู้ใหญ่บ้านหรือกำนันจะเป็นผู้นำที่อยู่ใกล้ชิดกับชุมชนที่สุด โดยเฉพาะถ้าผู้นำชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอนุรักษ์ การเป็นแบบอย่างในทางปฏิบัติที่ดี สามารถทำให้ลูกบ้านเกิดความเข้าใจถึงความสำคัญของการใช้ประโยชน์จากป่าได้ที่เหมาะสม และปฏิบัติตามผู้นำชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วิลาวรรณ น้อยภา (2549) ที่กล่าวว่า “ผู้นำที่ดีมีบทบาทต่อความสำเร็จต่อการดำเนินกิจกรรมเป็นอย่างมาก และยังพบด้วยว่าผู้นำที่ดีเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญขณะเดียวกันก็ยังมีส่วนในการสร้างทุนทางสังคมเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวันสำคัญของชาติต่างๆ เช่น วันพ่อแห่งชาติ วันขึ้นปีใหม่ วันลอยกระทง เป็นต้น” กิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ มักจะเกิดการที่ผู้นำชุมชนคิดกิจกรรมขึ้นมาเพื่อสร้างความสามัคคีภายในชุมชน และเป็นการบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนร่วม เช่น การปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติ การทำแนวกันไฟ การพัฒนาหมู่บ้านทำความสะอาดบริเวณต่างๆ ในหมู่บ้าน ซึ่งจะเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อส่วนรวมมากกว่าบุคคลใดบุคคลหนึ่ง จากการสังเกต และซักถามพบว่า แต่ละชุมชนจะให้ความร่วมมือกันเป็นอย่างดีถึงแม้จะไม่ได้รับค่าตอบแทน

กิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าพบว่า คราวเรือนตัวอย่างที่เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้านต่างๆ เช่น การสร้างฝาย การสร้างแนวกันไฟ จะเกิดความตระหนักในความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ การพึงพิงทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นสมบัติส่วนรวมของชุมชนได้มากกว่าคราวเรือนที่ไม่ค่อยเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ภายในชุมชน หรือระหว่างชุมชน

ความสามารถในการเข้าถึงข่าวสาร และการสื่อสาร เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่า เนื่องจากพื้นที่ทำการศึกษาครอบคลุมพื้นที่บริเวณกว้าง ก็จะพบความแตกต่างของพื้นที่ศึกษาได้อย่างชัดเจน 1. กลุ่มที่ไฟฟ้าเข้าถึง จะพบว่าการเข้าถึงข่าวสารต่างๆ เป็นไปได้ง่ายกว่า เพราะใช้โทรทัศน์ในการรับข้อมูลได้ ซึ่งในกลุ่มตัวอย่างนี้ก็จะเข้าไปใช้ประโยชน์จาก

ทรัพยากรป่าไม้น้อยกว่า 2. กลุ่มที่ไฟฟ้าเข้าไม่ถึง จะพบว่าการเข้าถึงข่าวสารต่างที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์จะเป็นไปได้ยาก การสื่อสารจะต้องอาศัยการพูดกันปากต่อปาก ซึ่งกลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มที่อยู่ใกล้ชิดพื้นที่ป่าจึงเป็นกลุ่มที่เข้าไปใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การได้รับข้อมูลจากหน่วยงานราชการเป็นไปได้อย่างยาก จึงทำให้หน่วยงานจาก องค์การอิสระ เข้าถึงครัวเรือนตัวอย่างยาก โดยเฉพาอย่างยิ่งข้อมูลในการอนุรักษ์ป่าจะพบว่าองค์การอิสระ จะสามารถให้ข้อมูลด้านนี้ได้อย่างทั่วถึงมากกว่าการรับข้อมูลข่าวสารทางด้านอื่น เช่น โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ซึ่งให้เห็นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์อาจทำให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญของการใช้ทรัพยากรป่าอย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วรูฒิ โรมรัตนพันธ์ (2548) ที่กล่าวว่า “การให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์และเกี่ยวข้องกับผู้รับสาร ได้ก่อให้เกิดการเรียนรู้ และการเปลี่ยนแปลงความรู้สึคนึกคิดของผู้รับสารไปในทางที่ดีขึ้น กล่าวคือ เมื่อผู้รับสารได้รับข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับตนเองอย่างละเอียดชัดเจน ทำให้ผู้รับสารได้เรียนรู้ และเกิดความตระหนักต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม และคิดที่จะให้ความร่วมมือช่วยเหลือแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมนั้นให้ดีขึ้น”

บทที่ 6

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “ทุนทางสังคมที่ส่งผลต่อการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าของกลุ่มชาติพันธุ์ในบริเวณลุ่มน้ำปิงตอนบนส่วนที่ 1 อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพสังคม และเศรษฐกิจของกลุ่มชาติพันธุ์ (2) ศึกษาปริมาณ และมูลค่าจากการใช้ประโยชน์จากของป่าของกลุ่มชาติพันธุ์ (3) ศึกษาทุนทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ (4) วิเคราะห์ทุนทางสังคมกับการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่า โดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ และแบบสอบถามทุนทางสังคมกับการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าโดยการสุ่มสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนในบริเวณลุ่มน้ำปิงตอนบนส่วนที่ 1 อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 320 คน การวิเคราะห์ข้อมูลของครัวเรือนโดยใช้สถิติ คือ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย สำหรับการวิเคราะห์ทุนทางสังคมกับการเข้าไปใช้ประโยชน์ของกลุ่มชาติพันธุ์ในบริเวณลุ่มน้ำปิงตอนบนส่วนที่ 1 อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ใช้การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ (Stepwise Multiple Regression Analysis) กำหนดความเชื่อมั่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สภาพสังคม และเศรษฐกิจ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย 203 คน คิดเป็นร้อยละ 63.44 มีอายุของหัวหน้าครัวเรือนอยู่เฉลี่ยระหว่าง 41 – 50 ปี 93 คน คิดเป็นร้อยละ 29.06 ด้านการศึกษา พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มากถึง 174 คน คิดเป็นร้อยละ 55.63 ซึ่งส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ 273 คน คิดเป็นร้อยละ 85.31 ครัวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่ยังคงดำรงอาชีพดั้งเดิม คือ อาชีพเกษตรกรรม 152 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 47.50 ซึ่งส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในพื้นที่ระหว่าง 21 – 30 ปี 81 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 25.31 ครัวเรือน ส่วนใหญ่ที่ดินที่ถือครองไม่เกิน 1 ไร่ ถึง 217 ครัวเรือน ร้อยละ 67.81 จำนวนแรงงานในครัวเรือน พบว่าครัวเรือนส่วนใหญ่มีจำนวนแรงงานระหว่าง 1 – 3 คน มากถึง 237 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 73.75 รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 10,001 – 50,000 บาท/ปี/ครัวเรือน 111 ครัวเรือน ร้อยละ 34.69 รายได้ที่เกิดจากการขายของป่า พบว่าครัวเรือนส่วนใหญ่ไม่ได้เก็บของป่าเพื่อขาย อุปโภค และบริโภค ด้านภาวะหนี้สินในระบบ

พบว่าครัวเรือนส่วนใหญ่มีภาวะหนี้สินในระบบอยู่ไม่เกินแสนบาทถึง 140 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 43.75 ส่วนภาวะหนี้สินนอกระบบ พบว่าครัวเรือนส่วนใหญ่ไม่มีหนี้สินนอกระบบถึง 300 ครัวเรือน ร้อยละ 93.75 หนี้สินรวมจึงพบว่ามียูไม่เกิน 100,000 บาท 145 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 45.31 ครัวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับป่าไม้เป็นอย่างมากถึง 248 คน คิดเป็นร้อยละ 77.74

ปริมาณ และมูลค่าจากการใช้ประโยชน์จากของป่า

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการนำผลผลิตจากป่าออกมาใช้ประโยชน์ ทั้งหมด 13 ประเภท ได้แก่ ไม้ใช้สอย ไม้ฟืน เห็ดป่า ผักป่า ผลไม้ป่า สัตว์ป่า แมลงทานได้ สมุนไพรป่า ชันและยางไม้ กล้ายไม้ป่า น้ำผึ้งป่า รังผึ้ง และหน่อไม้ป่า โดยนำมาขาย และใช้อุปโภค บริโภคในครัวเรือน โดยมีครัวเรือนตัวอย่างถึง 145 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 45.31 ที่เข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่า และ 175 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 54.69 ไม่เข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่า

มูลค่าการเข้าใช้ประโยชน์ของป่าของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 1,398,765 บาท/ปี (เฉลี่ย 4,371.14 บาท/ปี/ครัวเรือน) โดยเป็นมูลค่าจากการใช้ประโยชน์ทั้งหมดจากของป่าจำแนกตามชาติพันธุ์ พบว่าชาวม้งมีการใช้ประโยชน์จากของป่ามากที่สุดโดยเฉลี่ยมูลค่าการใช้สูงถึง 11,275.39 บาท/ปี/ครัวเรือน ชาวลีซุมีการใช้ประโยชน์จากของป่าทั้งหมด 5,670.75 บาท/ปี/ครัวเรือน มูลค่าการใช้ประโยชน์ระหว่างชาวไทยพื้นเมือง และชาวลานูใกล้เคียงกันที่ 4,068.74 และ 4,350.88 บาท/ปี/ครัวเรือน ชาวไทใหญ่และชาวกะเหรี่ยงมีการใช้ประโยชน์จากของป่าน้อยที่สุด 2,799.84 และ 1,742.83 บาท/ปี/ครัวเรือน ตามลำดับ

ปัจจัยทุนทางสังคม

การรวมกลุ่มทางสังคมครัวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ ในชุมชนมากถึง 301 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 94.06 ส่วนใหญ่มีจำนวนกลุ่มที่ครัวเรือนเข้าร่วมเป็นสมาชิกอยู่ระหว่าง 1 - 3 กลุ่ม 216 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 67.50 โดยมีการเข้าร่วมกิจกรรมที่ครัวเรือนเป็นสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ 228 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 77.29

ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม พบว่าครัวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่เข้าร่วมประชุมหมู่บ้านถึง 307 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 95.54 อีกทั้งครัวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญที่หมู่บ้านจัดขึ้น เช่น งานปีใหม่ 166 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 51.88 งานสงกรานต์ 225 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 70.31 งานวันลอยกระทง 190 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 59.38 ด้านกิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน พบว่าครัวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้านที่หมู่บ้านได้จัดขึ้นเป็นส่วนมาก จากการสำรวจพบว่าครัวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับในการให้การช่วยเหลือในชุมชนมากถึง 156 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 52

ความสามารถในการเข้าถึงข่าวสารของครัวเรือนตัวอย่าง พบว่าครัวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่เข้าถึงโทรทัศน์มากที่สุด 183 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 42.17 ครัวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่มีจำนวนคนสนิทที่สามารถให้ความช่วยเหลือเมื่อเกิดปัญหาอยู่ระหว่าง 5 - 10 คน 155 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 48.4 ความปลอดภัยในหมู่บ้านพบว่าครัวเรือนตัวอย่างเชื่อว่าหมู่บ้านของตนมีความปลอดภัยมาก จนถึงมากที่สุด 247 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 77.42 ความไว้วางใจต่ออาชีพต่างในชุมชนพบว่า ครัวเรือนตัวอย่างมีความไว้วางใจต่ออาชีพครู และอาจารย์มากที่สุด $\bar{x} = 178$ ความเชื่อทางด้านประเพณี ครัวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่ยังคงมีความเชื่อต่อประเพณี 263 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 82.19 ซึ่งพบว่าการไหว้ผีต้นน้ำมีครัวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่เชื่อมากที่สุด 244 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 24.18

กิจกรรมทางการเมือง พบว่าครัวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองเป็นจำนวนมากถึง 281 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 88.09 ครัวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่เคยพบเจอผู้ใหญ่ 284 ครัวเรือน ถึงร้อยละ 88.75 เคยพบเจอกำนัน 184 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 57.50 ส่วนนายอำเภอ ครัวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่เคยพบเจอมากถึง 295 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 92.19

วิเคราะห์ทุนทางสังคมกับที่ส่งผลต่อการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าของกลุ่มชาติพันธุ์

ปัจจัยทุนทางสังคมที่ส่งผลต่อการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าที่ได้จากการวิเคราะห์ ปัจจัยทุนทางสังคมที่มีความสัมพันธ์ต่อมูลค่าการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าได้ทั้งหมด 4 ด้าน ดังนี้

ความรับผิดชอบต่อส่วนรวมที่ครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญภายในชุมชน เช่น วันเฉลิมพระชนมพรรษา การปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติ หรือ กิจกรรมการทำแนวกันไฟ ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์จะสามารถช่วยให้ครัวเรือนเกิดความตระหนัก และเห็นถึงความสำคัญของป่าในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ให้คงอยู่จากกิจกรรมในชุมชนที่สามารถสอดแทรกความรู้ และความสำคัญให้กับชุมชน หรือครัวเรือนได้อีกทาง

การเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายทางสังคมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ การใช้ของป่าอย่างถูกต้อง และเหมาะสมผ่านอาชีพที่ได้รับความไว้วางใจจากครัวเรือนในพื้นที่ศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ครู อาจารย์ แพทย์ และทหาร อาชีพต่างๆ เหล่านี้ได้รับความไว้วางใจจากครัวเรือน อีกทั้งยังอยู่ใกล้ชิดกับครัวเรือนในพื้นที่ศึกษา ควบคู่ไปกับความเชื่อทางด้านประเพณี และความเชื่อ เช่น การบวชป่า การไหว้ผีดั้งน้ำ เป็นต้น ที่ควรสนับสนุนให้คงอยู่

ความสามารถในการเข้าถึงสื่อมีผลต่อการเข้าไปใช้ประโยชน์ของป่าเพราะการได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องถึงความสำคัญของป่าเป็นสิ่งจำเป็น ครัวเรือนจะเห็นถึงความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้นอกเหนือจากผลกระทบที่ได้รับโดยตรง ผ่านสื่อที่ครัวเรือนสามารถเข้าถึงได้มากที่สุด คือ โทรศัพท์ และการสื่อสารกับเพื่อนบ้าน

การรับรู้การบริหารราชการที่ดีเกิดจากการที่ผู้นำชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน และกำนันที่อยู่ใกล้ชิดกับครัวเรือนมากที่สุด ควรมีธรรมาภิบาลในการเป็นผู้นำชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการแก้ไขความขัดแย้งในชุมชน และด้านการเสียสละแรงกายในการทำงาน มีความสำคัญต่อการเป็นแบบอย่าง และแก้ไขการใช้ประโยชน์ของป่าในพื้นที่ที่ใช้ประโยชน์จากของป่า

จากผลการวิเคราะห์หาปัจจัยทุนทางสังคม พบว่าการสร้างความตระหนักในการใช้ทรัพยากรป่าไม้ผ่านปัจจัยทุนทางสังคมข้างต้นจะสามารถช่วยให้ครัวเรือนในพื้นที่ลดการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าได้

ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาปัจจัยทุนทางสังคมที่ส่งผลต่อการเข้าไปใช้ประโยชน์ของครัวเรือนในบริเวณลุ่มน้ำปิงตอนบนส่วนที่ 1 อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยดังนี้

1. ควรมีการส่งเสริมการเพาะปลูกพืชพรรณ เช่น ไม้ไผ่ พืชผัก ผลไม้ชนิดต่างๆ มาปลูกในบริเวณที่อยู่อาศัยหรือในพื้นที่ดินทำกิน สำหรับไว้ใช้ประโยชน์ในครัวเรือน เพื่อช่วยลดการเข้าไปใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้
2. ควรมีการกระตุ้นและสร้างกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วม รวมทั้งการสร้างสภาพแวดล้อมให้ชุมชนร่วมกันคิด ร่วมกันทำและมีการเรียนรู้เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันอันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว ทั้งนี้มีกิจกรรมหลักที่ดำเนินการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ได้แก่
 - 1) การส่งเสริมกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤต โดยเปิดโอกาสให้คนในชุมชนรวมกลุ่มกันร่วมคิดร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรักษาผลประโยชน์ของชุมชนด้วยตนเอง รวมทั้งให้ความสำคัญกับการปรับวิถีคิดและวิธีการทำงานของบุคลากรภาครัฐจากการเป็นผู้สั่งการมาเป็นผู้สนับสนุนในการจัดการและแก้ไขปัญหาของชุมชนเอง
 - 2) การส่งเสริมกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในลักษณะ “ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมเรียนรู้” เพื่อส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ประกอบด้วยกระบวนการส่งเสริมและสนับสนุนชุมชนได้มีการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อการพัฒนาอาชีพและเศรษฐกิจชุมชน การพัฒนาสวัสดิการสังคมและสวัสดิภาพของชุมชน การฟื้นฟูอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน การค้นหาศักยภาพและการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนการจัดทำแผนความต้องการของชุมชน รวมทั้งการสร้างประชาคมภายในชุมชนและการสร้างเครือข่ายของชุมชนแต่ละชุมชน

3. ผู้นำชุมชนควรเป็นแบบอย่างมีส่วนสำคัญต่อการกระตุ้นสมาชิกชุมชนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ภายในชุมชนอย่างต่อเนื่อง เช่น กิจกรรมในวันสำคัญ เพื่อปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ การใช้ทรัพยากรป่าไม้อย่างเหมาะสม และยังเป็นแบบอย่างที่สำคัญของการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าภายในชุมชน

4. ควรสนับสนุนให้มีการการดำเนินโครงการอนุรักษ์ป่าไม้ในวันสำคัญอย่างต่อเนื่อง เช่น วันเฉลิมพระชนมพรรษา รวมทั้งโครงการพัฒนาหมู่บ้าน เช่น โครงการปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติ โครงการสร้างฝายแม้ว โครงการทำแนวกันไฟต่างๆ ซึ่งเป็นกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าเหล่านี้ควรได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ และเอกชนเป็นการสร้างความตระหนักให้กับสมาชิกในชุมชนผ่านกิจกรรมจริง เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้ที่ร่วมกันอนุรักษ์ให้คงอยู่ต่อไป

5. ควรอนุรักษ์ และส่งเสริมความเชื่อทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้ที่ส่งผลต่อการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าอย่างสม่ำเสมอ เช่น การบวชป่า การไหว้ผิต้นน้ำ เป็นต้น โดยเฉพาะจากทางภาครัฐ หัวหน้าชุมชน ควรส่งเสริมกิจกรรมในการอนุรักษ์ป่าไม้ เช่น การทำแนวกันไฟ การปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติ เพื่อจะได้สืบทอดวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามนี้สืบต่อไป ก่อให้เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

6. ควรสนับสนุนข้อมูลข่าวสาร และการสื่อสารการอนุรักษ์ป่าไม้ในพื้นที่เนื่องจากการให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ และการใช้ประโยชน์ของป่าที่ถูกต้องมีความสำคัญต่อความตระหนักในการอนุรักษ์ป่าไม้ ผ่านสื่อโทรทัศน์โดยให้เห็นถึงความสำคัญของป่า และการใช้ของป่าอย่างเหมาะสม และนอกจากนี้ชาวบ้านในพื้นที่ยังมีความไว้วางใจต่อ ครู อาจารย์ ทหาร จึงควรสนับสนุนอาชีพเหล่านี้ได้เผยแพร่การอนุรักษ์ป่าไม้ และการใช้ประโยชน์จากป่าอย่างเหมาะสม เพราะมีความใกล้ชิดกับครัวเรือนในพื้นที่ เพื่อสร้างความเข้าใจ และการปลูกจิตสำนึกถึงความสำคัญของทรัพยากรทางป่าไม้

7. ควรสนับสนุนให้อาชีพ เช่น ครู อาจารย์ ทหาร ที่ชุมชนมีความไว้วางใจเข้ามามีส่วนร่วม และบทบาทอีกทางหนึ่งซึ่งทั้งนี้ความใกล้ชิดกับครัวเรือนในพื้นที่มีมาก ควรส่งเสริมให้อาชีพเหล่านี้ได้สร้างเข้าพบชุมชนเพื่อความเข้าใจ และปลูกจิตสำนึกถึงความสำคัญของทรัพยากรทางด้านป่าไม้ เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และรวมถึงการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าอย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งต่อไปควรเพิ่มเติมข้อมูลต้นทุนที่เกิดจากการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่า เพราะมูลค่าสุทธิจากการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่าจะเป็นการสะท้อนมูลค่าที่เกิดขึ้นจริงในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากของป่า ควรมีการศึกษาทุนทางสังคมโดยการใช้การศึกษาเชิงลึก จะสามารถทำความเข้าใจกับบริบทของทุนทางสังคม เช่น การสังเกตกิจกรรมภายในชุมชนหมู่บ้านได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ควรกำหนดตัวจำนวนตัวอย่างให้เท่ากันเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการเปรียบเทียบระหว่างชาติพันธุ์

เอกสาร และสิ่งอ้างอิง

- กนกรัตน์ กิตติวิวัฒน์. 2543. การจัดการทุนทางสังคมในชุมชนเมือง: ศึกษากรณีเครือข่าย
กลุ่มบางซื่อพัฒนา. วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต สาขาการพัฒนชุมชน,
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2546. โครงการจัดทำแผนรวม
(Integrated Plan) การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำปิง รายงานฉบับสุดท้าย
เล่มที่ 2 รายงานหลัก. กรุงเทพมหานคร.
- กิตติชัย รัตน์ะ. 2547. สิทธิชุมชน คนอยู่กับป่า พ.ร.บ.ป่าชุมชนกับทางออกของสังคมไทย.
กรุงเทพมหานคร: อูษาการพิมพ์.
- โกมล แพรกทอง. 2537. “แนวคิดป่าชุมชน”. ใน โกมล แพรกทอง.(บรรณาธิการ). ป่าชุมชน
ในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
- โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ. 2547. กุญแจสู่ความสำเร็จป่าชุมชนของคนรากหญ้า.
กรุงเทพมหานคร: บริษัทสยามทองกิจ.
- จินา ชุมหมุกดา และคณะ. 2547. รายงานการวิจัยเรื่องรายงานการสำรวจทุนทางสังคมด้าน
สุขภาพ จังหวัดราชบุรี. ราชบุรี: ศูนย์อนามัยที่ 4 ราชบุรี.
- ชนพล พรหมสูงษ์, พระมหา. 2546. ความสัมพันธ์ของทุนทางสังคมกับการจัดการป่าสมุนไพร
ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนปลักไม้ลาย ตำบลทุ่งขวาง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม.
วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต สาขาการพัฒนชุมชน, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธันวา ใจเที่ยง. 2544. การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม บนสายทาง
สังคมไทย. ใน โครงการจัดตั้งสถาบันราชภัฏนครพนม. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.
- นางพะงา สุขวนิช. 2535. ความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อม. พิมพ์ครั้งที่ 4. ม.ป.ท.

นิจศิริ เรืองรังษี. 2534. **เครื่องเทศ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นิวัติ เรืองพานิช. 2535. **การอนุรักษ์ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม**. กรุงเทพมหานคร: อักษรสยามการพิมพ์.

มณฑล จำริญฤกษ์. 2535. ต้นไม้และการจัดการสำหรับการป่าไม้ชุมชน, น. 249-332. ใน **เอกสารการสอนชุดวิชาการป่าไม้ชุมชน หน่วยที่ 1-7**. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2543. **ประมวลสาระชุดวิชาวิทยานิพนธ์ หน่วยที่ 6-10**. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

ประภาพรรณ อุ่ณอบ. 2542. **บรรณาธิการ. ทูทางสังคมและวัฒนธรรม**. นครปฐม: โครงการวิจัยและพัฒนาประชาคมพุทธมณฑล มหาวิทยาลัยมหิดล.

ประเวศ วะสี. 2542. **ชุมชนเข้มแข็ง ทูทางสังคมของไทย**. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.

พนม พงษ์ไพบูลย์. 2546. **การเสริมสร้างทัศนคติ ค่านิยม ในความซื่อสัตย์สุจริต** (Online). <http://www.moe.go.th/web-panom/article-panom/article11.htm>, 5 มิถุนายน 2551

พยงค์ นัตรวิรุฬห์. 2543. **กฎหมายว่าด้วยการป่าไม้**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท อนิเมท พรินท์ แอนด์ ดีไซน์ จำกัด.

พระวิ สีเหลืองสวัสดิ์. 2545. **ทูทางสังคมในมุมมองแบบไทย**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหิดล.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540. **วิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ และสังคมศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

พิชิต ฤทธิ์จรูญ. 2547. **ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร:
 เฮ้าส์ ออฟ เคอร์มีสท์.

ไพโรจน์ นาครักษา. 2551. **การใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงในเขต
 ป่าสงวนแห่งชาติป่าน้ำกัลลัดเหนือและป่าน้ำกัลลัดใต้ท้องที่ตำบลยางน้ำกัลลัดใต้ อำเภอ
 หนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี. การศึกษาค้นคว้าอิสระมหาบัณฑิต สาขาการบริการ
 ทรัพยากรป่าไม้, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์**

วนิดา สุบรรณเสณี. 2539. **ของป่าในประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร: ส่วนวิจัยและพัฒนาผลิตผล
 ป่าไม้, สำนักวิชาการป่าไม้, กรมป่าไม้, กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

_____. 2544. **ของป่าในประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร: ส่วนป่าชุมชน, สำนักส่งเสริมการปลูก
 ป่า, กรมป่าไม้, กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

วรวิภา ไรจนพันธ์ และคณะ. 2546. **โครงการศึกษาทุนทางสังคมในฐานะปัจจัยการผลิตของ
 เศรษฐกิจชุมชน**. ม.ป.ท.

วรวิภา ไรจนพันธ์. 2548. **ทุนทางสังคม**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา.

วรวิภา สุวรรณรัตน์. 2549. **ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการใช้ประโยชน์จากของป่า
 ของราษฎรที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงพื้นที่ป่าชุมชนโคกบึงปรือ ตำบลสระกระแซ อำเภอด่านขุน
 ท จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารทรัพยากรป่าไม้,
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.**

วิชิต มนต์เอื้อศิริ. 2547. **ทุนทางสังคม**. วารสารพัฒนาชุมชน 53.

วิลาวรรณ น้อยภา. 2549. **ทุนทางสังคมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ กรณีศึกษาป่าชุมชน
 บ้านท่าวังไทร ตำบลวังหมี อำเภอน้ำหนาว จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์
 วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน,
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.**

- วิสูตร สมนึก. 2535. กฎหมายว่าด้วยป่าไม้. ใน เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายเกี่ยวกับการพัฒนาการป่าไม้หน่วยที่ 1-7. กรุงเทพมหานคร: สาขาวิชาการส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์,มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช..
- วิสูตร ชังพลจันทร์. 2544. ความตระหนักในสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ของพนักงานปฏิบัติการคลังน้ำมัน บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน). ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วิเชียร เกตุสิงห์. 2543. สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์และทำปกเจริญ.
- วุฒิพล หัวเมืองแก้ว, ชัยรัตน์ จงก้องเกียรติ และ ปรีชา อ่องประเสริฐ. 2539. ของป่ากับเศรษฐกิจครัวเรือนของชุมชนในพื้นที่แนวกันชน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง จังหวัดอุทัยธานี. คณะวนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศูนย์สารสนเทศสิ่งแวดล้อม กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. 2548ก. โครงการเครือข่ายเฝ้าระวังทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ลุ่มน้ำปิง (Online). www.deqp.go.th/remotel/index.html, 19 กุมภาพันธ์ 2551
- _____. 2548ข. โครงการเครือข่ายเฝ้าระวังทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ลุ่มน้ำปิง (Online). www.deqp.go.th/remotel/index.html, 19 กุมภาพันธ์ 2551
- สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2546. รายงานความก้าวหน้าโครงการวิจัยเรื่องศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. ม.ป.ท.
- สมคิด สิริพัฒน์ดิกล. 2535. ป่าและปัจจัยในการเกิดป่าในประเทศไทย ใน ศูนย์วิจัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรมพัฒนาทรัพยากรป่าไม้. กรุงเทพมหานคร: อักษรสยามการพิมพ์.

สมศักดิ์ กองอินทร์. 2540. รูปแบบการอ้างอิงสิทธิในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนในพื้นที่ป่าอนุรักษ์: กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติแม่อ้อ อำเภอสอด จังหวัดเชียงใหม่.

วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม.

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

สุวรรณ นุ่มพิษณุ. 2550. “สืบสานประเพณีการบวชป่า: บวชต้นไม้.” หอสมุดมหาวิทยาลัย

นเรศวร (Online). www.gotoknow.org/blog/library/135507?class=yuimenuitemlabel,

6 ตุลาคม 2550.

สุบงกช จามิกร. 2526. สถิติวิเคราะห์สำหรับงานวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร:

ภาควิชาสถิติ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ. 2546. 2 ปีการแห่งการเปลี่ยนแปลง

การพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: เพชรรุ่งการพิมพ์

สำนักงานมาตรฐานการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์. 2548. รายงานผลการศึกษา

โครงการกำหนดดัชนีทุนทางสังคม. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.

เสน่ห์ จามริก และ ชส สันติสมบัติ. 2536. ป่าชุมชนในประเทศไทย: แนวทางการพัฒนา เล่ม 1

ป่าฝนเขตร้อนกับภาพรวมของป่าชุมชนในประเทศไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. ม.ป.ท.

อมรา พงศาพิชญ์. 2543. “มุมมองเรื่อง ทุนทางสังคม ทุนวัฒนธรรม และทุนมนุษย์ ในบริบท

ของวิกฤตเศรษฐกิจ และผลกระทบทางสังคม.” บทความนำเสนอในการประชุมสมาคม

วิจัยเชิงคุณภาพประจำปี 2543.

อานันท์ กาญจนพันธุ์. 2544. ทุนทางสังคมกับสิทธิชุมชน. ใน อานันท์ กาญจนพันธุ์. มิติชุมชน

วิถีคิดท้องถิ่นว่าด้วยสิทธิ อำนาจ และการจัดการทรัพยากร. กรุงเทพมหานคร:

สำนักงานสนับสนุนการวิจัย.

อุ้นเรือน ทองอยู่สุข. 2547. รายงานประกอบการศึกษาวิชาสัมมนาสาขาวิชาการการจัดการลุ่มน
และสิ่งแวดล้อม ระดับปริญญาตรีบัณฑิต สัมนานครั้งที่ 2 เรื่อง การวัดทุนทางสังคม:
ศักยภาพต่อการจัดการลุ่มน้ำ. ม.ป.ท.

เอี่ยม ทองดี และคณะ. 2542. พลังประวัติศาสตร์ท้องถิ่นต่อการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษาชุมชน
อำเภอยุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.

Baker, W. E. 2000. **Achieving success though social capital.** San Francisco : University of
Michigan Business School management series.

Best, J.W. 1981. **Research in Education.** 4th ed. New Jersey: Prentice-Hall..

Coleman, J.S. 1999. "Social Capital in the creation of Human Capital".(1988). **In Social
Capital Amultifaceted Perspective.** Washington D.C.: World Bank.

FAO. 2000. **What are NWFT** (Online). www.fao.org/forestry/FOPW/NWFP/What-e.stm.
October 22, 2008.

Granovetter ,M.S. 1973. **The Strength of weak Ties.** Chicago: American Journal of Sociology.

Hammett, A.L. 1993. **Non - Timber Forest product : Profiles and panacea? Proceedings of
the Non -Timber Forest Products.** Forest Research and Survey Center, Kathmandy.

Knack, S. and K. Philip. 1997. **"Does Social Capital have an Economic payoff A Cross
Country Investigation". The Quarterly Journal of Economic** (Online) .
http://www.epn.org/sections/tools/modal/social_capital.html, June 8, 2008.

Patnum, R.D., R. Leonardi, and R.Y. Nanetti. 1993. **Making Democracy Work : civic
Traditions**

Patnum, R.D. 2002. **“The Prosperous Community Social Capital and Public life”** (Online).
<http://www.epn.org/Prospect/13/13putn.html>, June 8, 2008.

Poffberger, M. and B. Mc Gean. 1993. **Community Allies : Forest Co-Management in Thailand**. Center for Southeast Asia Studies, University of California, U.S.A

Unger, D. 1998. **Building Social Capital in Thailand : Fibers, Finance, and Infrastructure**.
 Cambridge: Asia-Pacific studies

World Bank. 1998. Stephen. **“Social Capital and Economic Development : A Critical Review”** Theory and Society, forthcoming.

_____. 2002a. **“Sources of social Capital”** (Online). <http://www.worldbank.org/poverty/scapital/index.htm>, June 8, 2008.

_____. 2002b. **“What is social Capital”** (Online). <http://www.worldbank.org/poverty/scapital/whatsc.htm>, June 8, 2008.

ประวัติการศึกษา และการทำงาน

ชื่อ –นามสกุล	นายปองพล พฤษภากรณ์
วัน เดือน ปี ที่เกิด	วันที่ 18 มิถุนายน 2526
สถานที่เกิด	จังหวัดกรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	ศึกษาศาสตรบัณฑิต (เกษตร และสิ่งแวดล้อมศึกษา) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ทุนการศึกษาที่ได้รับ	ทุนสนับสนุนคุณภาพงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ประจำปี 2551 ระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์